

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2560

Copyright by Mahidol University

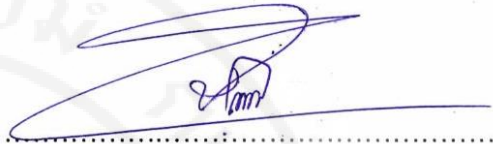
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

สารนิพนธ์

เรื่อง

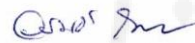
พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

นายชิตชัย ไชไพรวิน

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรินทร์ กิตติพิชัย,

วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์)

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภชัย ปิติกุลตั้ง,

M.D., ว.ว. (กุมารเวชศาสตร์)

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ร่วม

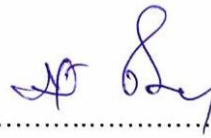

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เอี่ยมพร มัชฌิมวงศ์,

Ph.D. (Air Quality Assessment)

รักษาการแทนคณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์มธุรส ทิพยมงคลกุล,

Ph.D. (Epidemiology)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สารนิพนธ์

เรื่อง

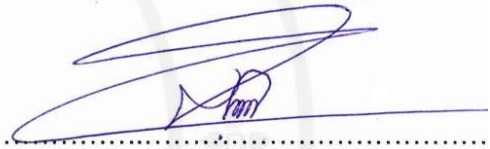
พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาสาขารณศาสตรมหาบัณฑิต

วันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2560

นายชิตชัย ใจใจไพรวัน

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์อังคินันท์ อินทรกำแหง,

ค.ด. (การศึกษานอกระบบ โรงเรียน)

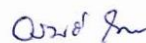
ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภชัย ปิติกุลตั้ง,

M.D., ว.ว. (กุมารเวชศาสตร์)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวัฒน์ กิตติพิชัย,

วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

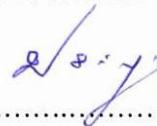

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เอี่ยมพร มัชฌิมวงศ์,

Ph.D. (Air Quality Assessment)

รักษาการแทนคณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ประยูร ฟองสถิตย์กุล,

Ph.D. (Environmental Engineering)

คณบดี

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สำเร็จลุล่วงไปได้ถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือจากคณาจารย์หลายท่านที่ให้การสนับสนุนอย่างดียิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิวัฒน์ กิตติพิชัย อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นพ.ศุภชัย ปิติกุลตั้ง อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ร่วม ที่ได้ให้ความกรุณาในการแนะนำช่วยเหลือและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ให้งานสารนิพนธ์มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ พร้อมกันนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อังศินันท์ อินทรกำแหง ประธานสอบสารนิพนธ์ รวมไปถึง รองศาสตราจารย์ พญ. สุพร อภินันทเวช รองศาสตราจารย์ ดร.อาภาพร เผ่าวัฒนา อาจารย์ ดร.ฐาศุภกร์ จันประเสริฐ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดลทุกท่าน ในการประสิทธิ์ประสาทความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่า ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ นอกจากนี้ยังต้องขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่หลักสูตรสาธารณสุขมหาบัณฑิตทุกท่านที่คอยอำนวยความสะดวกให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการดำเนินการตามขั้นตอนของบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นไปอย่างราบรื่น

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และคณะครูอาจารย์ โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย โรงเรียนมัธยมคณะสันพิทยา และโรงเรียนศรีอยุธยาในพระอุปถัมภ์ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ที่ได้ให้คำแนะนำและคอยอำนวยความสะดวกช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล และขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวของข้าพเจ้าที่ให้ความรักความอบอุ่นและคอยเป็นกำลังใจเสมอมา ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น สม. เพื่อนร่วมงาน และเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจให้คำปรึกษาและช่วยเหลือจนงานสำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยดี

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร
BULLYING BEHAVIOURS AMONG SENIOR HIGH SCHOOL STUDENTS IN RATCHATHEWI
DISTRICT, BANGKOK METROPOLITAN

ชิตชัย ไชไพรวาน 5836454 PHMP/M

ศ.ม.

คณะกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์: วิวิธชัย กิตติพิชัย, วท.ค.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์), สุภชัย
ปิติกุลตั้ง, M.D., ว.ว.(กุมารเวชศาสตร์)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบภาคตัดขวางมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความชุกของ
พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร และปัจจัยที่
เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 344 คนจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร ที่ตั้งอยู่ในเขตราชเทวี เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามชนิดตอบด้วย
ตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน

ผลการศึกษาพบความชุกของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นดังนี้ พฤติกรรมรังแกผู้อื่นทางวาจามี
ความชุกสูงสุด ที่ร้อยละ 82.3 รองลงมาคือพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์, พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น
ทางสัมพันธ์ภาพ และพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย ที่ร้อยละ 38.2, 34.7 และ 28.2 ตามลำดับ ปัจจัย
ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นแต่ละประเภทมีดังนี้ 1) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม
การรังแกผู้อื่นทางวาจาจำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจาก
ครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม
การรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์จำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่ ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ แบบอย่างจาก
ครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อ
ออนไลน์ 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพจำนวน 7 ตัวแปร ได้แก่
อายุ ระดับชั้น ปริมาณการใช้สื่อสังคมออนไลน์ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่าง
จากครู และแบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ 4) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย
จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ อายุ ระดับชั้น แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน และแบบอย่างจากครู

จากข้อค้นพบผู้วิจัยขอเสนอแนะว่า โรงเรียนควรให้ความสำคัญในการป้องกันพฤติกรรม
การรังแกผู้อื่นในนักเรียน โดยการเฝ้าระวังพฤติกรรมการรังแกในกลุ่มเสี่ยงและส่งเสริมกิจกรรมเพื่อลด
พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น โดยกิจกรรมควรเน้นการส่งเสริมการเป็นแบบอย่างที่ดีจากบุคคลรอบตัวของ
นักเรียนและสื่อต่าง ๆ รวมทั้งการผลิตสื่อที่น่าสนใจหรือการสร้างต้นแบบที่ดีในกลุ่มนักเรียน

คำสำคัญ: พฤติกรรมการรังแก/ วัยรุ่น/ การรังแกทางไซเบอร์/ แบบอย่างการรังแก

BULLYING BEHAVIOURS AMONG SENIOR HIGH SCHOOL STUDENTS IN RATCHATHEWI DISTRICT, BANGKOK METROPOLITAN**CHITCHAI KAIPRAIWAN 5836454 PHMP/M****M.P.H.****THEMATIC PAPER ADVISORY COMMITTEE: WIRIN KITTIPICHAI, Ph.D. (APPLIED BEHAVIORAL SCIENCE RESEARCH), SUPACHAI PITIKULTANG, M.D., DIP. THAI BOARD OF PEDIATRICS****ABSTRACT**

The purpose of this cross-sectional study was to examine the prevalence of bullying behaviours among senior high school students and their associated factors. The sample was 344 students from secondary educational service area office1 in Bangkok. A self-administered questionnaire was used to collect data. Descriptive and inferential statistic; chi-square test and odd ratio were used to analyze data. The result showed different prevalence of each bullying type. Verbal bullying had the highest prevalence at 82.3% followed by cyber-bullying, relational bullying and physical bullying at 38.2, 34.7 and 28.2% respectively. Factors associated with each bullying type were as follows. 1) There were 5 factors associated with verbal bullying including family bullying role model, friend bullying role model, teacher bullying role model, TV media bullying role model and online media bullying role model. 2) There were 6 factors associated with cyber-bullying; weekly time spent on social network, family bullying role model, friend bullying role model, teacher bullying role model, TV media bullying role model and online media bullying role model. 3) There were 7 factors associated with relational bullying, these included; age, level of education, weekly time spent on social network, family bullying role model, friend bullying role model, teacher bullying role model and TV media bullying role model. 4) There were 5 factors associated with physical bullying, these were; age, level of education, family bullying role model, friend bullying role model, and teacher bullying role model. The study findings lead to the suggestion that schools should focus on bullying surveillance in risk groups and promote positive role model both at school and home, producing media and distributing through online channels, could be useful in reducing the problem.

**KEY WORDS: BULLYING BEHAVIOURS / ADOLESCENTS / CYBER-BULLYING
/ BULLYING ROLE MODEL**

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 คำถามการวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.4 สมมติฐานการวิจัย	4
1.5 ขอบเขตการวิจัย	5
1.6 ตัวแปรการวิจัย	5
1.7 นิยามเชิงปฏิบัติการ	6
1.8 กรอบแนวคิดการวิจัย	9
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	10
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น	10
2.2 พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น	13
2.3 ทฤษฎีปัญญาสังคม	18
2.4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น	22

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	30
3.1 รูปแบบการวิจัย	30
3.2 ประชากรและตัวอย่าง	30
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	32
3.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	35
บทที่ 4 ผลการวิจัย	38
4.1 ปัจจัยด้านบุคคล	38
4.2 พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น	40
4.3 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	43
4.4 การเห็นคุณค่าในตนเอง	45
4.5 การพบเห็นแบบอย่าง	46
4.6 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น	49
4.7 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	62
บทที่ 5 อภิปรายผล	64
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	73
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาไทย	78
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ	93
รายการอ้างอิง	107
ภาคผนวก	112
ประวัติผู้วิจัย	127

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
3.1 ผลการสุ่มห้องเรียนและจำนวนนักเรียนตัวอย่าง	32
4.1 ปัจจัยด้านบุคคล	39
4.2 ความชุกของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น	41
4.3 คะแนนพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรม	41
4.4 พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นรายชื่อ	42
4.5 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	44
4.6 การเห็นคุณค่าในตนเอง	45
4.7 การเห็นคุณค่าในตนเองรายชื่อ	45
4.8 คะแนนการพบเห็นแบบอย่าง	47
4.9 การพบเห็นแบบอย่างรายชื่อ	48
4.10 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย	51
4.11 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา	54
4.12 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธภาพ	57
4.13 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์	60
4.14 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	62
ง.1 ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อ (Corrected item-total correlation) และค่าความเชื่อมั่น ของแบบวัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น	122
ง.2 ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อ (Corrected item-total correlation) และค่าความเชื่อมั่น ของแบบวัดการพบเห็นแบบอย่างจากบุคคลรอบตัวและสื่อ	124
ง.3 ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อ (Corrected item-total correlation) และค่าความเชื่อมั่น ของแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง	126

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ

	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดการวิจัยพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย	9
2.1 Triadic reciprocal causation model	19

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจเพื่อพัฒนาไปสู่ผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีการแสดงออกเพื่อหาความเป็นตัวตน (Self-identity) และต้องการการยอมรับจากสังคม วิธีการแสดงออกของวัยรุ่นมีแตกต่างกันออกไปทั้งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม โดยพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมักทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อทั้งระดับตัวบุคคล ระดับครอบครัว และระดับสังคม พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมประการหนึ่งของวัยรุ่นที่นับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงมากขึ้นนั่นก็คือ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น (Bullying) ซึ่งหมายถึงการแสดงความก้าวร้าวต่อผู้อื่น โดยใช้วาจา ร่างกาย หรือวิธีการอื่นๆ เพื่อรังแกผู้ที่มีลักษณะด้อยกว่า เช่น ตัวเล็กกว่า อายุน้อยกว่า อ่อนแอ กว่า เกิดจากสาเหตุความไม่สมดุลของอำนาจและมีการกระทำซ้ำๆ⁽¹⁾ ในปัจจุบันพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นไม่ได้จำกัดเฉพาะการใช้กำลัง การพูดจาไม่ดีต่อกัน หรือการกีดกันทางสังคมเท่านั้น แต่ยังมี การรังแกผู้อื่นรูปแบบใหม่ ได้แก่การรังแกทางไซเบอร์ (Cyber bullying) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ควบคุมได้ยากและนับวันจะเป็นปัญหาที่มีขนาดและความรุนแรงมากขึ้น

มีการศึกษาพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของวัยรุ่นในหลายๆ ประเทศทั่วโลก ทั้งในกลุ่มของผู้กระทำและผู้ถูกรังแก จากการศึกษาในประเทศสเปนพบสัดส่วนของนักเรียนเคยถูกรังแกแบบดั้งเดิม (Traditional bullying) ร้อยละ 62.2 และเคยถูกรังแกทางไซเบอร์ร้อยละ 52.7⁽²⁾ ในขณะที่ประเทศนิวซีแลนด์ศึกษาทั้งในกลุ่มผู้ที่รังแกผู้อื่นและผู้ที่ถูกรังแก โดยพบความชุกของการรังแกผู้อื่นร้อยละ 27 และความชุกของการถูกรังแกร้อยละ 34.9⁽³⁾ สำหรับประเทศในเอเชียก็มีการศึกษา เช่นเดียวกัน เช่นในประเทศไต้หวันพบความชุกของการรังแกผู้อื่นในโรงเรียนร้อยละ 10 และพบการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ร้อยละ 7⁽⁴⁾ สำหรับข้อมูลการศึกษาพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของวัยรุ่นในประเทศไทย ในปี พ.ศ.2551 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 27.8 บอกว่าตนเองเคยถูกเพื่อนรังแก⁽¹⁾ และในปี พ.ศ. 2557 มีการศึกษาในนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสงขลา พบว่า ร้อยละ 37.9 มีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น⁽⁵⁾ และในปี 2555-2556 มีการศึกษาพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในเขตภาคกลางของไทย พบความชุกของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นๆ ร้อยละ 50.6 ความชุกของการถูกรังแกร้อยละ 47.8 ความชุกของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ร้อยละ 49.3 และความชุกของถูกรังแกทางไซเบอร์ร้อยละ 43.2⁽⁶⁾

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในวัยรุ่น ถือเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่สำคัญอย่างหนึ่งของโลก⁽⁷⁾ เนื่องจากเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของวัยรุ่นทั้งในผู้กระทำและผู้ถูกรังแก⁽⁸⁾ ในผู้ถูกรังแก พฤติกรรมการรังแกอาจส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกาย ทางจิตใจ อารมณ์ และอาจนำไปสู่การเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย โดยพบรายงานการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นจากการถูกรังแกในหลายประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และ แคนาดา^(8,9) นอกจากนี้ในวัยรุ่นที่เป็นเหยื่อของการรังแกยังมีความเสี่ยงต่อการมีภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล นอนไม่หลับ และมีปัญหาด้านทักษะปรับตัวในโรงเรียน ส่วนวัยรุ่นที่เป็นผู้รังแกผู้อื่น มีความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด มีปัญหาด้านการเรียน และเสี่ยงต่อการใช้ความรุนแรงในอนาคต⁽⁸⁾

ผลกระทบของพฤติกรรมการรังแกในประเทศไทยมีลักษณะใกล้เคียงกันกับผลการศึกษาระหว่างประเทศ โดยผลกระทบต่อนักเรียนที่ถูกรังแก เช่น การไม่ยอมไปโรงเรียน การมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำลง และผลต่อสุขภาพจิต เช่น มีภาวะซึมเศร้า และคิดฆ่าตัวตาย วัยรุ่นส่วนใหญ่จะไม่กล้าปรึกษาปัญหาลักษณะนี้กับบุคคลอื่นเพราะรู้สึกอาย และกลัวการถูกรังแกมากกว่าเดิม⁽¹⁰⁾ นอกจากนี้ในปัจจุบันวัยรุ่นยังสามารถใช้ช่องทางออนไลน์ในการรังแกผู้อื่นด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การลงถ้อยคำขยาบคาย ถูกเหยียดหยามกัน การลงรูปเพื่อล้อเลียนหรือลงรูปที่จิตใจให้คนอื่นวิจารณ์ในทางเสียหายผ่านทางออนไลน์ส่งผลให้ผู้ที่ถูกรังแกเกิดความเสื่อมเสีย อับอาย ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตเช่นเดียวกัน นอกจากผลกระทบต่อตัวเด็กวัยรุ่นเองแล้ว พฤติกรรมเหล่านี้ยังส่งผลกระทบต่อผู้ปกครอง โดยพบว่าผู้ปกครองหลายคนได้ติดต่อเพื่อขอคำปรึกษาจาก โรงเรียนและหน่วยงานให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาการถูกเพื่อนรังแกของบุตรหลาน เนื่องจากผู้ปกครองมีความวิตกกังวลและเป็นห่วงบุตรหลานของตน ในสังคมไทยพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นมักถูกมองเป็นเรื่องปกติ⁽¹¹⁾ ทำให้ปัญหาไม่ได้รับการดูแลแก้ไขเท่าที่ควร จึงทำให้ปัญหาการรังแกผู้อื่นยังเป็นปัญหาที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อวัยรุ่นมากขึ้น สังคมไทยควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงการแก้ปัญหาเหล่านี้ เพื่อที่วัยรุ่นจะได้เติบโตในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาที่เหมาะสม ทั้งทางด้าน ร่างกาย ความคิด สังคม และอารมณ์ เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

Bandura⁽¹²⁾ อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ใน ทฤษฎีปัญญาสังคม (Social cognitive theory) ไว้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้จากการสังเกต และการเลียนแบบพฤติกรรม โดยบุคคลจะเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ การเรียนรู้จึงเกิดจากปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ผ่านการสังเกตและเลียนแบบจากบุคคลรอบข้าง และสิ่งแวดล้อมทางสัญลักษณ์ เช่น สื่อโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ภาพหรือภาษาคำบอกเล่าผ่านตัวหนังสือ หรือคำพูดจากผู้อื่น โดยปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมต่างๆกัน⁽¹³⁾ จากการศึกษาที่ผ่านมามีปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในวัยรุ่นดังนี้ ปัจจัยด้าน

บุคคล เช่น เพศ^(1, 11, 14) อายุ^(1, 14) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน⁽¹⁵⁾ การเห็นคุณค่าในตนเอง⁽¹⁰⁾ และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น อิทธิพลจากบุคคลในครอบครัว^(5, 15) อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน⁽⁵⁾ อิทธิพลจากสื่อโทรทัศน์และสื่อออนไลน์⁽¹⁶⁾

พฤติกรรมมารังแกผู้อื่นถือเป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับวัยรุ่น เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการทางร่างกายใกล้เคียงกับวัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีความต้องการการยอมรับจากผู้อื่น มีการหาความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีความวิตกกังวลกับความคิดเห็นของเพื่อนและคนรอบข้าง มีความดิ้นรนและขัดแย้งกับผู้ปกครองได้ง่าย ต้องการเป็นอิสระ ชอบฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ มีความสนใจและเริ่มมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับเพศตรงข้าม⁽¹⁷⁾ โดยเฉพาะในช่วงของวัยรุ่นตอนกลางถึงตอนปลาย อายุประมาณ 15-19 ปีที่ความเป็นหนุ่มเป็นสาวเริ่มมีความชัดเจน มีการพัฒนาของระบบประสาทและสมองที่จะพัฒนาไปสู่วัยผู้ใหญ่⁽¹⁸⁾ รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านฮอร์โมนที่ทำให้วัยรุ่นเป็นวัยที่ชอบความท้าทาย ต้องการทดลองสิ่งใหม่ๆ ชอบทำอะไรที่เสี่ยงๆ และต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ทำให้วัยรุ่นมีโอกาสเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมรวมทั้งกระทำความรุนแรงหรือมารังแกผู้อื่น⁽¹⁹⁾

การศึกษานี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพฤติกรรมมารังแกผู้อื่นในวัยรุ่นตอนกลางถึงปลายในเขตเมืองที่มีความเจริญทั้งทางวัตถุและเทคโนโลยี มีสิ่งอำนวยความสะดวก และสามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้ง่าย ด้วยสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมีผลต่อการมีปฏิสัมพันธ์และรูปแบบปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นกับผู้ปกครอง รวมถึงวัยรุ่นกับเพื่อน และวัยรุ่นกับสิ่งแวดล้อม โดยสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในวัยนี้ประการหนึ่งก็คือ โรงเรียน ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาครอบคลุมถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมทั้งในครอบครัว โรงเรียน รวมถึงสื่อต่างๆ ผู้วิจัยจึงทำการศึกษากับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนของรัฐ เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร การศึกษาในบริบทเฉพาะจะช่วยอธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีปัญญาสังคม ในการอธิบายพฤติกรรมมารังแกผู้อื่นของนักเรียน โดยศึกษาปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น รสนิยมทางเพศ ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ การเห็นคุณค่าในตนเอง และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ ว่ามีผลต่อพฤติกรรมมารังแกผู้อื่นอย่างไร ผลการศึกษานี้จะนำสู่การวางแผน ป้องกัน และแก้ไขปัญหาพฤติกรรมมารังแกผู้อื่นในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับ ผู้บริหาร โรงเรียน ครู อาจารย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการออกแบบแผนในการเฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 คำถามการวิจัย

- 1) พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร มีความชุกเท่าใด
- 2) มีปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่ออธิบายพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

- 1) เพื่อสำรวจความชุกของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร
- 2) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ รสนิยมทางเพศ ระดับชั้น ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และ การเห็นคุณค่าในตนเอง กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร
- 3) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

1.4 สมมติฐานการวิจัย

- 1) ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ รสนิยมทางเพศ ระดับชั้น ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และ การเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

1.5 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร ที่ตั้งอยู่ในเขตราชเทวี ภาคการศึกษา ปลาย ปีการศึกษา 2559

1.6 ตัวแปรการวิจัย

1.6.1 ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระมี 2 กลุ่มปัจจัย ดังนี้

- 1) ปัจจัยด้านบุคคล มี 7 ตัวแปร ได้แก่ อายุ เพศ สนิยมทางเพศ ระดับชั้น ผลการเรียนรู้เฉลี่ยสะสม ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และการเห็นคุณค่าในตนเอง
- 2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม มี 5 ตัวแปร ได้แก่ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์

1.6.2 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น มี 4 ประเภท คือ

- 1) พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย
- 2) พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา
- 3) พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ
- 4) พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์

1.7 นิยามเชิงปฏิบัติการ

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น หมายถึง การกระทำอะไรในทางที่ไม่ดีต่อคนอื่นโดยมีเจตนาหรือความจงใจที่จะให้เกิดความไม่สบายใจ ความทุกข์ทางใจ หรือการบาดเจ็บทางร่างกาย เป็นการกระทำซ้ำๆ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา ซึ่ง Guerin & Hennessy แบ่งพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น เป็น 4 ประเภท ได้แก่

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย หมายถึง การกระทำโดยใช้กำลังหรือมุ่งจะใช้กำลังในการทำร้ายผู้อื่น ได้แก่ การชก ต่อย ตบ เตะ ตี ผลัก เดินชน ขว้างสิ่งของใส่ และข่มขู่เพื่อทำร้าย โดยประเมินจากระดับความถี่ของการมีพฤติกรรม จากพฤติกรรมย่อย 6 รายการ ตัวเลือกเป็น 'ไม่เคย, 2-3 ครั้ง/6 เดือน, 1-2 ครั้ง/เดือน, 1-2 วัน/สัปดาห์, 3-4 วัน/สัปดาห์ และ 5-7 วัน/สัปดาห์' ผู้ที่มีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายคือ ผู้ที่เคยทำพฤติกรรมรังแกผู้อื่นทางร่างกายตั้งแต่ 1-2 ครั้ง/เดือนขึ้นไป อย่างน้อย 1 รายการพฤติกรรมย่อย ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา หมายถึง การกระทำโดยใช้คำพูดที่ไปทำร้ายอารมณ์ความรู้สึกและจิตใจของผู้อื่น ได้แก่ การล้อเลียน การด่าว่าเหน็บแนมโดยใช้วาจาหยาบคาย การพูดเพื่อให้คนอื่นดูเป็นตัวตลก และล้อเลียนหรือวิจารณ์เรื่องรูปร่างหน้าตาผู้อื่น โดยประเมินจากระดับความถี่ของการมีพฤติกรรม จากพฤติกรรมย่อย 6 รายการ ตัวเลือกเป็น 'ไม่เคย, 2-3 ครั้ง/6 เดือน, 1-2 ครั้ง/เดือน, 1-2 วัน/สัปดาห์, 3-4 วัน/สัปดาห์ และ 5-7 วัน/สัปดาห์' ผู้ที่มีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจาคือ ผู้ที่เคยทำพฤติกรรมรังแกผู้อื่นทางวาจาตั้งแต่ 1-2 ครั้ง/เดือนขึ้นไป อย่างน้อย 1 รายการพฤติกรรมย่อย ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ หมายถึง การกระทำเพื่อการรุกรานเกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล เป็นลักษณะของการทำร้ายอารมณ์ ทำร้ายความรู้สึก ทำร้ายจิตใจ ได้แก่ การแสดงการรังเกียจ การกีดกันไม่ให้เข้ากลุ่ม การกู่เรื่องสร้างเรื่อง การทำเป็นไม่สนใจ การกระจายข่าวลือ การชวนเพื่อนให้อยู่ห่างไม่เข้าใกล้ โดยประเมินจากระดับความถี่ของการมีพฤติกรรม จากพฤติกรรมย่อย 6 รายการ ตัวเลือกเป็น 'ไม่เคย, 2-3 ครั้ง/6 เดือน, 1-2 ครั้ง/เดือน, 1-2 วัน/สัปดาห์, 3-4 วัน/สัปดาห์ และ 5-7 วัน/สัปดาห์' ผู้ที่มีพฤติกรรมรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพคือ ผู้ที่เคยทำพฤติกรรมรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพตั้งแต่ 1-2 ครั้ง/เดือนขึ้นไป อย่างน้อย 1 รายการพฤติกรรมย่อย ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ หมายถึง การกระทำผ่านช่องทางออนไลน์ใดๆที่ตั้งใจให้ผู้อื่นเสียหาย หรือเกิดความอับอาย ได้แก่ การลงข้อความแกล้งผู้อื่นให้ดูเป็นตัวตลก การส่งข้อความกวนใจ การแอบถ่ายรูปผู้อื่นแล้วเผยแพร่ทางออนไลน์เพื่อให้เสียหาย การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือความลับของผู้อื่นทางออนไลน์ โดยประเมินจากระดับความถี่ของการมีพฤติกรรม จาก

พฤติกรรมย่อย 6 รายการ ตัวเลือกเป็น ไม่เคย, 2-3 ครั้ง/6 เดือน, 1-2 ครั้ง/เดือน, 1-2 วัน/สัปดาห์, 3-4 วัน/สัปดาห์ และ 5-7 วัน/สัปดาห์ ผู้ที่มีพฤติกรรมรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์คือ ผู้ที่เคยทำพฤติกรรมรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ตั้งแต่ 1-2 ครั้ง/เดือนขึ้นไป อย่างน้อย 1 รายการพฤติกรรมย่อย ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา

เพศ หมายถึง เพศสรีระ โดยกำเนิด คือความเป็นชายหรือหญิงที่บ่งบอกได้โดยสรีระของร่างกาย

รสนิยมทางเพศ หมายถึง รูปแบบพื้นฐานของอารมณ์ ความชอบ ความใคร่ หรือ ความสนใจทางเพศต่อเพศเดียวกัน ต่อเพศตรงข้าม หรือทั้งสองเพศ ตามการรับรู้ของนักเรียน

อายุ หมายถึง จำนวนปีที่เกิดมา นับจากวันที่เกิดจนถึงวันที่ตอบแบบสอบถาม โดยหากเกิน 6 เดือน ให้นับเป็น 1 ปี

ระดับชั้น หมายถึง ระดับชั้นที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ ณ เวลาที่ทำการเก็บข้อมูล ได้แก่ มัธยมศึกษาปีที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 5 และ มัธยมศึกษาปีที่ 6

ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม หมายถึง ผลการเรียนเฉลี่ยทุกรายวิชา ตั้งแต่เข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จนถึงปัจจุบัน

ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ หมายถึง ระยะเวลาที่นักเรียนใช้บริการผ่านโปรแกรม Social media ได้แก่ Facebook, Line, Instagram และ Twitter โดยประเมินระยะเวลาเฉลี่ยในการใช้ต่อวัน และความถี่ในการใช้ต่อสัปดาห์ แล้วคำนวณเป็นปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นจำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ แล้วแบ่งกลุ่มปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ออกเป็นสองกลุ่มอ้างอิงจากค่ามัธยฐาน

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การรับรู้และความรู้สึกต่อตนเอง เชื่อว่าตนเองมีความสามารถ ความสำคัญ และความพึงพอใจในตนเอง เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 10 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 4 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1) ถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง (4) โดยผู้ที่มีคะแนนมากกว่าค่ามัธยฐานเป็นผู้ที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองระดับสูง และผู้ที่ได้คะแนนตั้งแต่ค่ามัธยฐานลงมาเป็นผู้ที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองระดับต่ำ

แบบอย่างจากครอบครัว หมายถึง การเคยพบเห็นพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นหรือการใช้ความรุนแรงจากคนในครอบครัว ทั้งการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย วาจา สัมพันธภาพ หรือการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ โดยประเมินจากการตอบแบบสอบถามว่า นักเรียนพบเห็นพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นมากน้อยเพียงใด โดยมีคำถามทั้งหมด 6 ข้อ มีคำตอบเป็นระดับความถี่ของการพบเห็นพฤติกรรม แบ่งเป็น 4 ระดับ ตั้งแต่ ไม่เคย (1) ถึง มากกว่า 4 ครั้ง/เดือน (4) โดยผู้ที่มีคะแนนมากกว่า

คำมัชฌิมาเป็นผู้พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากครอบครัวในระดับสูง และผู้ที่ได้คะแนนตั้งแต่คำมัชฌิมาลงมาเป็นผู้ที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากครอบครัวในระดับต่ำ

แบบอย่างจากเพื่อน หมายถึง การเคยพบเห็นพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นหรือการใช้ความรุนแรงจากเพื่อน ทั้งการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย วาจา สัมพันธภาพ หรือการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ ประเมินจากการตอบแบบสอบถามว่ากลุ่มเพื่อนมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นจริงมากน้อยเพียงใด โดยมีคำถามทั้งหมด 7 ข้อ มีคำตอบเป็นระดับความถี่ของการพบเห็นพฤติกรรม แบ่งเป็น 4 ระดับ ตั้งแต่ ไม่เคย (1) ถึง มากกว่า 4 ครั้ง/เดือน (4) โดยผู้ที่มีคะแนนมากกว่าคำมัชฌิมาเป็นผู้พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากเพื่อนในระดับสูง และผู้ที่ได้คะแนนตั้งแต่คำมัชฌิมาลงมาเป็นผู้ที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากเพื่อนในระดับต่ำ

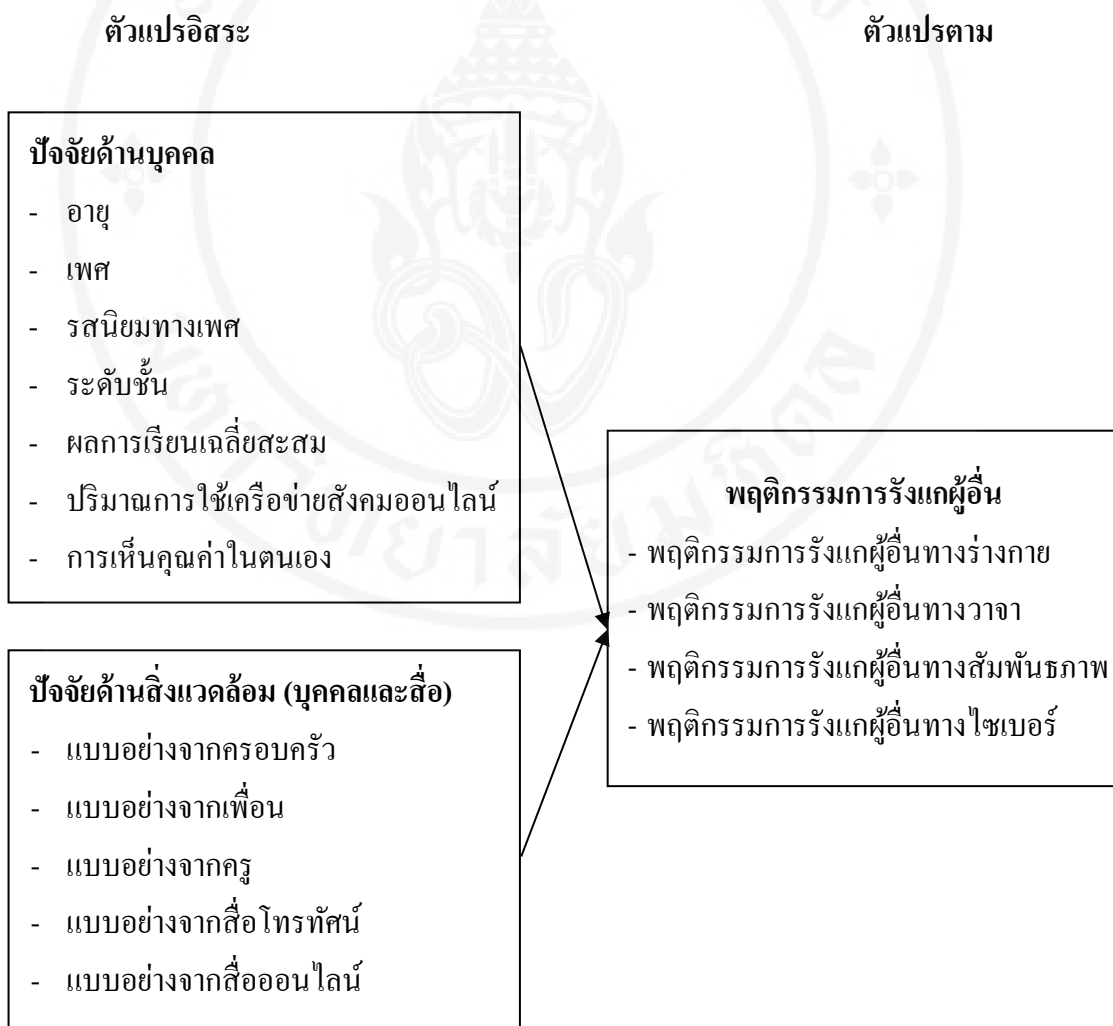
แบบอย่างจากครู หมายถึง การเคยพบเห็นพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นหรือการใช้ความรุนแรงจากครู ทั้งการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย วาจา สัมพันธภาพ หรือการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ ประเมินจากการตอบแบบสอบถามว่าครูมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นมากน้อยเพียงใด โดยมีคำถามจำนวน 5 ข้อ มีคำตอบเป็นระดับความถี่ของการพบเห็นพฤติกรรม แบ่งเป็น 4 ระดับ ตั้งแต่ ไม่เคย (1) ถึง มากกว่า 4 ครั้ง/เดือน (4) โดยผู้ที่มีคะแนนมากกว่าคำมัชฌิมาเป็นผู้พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากครูในระดับสูง และผู้ที่ได้คะแนนตั้งแต่คำมัชฌิมาลงมาเป็นผู้ที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากครูในระดับต่ำ

แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ หมายถึง การเคยพบเห็นพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นหรือการใช้ความรุนแรงจากโทรทัศน์ ทั้งการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย วาจา สัมพันธภาพ หรือการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ ประเมินจากแบบสอบถามจำนวน 5 ข้อ เกี่ยวกับการพบเห็นแบบอย่างพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นแบบต่างๆ ทางสื่อโทรทัศน์มากน้อยเพียงใด มีคำตอบเป็นระดับความถี่ของการพบเห็นพฤติกรรม แบ่งเป็น 4 ระดับ ตั้งแต่ ไม่เคย (1) จนถึง มากกว่า 4 ครั้ง/เดือน (4) โดยผู้ที่มีคะแนนมากกว่าคำมัชฌิมาเป็นผู้พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากสื่อโทรทัศน์ในระดับสูง และผู้ที่ได้คะแนนตั้งแต่คำมัชฌิมาลงมาเป็นผู้ที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากสื่อโทรทัศน์ในระดับต่ำ

แบบอย่างจากสื่อออนไลน์ หมายถึง การเคยพบเห็นพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นหรือการใช้ความรุนแรงจากสื่อออนไลน์ ทั้งการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย วาจา สัมพันธภาพ หรือการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ วัดจากการตอบคำถาม 6 ข้อ เกี่ยวกับการพบเห็นพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นแบบต่างๆ ผ่านทางสื่อออนไลน์นั้นๆ มีมากน้อยเพียงใด คำตอบเป็นระดับความถี่ของการพบเห็นพฤติกรรมจากสื่อออนไลน์ แบ่งเป็น 4 ระดับ ตั้งแต่ ไม่เคย (1) จนถึง มากกว่า 4 ครั้ง/เดือน (4) โดยผู้ที่มีคะแนนมากกว่าคำมัชฌิมาเป็นผู้พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากสื่อออนไลน์ในระดับสูง และผู้ที่ได้คะแนนตั้งแต่คำมัชฌิมาลงมาเป็นผู้ที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากสื่อออนไลน์ในระดับต่ำ

1.8 กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ประยุกต์ใช้ทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยศึกษาตัวแปรอิสระใน 2 กลุ่มปัจจัย คือปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม โดยปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ รสนิยมทางเพศ ระดับชั้น ผลการเรียนรู้เฉลี่ยสะสม การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และการเห็นคุณค่าในตนเอง และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ โดยตัวแปรอิสระทั้ง 2 กลุ่มปัจจัย ส่งผลต่อพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น รายละเอียดแสดงในแผนภูมิที่ 1.1

แผนภูมิที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษา

ตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาสถานการณ์การรังแกผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น
- 2.2 พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น
- 2.3 ทฤษฎีปัญหาสังคม
- 2.4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นช่วงการเจริญเติบโตจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ ที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย และพัฒนาการในด้านของความรู้และทักษะต่างๆ รวมถึงการจัดการทางด้านอารมณ์ และการปรับตัวเข้าสังคม เพื่อความพร้อมเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ โดยการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อาจจะเร็วหรือช้าแตกต่างกันได้ในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับเชื้อชาติ ลักษณะอาหารที่บริโภค และปัจจัยสิ่งแวดล้อมอื่นๆ นอกจากนี้การนิยามความหมายของคำว่าวัยรุ่นยังมีความแตกต่างกันในแต่ละวัฒนธรรมอีกด้วย⁽¹⁹⁾

2.1.1 ความหมายของวัยรุ่น

องค์การอนามัยโลก⁽¹⁹⁾ นิยามความหมายของคำว่าวัยรุ่น (Adolescence) ตามช่วงอายุ โดยระบุให้วัยรุ่นคือผู้ที่มีอายุระหว่าง 10 และ 19 ปี นอกจากนี้ยังมีนิยามที่ทับซ้อนกันคือคำว่า “เยาวชน” (Youth) ซึ่งองค์การสหประชาชาติ (United nation) ระบุว่า เยาวชน คือช่วงอายุ 15-24 ปี และคำว่า “เด็กวัยรุ่น” (Young people) คือช่วงอายุ 10-24 ปี คำว่าเด็กวัยรุ่นนั้นเป็นคำที่มักใช้เรียกรวมระหว่างวัยรุ่น (Adolescence) กับเยาวชน (Youth)⁽²⁰⁾ แต่แต่ละประเทศอาจมีการนิยามคำว่าวัยรุ่นที่ต่างกัน บางครั้งคำเหล่านี้จะสามารถใช้เรียกสลับแทนกันได้⁽¹⁸⁾

ในการศึกษาพัฒนาการวัยรุ่น มักนิยามความหมายของวัยรุ่นตามลักษณะทางชีววิทยา เช่นการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ โดยดูจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเข้าสู่วัยหนุ่มสาว (Puberty) การเปลี่ยนแปลงทางด้านของความคิด และการเข้าสังคม ซึ่งถือเป็นระยะเตรียมพร้อมเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ โดยการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดได้แก่ อวัยวะเพศ ส่วนสูง น้ำหนัก และกล้ามเนื้อ รวมไปถึงการพัฒนาทางสมองด้วย

Steinberg⁽²¹⁾ ให้ความหมายของวัยรุ่นว่า การเจริญเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ช่วงอายุวัยรุ่น 10-20 ปี โดยแต่ละคนจะเข้าสู่วัยรุ่นต่างกัน ขึ้นอยู่กับแบบแผนการเจริญเติบโตของแต่ละคน

อุไร สุริมาธรรม⁽²²⁾ กล่าวว่า วัยรุ่น เป็นวัยที่เชื่อมต่อระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวอย่างมากเพื่อเตรียมพร้อมไปสู่วัยผู้ใหญ่ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

โดยสรุปแล้ว วัยรุ่นหมายถึงช่วงวัยของการเปลี่ยนแปลงจากเด็กเพื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย ความคิด อารมณ์ การเข้าสังคม และแสวงหาความเป็นตัวตน เพื่อความพร้อมในการเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ โดยในการศึกษารุ่นนี้จะทำการศึกษากลุ่มวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 15-20 ปี

2.1.2 การแบ่งระยะของวัยรุ่น

สุริยเดว ทรีปาตี⁽¹⁷⁾ ได้แบ่งระยะของวัยรุ่นตามพัฒนาการเป็น 3 ช่วง ได้แก่ วัยแรกรุ่น (10-13ปี) วัยรุ่นตอนกลาง (14-16ปี) และวัยรุ่นตอนปลาย (17-19 ปี) โดยในแต่ละระยะจะมีลักษณะสำคัญๆ ที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านของความคิด และความสัมพันธ์ต่อคนอื่น

1) วัยแรกรุ่น (10-13ปี) เป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในทุกระบบ ทำให้วัยแรกรุ่นมักมีความกังวลหรือความคิดเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย จึงมักทำให้ขาดความมั่นใจ หงุดหงิดง่าย และมีอารมณ์ที่แปรปรวน

2) วัยรุ่นตอนกลาง (14-16 ปี) เป็นช่วงวัยที่จะเริ่มยอมรับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เข้าสู่ความเป็นหนุ่มเป็นสาวได้แล้ว มีพัฒนาการทางด้านความคิดที่ลึกซึ้งมากขึ้น สามารถคิดในเชิงนามธรรม จึงมักหาความชอบ หรืออะไรที่แตกต่าง มีอุดมการณ์และหาเอกลักษณ์ความเป็นตัวตน เพื่อสร้างความแตกต่าง และต้องการการยอมรับ มีความพยายามเอาชนะความสามารถของตนเองเพื่อพิสูจน์ความเป็นผู้ใหญ่ และไม่ใช้เด็กอีกต่อไป

3) วัยรุ่นตอนปลาย (17-19 ปี) เป็นช่วงเวลาของการพัฒนาความสามารถ ในการฝึกฝนอาชีพ หรือเลือกทำในสิ่งที่ต้องการ เริ่มที่ต้องตัดสินใจที่จะเลือกสายงาน หรืออาชีพที่เหมาะสมกับตน และมักมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับเพื่อนต่างเพศ มีร่างกายที่เจริญเติบโตโดยสมบูรณ์ และบรรลุนิติภาวะในเชิงกฎหมาย

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นตอนกลางเข้าสู่ตอนปลาย ช่วงอายุระหว่าง 15-18 ปี ซึ่งเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตก่อนที่จะเข้าสู่ชีวิตในระดับอุดมศึกษาหรือการเลือกอาชีพในอนาคต

2.1.3 การเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น

องค์การอนามัยโลก⁽¹⁹⁾ ได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นออกเป็น 3 ด้าน คือการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย (Physical changes) การเปลี่ยนแปลงพัฒนาการทางสมองและระบบประสาท (Neurodevelopmental changes) และ การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตสังคม (Psychological and social changes)

2.1.3.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตที่รวดเร็วโดยลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายจะมีลำดับขั้นตอนที่คล้ายกันทุกคน แต่ช่วงอายุที่เริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงมักมีความแตกต่างกันในแต่ละคน เป็นผลมาจากปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ กรรมพันธุ์ และปัจจัยภายนอก เช่น การขาดสารอาหาร การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เรื้อรัง

แม้ว่าช่วงวัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพ (Biological) หลายอย่าง แต่ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ได้แก่ ส่วนสูง กล้ามเนื้อ ลักษณะการกระจายตัวของไขมันตามร่างกาย และเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการทางเพศเข้าสู่ระยะทุติยภูมิ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการทำงานของต่อมไร้ท่อที่มีการหลั่งฮอร์โมนเพศและฮอร์โมนอื่นๆ อีกหลายชนิดที่มีความซับซ้อน มักจะเกิดขึ้น โดยใช้ระยะเวลาที่ยาวนานกว่าในผู้ชาย นอกจากนี้ยังมีฮอร์โมนออกซิโทซินและวาโซเพรสซินที่ส่งผลต่อลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นต่อบุคคลอื่นอีกด้วย

2.1.3.2 การเปลี่ยนแปลงพัฒนาการทางสมองและระบบประสาท

พัฒนาการทางด้านระบบประสาทที่สำคัญในช่วงของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนและสมองส่วนลิมบิก (Limbic system) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ รางวัล การตอบสนองทางอารมณ์และรูปแบบการนอนหลับ และสมองส่วนหน้า (Pre-frontal cortex) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการออกคำสั่ง การตัดสินใจ การจัดการปัญหา การควบคุมแรงกระตุ้น และการวางแผนเพื่ออนาคตก็มีการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน โดยการเปลี่ยนแปลงในสมองส่วนหน้าเกิดขึ้นตามหลังของการเปลี่ยนแปลงในส่วนลิมบิก การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการพัฒนาทางจิตสังคมให้เป็นผู้ใหญ่ (Psychosocial maturity) ทำให้วัยรุ่นอยากรู้และอยากรอง มีพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจจะทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น การทดลองดื่มเหล้า สูบบุหรี่ การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน ส่งผลต่อสุขภาพของวัยรุ่นในระยะยาวได้ นอกจากนี้แล้วระบบประสาทของวัยรุ่นมีความสามารถในการพัฒนาและ

เปลี่ยนแปลงได้ (Neural plasticity) หมายถึง ความสามารถในการบรรเทาผลกระทบทางลบจากประสบการณ์ที่ไม่ดี เช่น การถูกทารุณกรรม การถูกรังแก โดยการส่งเสริมพัฒนาการทางบวกที่จะช่วยเพิ่มความสามารถทางสมองและการปรับตัวในด้านอารมณ์

2.1.3.3 การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตสังคม

การเปลี่ยนแปลงของระบบฮอร์โมนและระบบประสาทในวัยรุ่นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านจิตสังคม อารมณ์ และความสามารถทางปัญญาและความคิด เป็นช่วงที่มีการพัฒนาทักษะความมีเหตุผล ความมีตรรกะที่ถูกต้อง และการรู้ผิดชอบชั่วดี การพัฒนาทางจริยธรรมมีความสามารถในการคิดเชิงนามธรรม และสามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้วัยรุ่นยังมีการพัฒนาการความเข้าใจผู้อื่น และต้องการที่จะทำอะไรเพื่อแก้ไขปัญหามโนกรรมที่กำลังเผชิญอยู่ในขณะเดียวกันก็ต้องการความเป็นตัวของตัวเอง หากความเป็นอัตลักษณ์รวมถึงรสนิยมทางเพศ ทำให้มีความกังวลกับความคิดเห็นของคนรอบข้าง โดยเฉพาะเพื่อน ความต้องการเป็นอิสระโดยแสดงออกจากการตัดสินใจ อารมณ์ และการกระทำต่างๆ รวมถึงการห่างจากพ่อแม่ โดยมีสิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงออกของวัยรุ่น เช่น ค่านิยมทางสังคม ขนบธรรมเนียม แบบแผนของสังคม การเปลี่ยนแปลงบทบาท ความรับผิดชอบสัมพันธภาพ และ ความคาดหวังของสังคม โดยปัจจัยเหล่านี้จะแตกต่างกันในแต่ละวัฒนธรรม โดยการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อทัศนคติตั้งแต่ สิ่งแวดล้อมภายในครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสามารถสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลายอย่าง เช่น การเพิ่มขึ้นของชุมชนเมือง โลกาภิวัตน์ และการเข้าถึงสื่อดิจิทัลและเครือข่ายสังคมออนไลน์

วัยรุ่นอาจประสบกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความคิด และการพัฒนาทางจิตสังคมที่คล้ายคลึงกัน แต่ระยะเวลา และอิทธิพลของกระบวนการมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะบุคคล และสิ่งแวดล้อมที่เติบโตมา

2.2 พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

พฤติกรรมการรังแกเริ่มเป็นที่สนใจครั้งแรกที่อังกฤษผ่านหนังสือของ Hughes เรื่อง “Tom Brown’s school days”⁽²³⁾ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเขาเองกับเพื่อนที่ถูกรังแกจากกลุ่มแก๊งหัวโจกในโรงเรียนสอนรักบี้ ซึ่งเป็นรูปแบบการรังแกในโรงเรียน (School bullying) หลังจากนั้นปัญหาการรังแกกันเริ่มได้รับความสนใจมากขึ้น โดยเริ่มมีการศึกษาวิจัยผ่านงานวิจัยของ Olweus⁽²⁴⁾ แพทย์ประจำโรงเรียน ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและผลกระทบของการรังแกของเด็กนักเรียนในกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย จากนั้นเป็นต้นมาหลายประเทศก็มีการทำวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการรังแกโดย

เริ่มจากกลุ่มเด็กนักเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และมีการขยายการศึกษาไปถึงการรังแกในที่ทำงาน การรังแกกันระหว่างพี่น้อง และการรังแกทางไซเบอร์⁽²⁵⁾ โดยการวิจัยมุ่งในการหาวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหาการรังแก

2.2.1 ความหมายของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

การรังแกเป็นคำศัพท์ภาษาไทยที่ใช้แทนคำว่า “Bullying” นอกจากคำว่ารังแกแล้วยังมีคำที่ใกล้เคียงกัน เช่น กลั่นแกล้ง เกร นิสัยไม่ดี ทำร้าย ซึ่งการสื่อความหมายอาจจะไม่ได้ตรงกับคำว่า “Bullying” ได้อย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามมีผู้ให้คำนิยาม ในการศึกษาวิจัย และวงวิชาการของคำว่า “Bullying” ไว้ดังต่อไปนี้

Ruthaychonnee⁽²⁶⁾ ให้ความหมายของการรังแกว่า เป็นพฤติกรรมความก้าวร้าวที่กระทำซ้ำๆ โดยจงใจจากบุคคลหรือกลุ่มคน กระทำต่อคนที่ไม่สามารถป้องกันตนเองได้ เกิดจากความไม่สมดุลของพลังอำนาจ และถือเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง

Olweus⁽²⁴⁾ ให้ความหมายของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นว่าเป็นการกระทำในทางที่ไม่ดีต่อคนอื่นโดยเจตนาหรือจงใจ โดยเป็นการทำซ้ำๆ หรือทำติดต่อกันในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ผู้รังแกอาจจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มคนก็ได้ที่กระทำต่อคนอื่น โดยพฤติกรรมเป็นผลให้เกิดความเจ็บปวดทางกาย หรือความไม่สบายใจ ความทุกข์ทางใจ

การศึกษาในครั้งนี้ให้ความหมายพฤติกรรมรังแกผู้อื่นว่า เป็นการกระทำในทางที่ไม่ดีต่อคนอื่นโดยเจตนาหรือจงใจ อาจเป็นผลให้เกิดการบาดเจ็บทางกาย หรือเกิดความไม่สบายใจ ความทุกข์ทางใจ โดยเป็นการทำซ้ำๆ หรือทำติดต่อกันในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ

2.2.2 ประเภทของพฤติกรรมการรังแก

การแบ่งประเภทของการรังแกของนักวิชาการแต่ละท่านมีรูปแบบแตกต่างกันไปดังนี้

Woods & White⁽²⁷⁾ แบ่งลักษณะของการรังแกออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) การรังแกทางตรง (Direct bullying) เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นต่อหน้าระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ เป็นการแสดงออกซึ่งความก้าวร้าว เช่น การตี การเตะ การริดไถเงินเพื่อน

2) การรังแกทางสัมพันธ์ภาพ (Relational bullying) เช่น การบังคับขู่เข็ญ การล้อเลียน การปล่อยข่าวลือ และการกีดกันเพื่อนออกจากกลุ่ม

Hunter & Boyle⁽²⁸⁾ จำแนกการรังแกเป็น 2 ประเภท คือ

1) การรังแกทางตรง (Direct bullying) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความก้าวร้าวต่อบุคคลอื่นในลักษณะเฉพาะหน้า ซึ่งมีทั้งการรังแกทางด้านร่างกาย เช่น การตี การเตะ การต่อย การผลัก และการทำลายข้าวของผู้อื่น

2) การรังแกทางอ้อม (Indirect bullying) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพทางสังคม เช่น การเพิกเฉยและกีดกันเพื่อนออกจากกลุ่มหรือสังคม รวมไปถึงการซุบซิบนินทาลับหลัง

Guerin & Hennessy⁽²⁹⁾ แบ่งประเภทการรังแกเป็น 4 ประเภท คือ

1) การรังแกทางร่างกาย (Physical bullying) คือพฤติกรรมที่ผู้กระทำ ได้กระทำต่อผู้ที่ถูกระทำ โดยการใช้อวัยวะในร่างกายหรือสิ่งของทำร้ายผู้อื่น เช่นการตี การเตะ การทาบ หรือการทำร้ายร่างกายในลักษณะอื่นๆ ซึ่งอาจทำให้เกิดการบาดเจ็บได้

2) การรังแกทางวาจา (Verbal bullying) เป็นพฤติกรรมที่ผู้กระทำ ได้กระทำต่อผู้ถูกระทำ โดยการใช้คำพูดเพื่อทำให้เกิดความอับอาย เสียหาย รู้สึกไม่ดี เช่น การล้อเลียน การเยาะเย้ยถากถาง การดูถูกหรือสบประมาททำให้ได้รับความอับอาย

3) การรังแกทางสัมพันธภาพ (Relational bullying) เป็นการกระทำที่ทำให้เกิดความริ้วรานของความสัมพันธภาพทางสังคมระหว่างผู้ที่ถูกรังแกและเพื่อน เช่น การซุบซิบนินทาลับหลัง การกีดกันหรือเพิกเฉยไม่ให้เพื่อนเข้ากลุ่ม โดยมาก มักจะพบการรังแกรูปแบบนี้ในกลุ่มเด็กผู้หญิง

4) การรังแกทางไซเบอร์ (Cyber bullying) หมายถึง การส่งข้อความหรือรูปภาพให้เพื่อนๆ หรือส่งให้ผู้ถูกระทำ ทางโทรศัพท์มือถือหรือทางอินเทอร์เน็ต หรือสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ต่างๆ เพื่อทำให้ผู้ถูกระทำได้รับความอับอาย

สำนักงานยุติธรรมสหรัฐอเมริกา (U.S. Department of Justice)⁽³⁰⁾ จำแนกรูปแบบของการรังแกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) การรังแกทางร่างกาย (Physical bullying) เช่น การตี การเตะ การผลัก การทำลายข้าวของผู้อื่น

2) การรังแกทางวาจา (Verbal bullying) หมายถึงการใช้คำพูดให้ผู้อื่นรู้สึกไม่ดี เช่น การเรียกด้อยคำที่ล้อเลียน การเยาะเย้ยถากถาง

3) การรังแกทางจิตใจ (Psychological bullying) เช่น การปล่อยข่าวลือที่ไม่เป็นจริงทำให้เกิดการเสื่อมเสีย การเพิกเฉยหรือกีดกันเพื่อนออกจากกลุ่มทำให้เสียใจ การนินทาลับหลัง การบีบบังคับให้เพื่อนทำสิ่งที่ไม่เต็มใจหรือคุกคามเพื่อน

นอกจากนี้พฤติกรรมการรังแกยังสามารถแบ่งได้ตามมุมมองในการศึกษา ได้แก่ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น (Bullying perpetration) การเป็นเหยื่อจากการถูกรังแก (Bullying

victimization) และการเป็นพยานพบเห็นการรังแก (Bullying bystander) โดยการศึกษาในครั้งนี้ ทำการศึกษาเฉพาะ “พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น (Bullying perpetration)” เท่านั้น และจำแนกพฤติกรรม การรังแกผู้อื่นออกเป็น 4 ประเภท ตามแนวคิดของ Guerin & Hennessy⁽²⁹⁾ เนื่องจากมีการจำแนก พฤติกรรมการรังแกที่ครบถ้วนมากที่สุด และเป็นที่ยอมรับในการศึกษาใหม่ๆ รายละเอียดดังนี้

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย หมายถึง การกระทำโดยใช้กำลังหรือมุ่งจะใช้ กำลังในการทำร้ายผู้อื่น ได้แก่ การชก ต่อย ตบ เตะ ตี ผลัก เดินชน ขว้างสิ่งของใส่ และข่มขู่เพื่อ ทำร้าย

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา หมายถึง การกระทำโดยใช้คำพูดที่ไปทำร้ายอารมณ์ ความรู้สึกและจิตใจของผู้อื่น ได้แก่ การล้อเลียน การด่าว่าเหน็บแนมโดยใช้วาจาหยาบคาย การพูด เพื่อให้คนอื่นดูเป็นตัวตลก และล้อเลียนหรือวิจารณ์เรื่องรูปร่างหน้าตาผู้อื่น

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธภาพ หมายถึง การกระทำเพื่อการรุกรานเกี่ยวกับ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล เป็นลักษณะของการทำร้ายอารมณ์ ทำร้ายความรู้สึก ทำร้ายจิตใจ ได้แก่ การแสดงการรังแกเชิง การกีดกันไม่ให้เข้ากลุ่ม การกุเรื่องสร้างเรื่อง การทำเป็นไม่สนใจ การกระจาย ข่าวลือ การชวนเพื่อนให้อยู่ห่างไม่เข้าใกล้

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ หมายถึง การกระทำผ่านช่องทางออนไลน์ใดๆ ที่ตั้งใจให้ผู้อื่นเสียหาย หรือเกิดความอับอาย ได้แก่ การลงข้อความแกล้งผู้อื่นให้ดูเป็นตัวตลก การส่งข้อความกวนใจ การแอบถ่ายรูปผู้อื่นแล้วเผยแพร่ทางออนไลน์เพื่อให้เสียหาย การเปิดเผย ข้อมูลส่วนตัวหรือความลับของผู้อื่นทางออนไลน์

2.2.3 การวัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น เริ่มมีการศึกษาวิจัยครั้งแรกโดย Olweus ซึ่งให้นิยามผู้ถูกรังแกไว้ว่า เป็นบุคคลที่โดนทำร้าย หรือถูกกระทำในทางไม่ดีซ้ำๆ จากบุคคลหรือกลุ่มคน โดยไม่รวมเอาการตีกันของคนที่มีเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจเท่ากัน⁽²⁴⁾ จากการศึกษาในครั้งนั้นทำให้ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นเริ่มได้รับการศึกษาวิจัยมากขึ้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้งในมุมมองของผู้กระทำ ผู้ถูกรังแก หรือพยานในเหตุการณ์ โดยส่วนใหญ่ยังใช้การวัดจากนิยาม ของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของ Olweus แม้จะมีการปรับเปลี่ยนนิยามการวัดเพิ่มขึ้น เช่นมีการวัด ความแตกต่างของพลังอำนาจระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกรังแกด้วย⁽⁸⁾

นักวิจัยพยายามพัฒนาเครื่องมือวัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น โดยแต่ละเครื่องมือมีความ แตกต่างกันไปตาม นิยาม วัดอุปประสงค์ และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการทำการวัด Hamburger⁽³¹⁾ ได้ทำ การรวบรวมเครื่องมือวัดที่มีการใช้ในการศึกษาวิจัยพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นที่ผ่านมามีจำนวน 33 เครื่องมือที่ได้รับการตีพิมพ์ทางวารสารหรือหนังสือ และใช้วัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้งใน

ผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ และพยาน โดยเครื่องมือทุกชิ้นเป็นแบบตอบแบบด้วยตนเอง มีจำนวนข้อแตกต่างกัน และกลุ่มอายุที่เหมาะสมกับเครื่องมือวัดแต่ละชิ้นก็มีความจำเพาะแตกต่างกัน รวมไปถึงกรอบเวลาในการวัดพฤติกรรมก็มีความแตกต่างกัน ตั้งแต่ 7 วัน ไปจนถึง 1 ปี ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการเลือกเครื่องมือมาใช้ในการวัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในการศึกษาของผู้วิจัย

เครื่องมือวัดจากการศึกษาของ Parada⁽³²⁾ เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น 3 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย (Physical bullying) ทางวาจา (Verbal bullying) และทางสังคม (Social bullying) กลุ่มเป้าหมายคือ เยาวชนอายุ 12-17 ปี มีค่าความเชื่อมั่น Chronbach's Alpha ในแบบวัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น 0.93 และในแบบวัดการถูกรังแกหรือเป็นเหยื่อจากการรังแก 0.95 เครื่องมือวัดมี 36 ข้อคำถาม โดยเป็นเครื่องมือวัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของผู้กระทำจำนวน 18 ข้อ และเครื่องมือวัดการถูกรังแกหรือเป็นเหยื่อจากการรังแกจำนวน 18 ข้อ แต่ละข้อใช้วัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นแต่ละประเภทสลับกันไปมา โดยใช้ข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ ในการวัดพฤติกรรมแต่ละประเภท โดยถามการเคยมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น หรือถูกรังแกในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา มีตัวเลือกตอบตามระดับความมากน้อยของการมีพฤติกรรม 6 ระดับ ตั้งแต่ไม่เคยทำ (1) จนถึง ทำทุกวัน (6) โดยรวมคะแนนในแต่ละด้านถ้าได้คะแนนเท่ากับ 6 หมายถึง ไม่เคยมีพฤติกรรม และคะแนนมากกว่า 6 หมายถึง มีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในด้านนั้นๆ

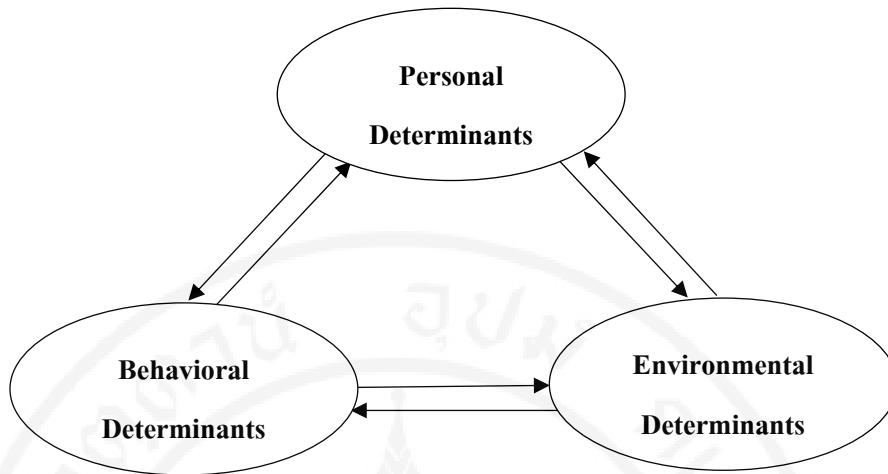
เครื่องมือวัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ (Cyberbullying and online aggression survey) ที่พัฒนาโดย Patchin & Hinduja⁽³³⁾ ประกอบด้วย 52 คำถาม โดยคำถามใช้วัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ทั้งในผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ และพยานเห็นเหตุการณ์ ในกลุ่มเป้าหมายอายุ 12-17 ปี มีค่าความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha ในกลุ่มผู้ถูกกระทำ 0.74 และในกลุ่มผู้กระทำ 0.76 สำหรับการวัดการรังแกทางไซเบอร์ในผู้กระทำนั้นจะอยู่ในส่วนของ "Cyber bullying offending scale" โดยส่วนนี้จะมีข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ ถามความถี่ของการทำพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ตามรายการพฤติกรรม 6 ข้อ ในรอบ 30 ที่ผ่านมา คำตอบแบ่งตามระดับความถี่ของการทำพฤติกรรม 5 ระดับ ตั้งแต่ ไม่เคยทำ (0 คะแนน) จนถึงทำทุกวัน (4 คะแนน) โดยผู้ที่มีคะแนนสูงมีความเกี่ยวข้องกับกรังแกทางไซเบอร์สูงกว่าผู้ที่มีคะแนนต่ำกว่า

สำหรับในการวิจัยนี้ ได้นำเครื่องมือวัดของ Parada⁽³²⁾ มาปรับใช้ในการวัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย วาจา และสัมพันธ์ภาพ และนำเครื่องมือของ Patchin & Hinduja⁽³³⁾ มาปรับใช้วัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ โดยปรับช่วงเวลาในการประเมินพฤติกรรมเป็นในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา และปรับวิธีวัดระดับการมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นเป็น 6 ระดับตามความถี่การทำพฤติกรรม โดยนิยามการมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นคือการทำพฤติกรรมการรังแกอย่างน้อย 1 ข้อ ตั้งแต่ 1 ครั้ง/เดือน ขึ้นไป

2.3 ทฤษฎีปัญญาสังคม

ทฤษฎีปัญญาสังคม (Social cognitive theory) ถูกพัฒนาขึ้น โดย Albert Bandura⁽¹³⁾ อธิบายว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนใหญ่มาจากการสังเกต และการเลียนแบบ โดยมนุษย์จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา และเกิดการเรียนรู้ขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บุคคลรอบข้าง สิ่งแวดล้อมเชิงสัญลักษณ์ โดยทั้งบุคคลและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน การเรียนรู้ด้วยการสังเกตนั้น บุคคลจะมีการสังเกตในสิ่งที่สนใจหรือต้องการที่จะเรียนรู้ โดยมีกระบวนการเข้ารหัส (Encoding) เข้าสู่ความทรงจำระยะยาว และบุคคลจะต้องสามารถที่ตรวจสอบได้ว่าตนเองสามารถเลียนแบบได้ดีมากน้อยเพียงใด รวมทั้งสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ (Metacognitive) ดังนั้นจึงถือว่าเป็นกระบวนการการเรียนรู้จากการสังเกตนั้นเป็นกระบวนการผ่านความคิดหรือปัญญา

การเรียนรู้ผ่านการสังเกตนั้น ตัวของผู้เรียนรู้และสิ่งแวดล้อมมีส่วนต่อการเกิดการเรียนรู้เท่าๆ กัน โดยพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ที่ได้มาจากการสังเกตหรือเลียนแบบจากสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต ได้แก่มนุษย์คนอื่นๆ หรือการเรียนรู้จากแบบอย่างผ่านทางสัญลักษณ์ หรือสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนต์ หรือภาพหรือภาษาคำบอกเล่าผ่านตัวหนังสือ หรือจากปากของผู้อื่นก็ได้ การเรียนรู้จากการสังเกตหรือจากการเลียนแบบจะต้องมีการผ่านกระบวนการคิด ดังนั้นพฤติกรรมของมนุษย์ที่ออกมาอาจจะไม่ได้เหมือนต้นแบบเสียทีเดียว เพราะปัจจัยภายในตัวมนุษย์เองก็มีส่วนต่อการมีพฤติกรรมเท่าๆ กัน โดย Bandura ได้อธิบายถึงการเรียนรู้และพฤติกรรมของมนุษย์นั้นขึ้นกับปฏิสัมพันธ์ของสามองค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล สิ่งแวดล้อม และ พฤติกรรม โดยทฤษฎีพยายามที่จะอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ในเชิงของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านความคิด (Cognitive) พฤติกรรม และสิ่งแวดล้อม โดยปัจจัยทั้งสามอย่างนี้มีผลต่อการรับรู้และการกระทำของมนุษย์ นอกจากนี้ปัจจัยทั้งสามอย่างนี้ยังมีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบการควบคุมตนเอง (Self-regulatory system) ทำให้เกิดแม่แบบ Triadic reciprocal causation model หรือ Reciprocal determinism ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีบทบาทระหว่างกันของทั้งสามปัจจัย โดยคนเป็นทั้งผู้สร้างสิ่งแวดล้อมและรับผลจากสิ่งแวดล้อมตามแผนภูมิ 2.1

แผนภูมิ 2.1 Triadic reciprocal causation model

2.3.1 ปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยแต่ละคู่

ปัจจัยด้านบุคคล (Personal determinants) และปัจจัยด้านพฤติกรรม (Behavioral determinants) ปัจจัยทั้งสองมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ปัจจัยด้านบุคคล เช่น ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก ความคาดหวัง ความตั้งใจ การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เป้าหมาย จะเป็นตัวกำหนดลักษณะของพฤติกรรมว่าเป็นอย่างไร โดยสิ่งที่บุคคลคิด เชื่อ และรู้สึก ก็จะมีลักษณะเดียวกันกับการกระทำของบุคคลนั้น รวมทั้งปัจจัยด้านบุคคลก็มีผลต่อรูปแบบการตอบสนองทางความคิด และอารมณ์ ได้แก่ คุณสมบัติทางชีวภาพ โครงสร้างลักษณะร่างกาย ระบบประสาทและสมองที่มีผลต่อพฤติกรรมและสมรรถนะ ส่วนการกระทำจะเป็นส่วนที่กำหนดลักษณะการคิด ระบบการรับรู้ และการตอบสนองทางอารมณ์ โดยระบบประสาทมีผลมาจากพฤติกรรมของบุคคล เพราะระบบการรับรู้และโครงสร้างของระบบประสาทและสมองสามารถปรับเปลี่ยนได้จากประสบการณ์ผ่านพฤติกรรม

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental determinants) และปัจจัยด้านบุคคล (Personal determinants) สำหรับปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของสภาพแวดล้อมกับปัจจัยบุคคล ได้แก่ ความคิดความเชื่อ ค่านิยม อารมณ์ และความสามารถทางปัญญา จะปรับเปลี่ยนและพัฒนาโดยผลจากการกระตุ้นของสังคมรอบข้าง ผ่านแบบอย่าง การอบรมสั่งสอน และการโน้มน้าวชักจูงจากสังคมที่อยู่อาศัย โดยแต่ละคนก็จะมีการตอบสนองที่ต่างกันตามคุณลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็น อายุ ขนาดร่างกาย เพศ เชื้อชาติ และความมีเสน่ห์ นอกจากนี้การได้รับการตอบสนองทางสังคมที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับบทบาททางสังคมของบุคคลนั้นด้วย เช่น เด็กที่ขึ้นชื่อเรื่องความก้าวร้าวจะได้รับความสนใจจากกลุ่มเพื่อนมากกว่าคนที่ไม่มีปากมีเสียง ส่วนปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมก็จะได้รับอิทธิพลจากลักษณะภายในของคนอื่นๆ ซึ่งจะสามารถเห็นได้จากว่าสังคม

เดียวกัน มักจะมีพื้นฐานความเชื่อ และวิถีคิดที่ใกล้เคียงกัน โดยปัจจัยด้านบุคคลของคนหนึ่งก็เป็นเสมือนปัจจัยสิ่งแวดล้อมของคนหนึ่ง โดยมีปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา

ปัจจัยด้านพฤติกรรม (Behavioral determinants) และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental determinants) สำหรับปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมภายนอก จะพบว่า พฤติกรรมต่างๆ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามเงื่อนไขของสภาพแวดล้อม ขณะเดียวกัน สิ่งแวดล้อมที่มีเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอก็จะทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปด้วย สภาพแวดล้อมจะไม่ส่งผลใดๆ จนกระทั่งมีพฤติกรรมบางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น เช่น ครูจะไม่มีอิทธิพลใดๆ ต่อนักเรียน ถ้านักเรียนไม่ได้เข้าห้องเรียน พ่อแม่จะไม่ชื่นชมเด็ก ถ้าเด็กไม่ทำดีก่อน ดังนั้นสิ่งแวดล้อมรอบข้างจะมีลักษณะอย่างไรก็ขึ้นกับพฤติกรรมของบุคคลนั้นด้วย และด้วยเหตุผลที่ทั้งพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ทำให้มนุษย์เป็นทั้งผู้ที่สร้างสรรค์สภาพสิ่งแวดล้อมและได้รับผลจากสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน

2.3.2 การเรียนรู้จากการสังเกต

การเรียนรู้จากการสังเกตจากแบบอย่าง (Observational learning) ได้แก่ รูปแบบพฤติกรรมใหม่ มาตรฐานการตัดสินใจ ความสามารถทางปัญญา และกฎแห่งการสร้างพฤติกรรมใหม่⁽¹²⁾ โดยการเรียนรู้ผ่านการสังเกตนั้นถูกควบคุมผ่าน 4 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการความเอาใจใส่ (Attentional process) กระบวนการจดจำ (Retention) กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวอย่าง (Reproduction) และกระบวนการจูงใจ (Motivation)

1) กระบวนการความใส่ใจ (Attention) ความใส่ใจเป็นสิ่งสำคัญต่อการเกิดการเรียนรู้ ถ้านักเรียนไม่มีความสนใจหรือใส่ใจเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อม ก็จะไม่ทำให้เกิดการสังเกตหรือการเลียนแบบ เพราะฉะนั้นการเรียนรู้แบบนี้โดยการสังเกตหรือแบบอย่างจึงเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลมีความใส่ใจต่อเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยการรับรู้สิ่งสำคัญของพฤติกรรมของแบบอย่าง ส่วนสำคัญของแบบอย่างที่มีผลต่อความใส่ใจของคนอื่น เช่น เป็นผู้ตำแหน่งสูง (High status) มีความสามารถสูง (High competence) มีบุคลิกหน้าตาที่ดี มีอำนาจในการให้รางวัลหรือลงโทษ นอกจากนี้ลักษณะของบุคคลก็มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการใส่ใจ เช่น ช่วงวัย ความสามารถทางปัญญา ทักษะการใช้กล้ามเนื้อ และอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย รวมทั้งปัจจัยภายในของบุคคล เช่น ความรู้สึกมีคุณค่า (Self-esteem) ความทะเยอทะยาน และทัศนคติ โดยปัจจัยเหล่านี้จะกำหนดขอบเขตของการเรียนรู้จากการสังเกต

2) กระบวนการจดจำ (Retention process) การที่คนเราจะสามารถแสดงพฤติกรรมเหมือนแบบอย่างได้ก็เพราะได้บันทึกจดจำสิ่งที่ได้สังเกตจากแบบอย่างเข้าไปในความทรงจำระยะยาว โดยคนที่สามารถอธิบายพฤติกรรมของแบบอย่างได้จะมีโอกาสแสดงพฤติกรรมเหมือน

แบบอย่างได้มากกว่าคนที่แค่ดูเฉยๆ นั้นหมายความว่าใครที่สามารถสร้างภาพในใจ (Visual imagery) และสามารถเข้ารหัสโดยอธิบายออกมาเป็นคำพูดได้ (Verbal coding) จะสามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบได้ ยิ่งถ้าเจอแบบอย่างซ้ำๆ ก็ยิ่งจะจดจำมากขึ้นจะเป็นการช่วยความจำให้ดียิ่งขึ้น

3) กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนกับแบบอย่าง (Reproduction process) เป็นกระบวนการที่บุคคลแปรสภาพ (Transform) เห็นภาพ (Visual image) และจดจำพฤติกรรม เข้ามาไว้เป็นรหัสเป็นถ้อยคำ (Verbal coding) สุดท้ายก็จะกลายมาเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมตามแบบอย่าง โดยสิ่งสำคัญในกระบวนการนี้ ได้แก่ ความพร้อมของร่างกายและทักษะที่จำเป็นในการเลียนแบบ ซึ่งถ้าขาดความพร้อมตรงส่วนนี้ก็จะไม่สามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบ เช่นเด็กที่กล้ามเนื้อมัดเล็กยังไม่แข็งแรงก็จะไม่สามารถเขียนตัวอักษรตามแบบครูได้ เพราะกล้ามเนื้อยังพัฒนาไม่เพียงพอ การเรียนรู้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเลียนแบบเพียงอย่างเดียวแต่ต้องผ่านกระบวนการคิด (Cognitive process) และความพร้อมของทักษะทางกาย ดังนั้นกระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนแบบอย่างของแต่ละคนจึงต่างกัน บางคนอาจจะเลียนแบบเหมือนแบบอย่างได้มาก บางคนอาจจะเลียนแบบได้เพียงเล็กน้อย

4) กระบวนการจูงใจ (Motivation process) แรงจูงใจที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมเหมือนแบบอย่างที่ได้จากการสังเกต เกิดจากความคาดหวังว่า การเลียนแบบเป็นประโยชน์ต่อตนเอง เช่น การได้รับรางวัลหรือสิ่งตอบแทน รวมทั้งความคิดที่ว่า การแสดงพฤติกรรมเหมือนแบบอย่างสามารถแก้ปัญหาได้ ตัวอย่างเช่น เวลาครูชื่นชมนักเรียนที่แต่งตัวถูกระเบียบ นักเรียนคนอื่นก็จะเรียนรู้จากการสังเกตซึ่งกลายเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนคนอื่นแต่งตัวถูกระเบียบตาม เพราะมีความคาดหวังว่าจะได้คำชมจากครู

สรุปได้ว่าทฤษฎีปัญหาสังคม เป็นทฤษฎีที่อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม มนุษย์เรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของคนอื่นๆ โดยตรงหรือผ่านทางสัญลักษณ์ โดยถือว่าผู้คนและสังคมคือปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม การที่จะบุคคลจะมีพฤติกรรมใดๆ นั้น นอกจากจะเรียนรู้ผ่านแบบอย่างแล้วยังจะต้องผ่านกระบวนการคิดด้วย ได้แก่ กระบวนการใส่ใจ จดจำ ทำพฤติกรรม และมีแรงจูงใจ โดยการศึกษาในครั้งนี้นำมาใช้ทฤษฎีปัญหาสังคม เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยทำการศึกษา 1) ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น รสนิยมทางเพศ ผลการเรียนรู้เฉลี่ยสะสม ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และการเห็นคุณค่าในตนเอง 2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ โดยศึกษาปัจจัยเหล่านี้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของเด็กนักเรียนวัยรุ่นหรือไม่

2.4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

จากทฤษฎีปัญหาสังคม จำแนกปัจจัยที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นเป็น 2 ด้านคือ 1) ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับชั้น รสนิยมทางเพศ ผลการเรียนรู้เฉลี่ยสะสม การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และการเห็นคุณค่าในตนเอง 2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 อายุ

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 อายุ หมายถึง เวลาที่ดำรงชีวิตอยู่หรือช่วงเวลานับตั้งแต่เกิดจนถึงระยะเวลาที่กำหนดไว้ สำหรับการศึกษา อายุ หมายถึง จำนวนปีที่เกิดมานับจากวันที่เกิดจนถึงวันที่ตอบแบบสอบถามโดยหากเกิน 6 เดือน ให้นับเป็น 1 ปี เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามแบบเติมข้อความ จากการศึกษาของ Pengpid & Peltz⁽¹⁾ พบว่ากลุ่มอายุ 15 ปีขึ้นไป มีความชุกการถูกรังแกน้อยกว่าอายุอื่น ($P < 0.01$) การศึกษาของ Laeheem⁽¹⁴⁾ ศึกษาในนักเรียนประถมศึกษา พบว่า ความชุกของการมีพฤติกรรมรักแกกันในเด็กอายุมากกว่า 12 ปี มีสูงกว่าเด็กกลุ่มที่อายุน้อยกว่า ($P = 0.002$)

ดังนั้น จากงานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยจึงคาดว่า อายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

2.2.2 เพศ

เพศ หมายถึง เพศสรีระโดยกำเนิด คือความเป็นชายหรือหญิงที่บ่งบอกได้โดยสรีระของร่างกาย ตามการบรรทัดฐานของสังคม โดยคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ จากการศึกษาของ Laeheem⁽¹⁴⁾ พบว่า เพศชายมีพฤติกรรมรักแกกันมากกว่าเพศหญิง ($P = 0.026$) การศึกษาของชุตินาค ศักรินทร์กุล⁽¹⁵⁾ พบว่าเพศชายมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย ทางวาจา ทางสังคม และทางเพศมากกว่าเพศหญิง ($OR=3.187, P=0.025$)

ดังนั้น จากงานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยจึงคาดว่า เพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

2.2.3 รสนิยมทางเพศ

รสนิยมทางเพศ หมายถึง ความชอบ ความใคร่ หรือความเสนาหา ต่อเพศใดๆ เช่น ชอบเพศตรงข้าม (Heterosexual) ชอบเพศเดียวกัน (Homosexual) หรือ ชอบทั้งสองเพศ (Bisexual) ตาม

การรับรู้ของตนเอง โดยเป็นคำถามให้เลือกตอบ การศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดลร่วมกับ Plan International Thailand และ UNESCO⁽¹⁰⁾ เกี่ยวกับการถูกรังแกของนักเรียนที่เป็น Lesbian, Gay, Bisexual และ Transgender (LGBT) เปรียบเทียบกับเพศชายหญิง พบว่านักเรียนที่เป็น LGBT ถูก รังแกทางร่างกาย ทางวาจา ทางสังคม และทางเพศ มากกว่าเพศชายหญิงทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ ($P < 0.001$)

ดังนั้น จากงานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยจึงคาดว่า รสนิยมทางเพศมีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

2.2.4 ระดับชั้น

ระดับชั้น หมายถึงระดับชั้นที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ ณ เวลาที่ทำการเก็บข้อมูล ได้แก่ มัธยมศึกษาปีที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 5 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากการศึกษาของ Ojanen⁽⁶⁾ พบว่า ระดับชั้นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น และการศึกษาของ Lapidot-Lefler & Dolev-Cohen⁽³⁴⁾ พบว่านักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเทียบกับระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายมีรูปแบบการรังแกผู้อื่นในกลุ่มพยานการรังแก (Bullying bystanders) ต่างกัน ($P < 0.001$)

ดังนั้น จากงานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยจึงคาดว่า ระดับชั้นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการ รังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

2.2.5 ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม

ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม หมายถึงผลการเรียนเฉลี่ยทุกรายวิชา ตั้งแต่เข้าเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายจนถึงปัจจุบัน โดยมีค่าตั้งแต่ 0 - 4 จากงานวิจัยของ ชูตินาด และ อลิสา⁽¹⁵⁾ เรื่องความชุกของการข่มเหงรังแกและปัจจัยด้านจิตสังคมที่เกี่ยวข้องในเด็กมัธยมต้นเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบความชุกของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นร้อยละ 6.1 และพบว่าผลการเรียนมี ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น โดยนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 3.00 มีโอกาสที่จะ รังแกผู้อื่นมากกว่า (OR 4.935, $P = 0.003$) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ที่ศึกษา ในประเทศเกาหลีใต้⁽³⁵⁾ พบว่าผลการเรียนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น และ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ โดยนักเรียนที่ผลทางการเรียนต่ำกว่ามีโอกาสมีพฤติกรรมการ รังแกผู้อื่นมากกว่า

ดังนั้น จากงานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยจึงคาดว่า ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมมีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

2.2.6 พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ “Social network” มาจากคำว่า Social แปลว่า สังคม และ Network แปลว่า เครือข่าย ดังนั้นคำว่า Social network จึงหมายถึง เครือข่ายสังคมทางออนไลน์ที่มีการตอบสนองทางสังคมได้หลายทิศทางโดยผ่าน โปรแกรมและผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้คนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ได้ต่อกันโดยไม่ต้องเผชิญหน้ากัน นอกจากนี้ยังมีความว่าสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งมีความหมายค่อนข้างใกล้เคียงกัน ราชบัณฑิตยสถาน⁽³⁶⁾ ใช้คำว่า “สื่อสังคม” จากคำภาษาอังกฤษ “Social media” โดยทั่วไปการใช้คำว่า สื่อออนไลน์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ จะหมายถึง โปรแกรมกลุ่มหนึ่งที่ทำงานโดยใช้พื้นฐานและเทคโนโลยีของเว็บตั้งแต่รุ่น 2.0 เช่น บีโอบายสเปซ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ วิกิพีเดีย ไฮไฟฟ์ และบล็อกต่าง ๆ ในทางธุรกิจเรียกสื่อสังคมว่า สื่อที่ผู้บริโภคสร้างขึ้น (Consumer-generated media หรือ CGM) สำหรับกลุ่มบุคคลผู้ติดต่อสื่อสารกันโดยผ่านสื่อสังคม ซึ่งนอกจากจะส่งข่าวสารข้อมูลแลกเปลี่ยนกันแล้ว ยังอาจทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกันด้วย นอกจากนี้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

Buettner⁽³⁷⁾ ให้ความหมายของเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social network online) ว่า สื่อกลางทางคอมพิวเตอร์ที่ทำให้คน องค์กร สามารถที่จะแบ่งปันแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้ ขณะที่ Boyd & Ellison⁽³⁸⁾ ให้ความหมายของเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network Site: SNS) ว่าเป็นเว็บไซต์หรือบริการที่ยอมให้คนสามารถสร้างข้อมูลส่วนตัวเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะได้ตามขอบเขตของระบบที่ถูกระบุไว้ โดยมีการเชื่อมต่อข้อมูลต่างๆ ของผู้อื่นทำให้เกิดการแบ่งปันข้อมูล โดยจุดเด่นของเครือข่ายสังคมออนไลน์คือ ผู้ใช้สามารถติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในกลุ่มคนที่อยู่ในเครือข่ายของตน และ Kuss & Griffiths⁽³⁹⁾ ให้ความหมายของเครือข่ายสังคมออนไลน์ว่า เป็นสังคมเสมือนที่ผู้ใช้สามารถสร้างข้อมูลส่วนตัวเพื่อเปิดเผยต่อสาธารณะติดต่อกับเพื่อนหรือบุคคลอื่นที่ร่วมแบ่งปันข้อมูล

เครือข่ายสังคมออนไลน์แบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท⁽⁴⁰⁾ ได้แก่

1) ประเภทแหล่งข้อมูลหรือความรู้ (Data/ Knowledge) ได้แก่ เว็บไซต์ที่รวบรวมข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ไว้ โดยมีผู้เข้ามาเขียนเป็นบทความหรือองค์ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ และการศึกษา เนื้อหาที่มีความหลากหลาย โดยผู้เขียนส่วนใหญ่มักจะเป็นนักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญแขนงต่างๆ เช่น สารานุกรมออนไลน์ เว็บไซต์การท่องเที่ยว การรีวิวอาหาร ที่พัก

2) ประเภทเกมส์ออนไลน์ (Online games) เป็นเว็บที่รวบรวมเกมส์ไว้ จะมีลักษณะเป็นเกมที่เล่นผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถติดต่อพูดคุยหรือร่วมมือกันในการเล่นเกมส์ได้ เป็นที่นิยมในเด็กและวัยรุ่น เนื่องจากผู้เล่นสามารถแสดงบทบาทในเกมส์ได้หลากหลาย และมีกราฟิกที่สวยงามและเร้าใจกระตุ้นให้ผู้เล่นมีอารมณ์ร่วมและมีส่วนร่วมในเกมส์ได้

3) ประเภทเครือข่ายทางสังคม (Community) เป็นเว็บไซต์สำหรับการหาเพื่อน หรือติดต่อกับเพื่อน อาจจะเป็นการตามหาเพื่อนเก่าที่ไม่ได้เจอกันมานาน หรือการรวมกลุ่มเพื่อนตามความสนใจเฉพาะ อาจจะเป็นกลุ่มรู้จักกันหรือไม่เคยรู้จักกันมาก่อนก็ได้ เช่น กลุ่มกีฬา กลุ่มเทคโนโลยี กลุ่มติดตามคารา นักร้อง เป็นต้น โดยเครือข่ายจะมีการแลกเปลี่ยนเรื่องราว ถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ รวมถึงพูดคุยเป็นการส่วนตัวก็ได้

4) ประเภทสื่อ (Media) เป็นการใช้อยู่เว็บไซต์ในการสื่อสารกับคนกลุ่มใหญ่ผ่านการใช้สื่อดั้งเดิม ได้แก่ ภาพ วิดีโอ เพลง แต่เป็นการเผยแพร่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่มีคนกลุ่มใหญ่สามารถเข้าถึงสื่อได้ เช่น Youtube, LineTV, Photostock

5) ประเภทธุรกิจการค้า (Business/Commerce) เป็นการทำธุรกิจทางออนไลน์ที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน โดยมีการซื้อขายสินค้าผ่านการทำธุรกรรมออนไลน์ มีการดูสินค้าจากรูปภาพ รายละเอียดข้อมูลของสินค้า โดยลูกค้าไม่จำเป็นต้องเดินทางไปร้าน ก็สามารถที่จะซื้อของที่ถูกต้องได้ เช่น Lazada, Amazon, eBay

6) ประเภทอื่นๆ ได้แก่ เว็บไซต์ที่ให้บริการนอกเหนือจาก 5 ประเภทที่กล่าวมา ในปัจจุบันมีบริการของเว็บไซต์หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่หลายหลายมากขึ้น และมีการให้บริการที่หลากหลายในเว็บไซต์เดียว

องค์ประกอบหลักของเครือข่ายสังคมออนไลน์⁽⁴¹⁾ ได้แก่

1) โปรไฟล์ส่วนตัว เมื่อผู้ใช้บริการสมัครใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ผู้ให้บริการในปัจจุบันจะให้ผู้สมัครกรอกข้อมูลส่วนตัว โดยส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงกับการใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ มีการให้ใส่รูป ชื่อ ที่อยู่ วันเดือนปีเกิด ซึ่งอย่างน้อยก็ขึ้นกับผู้ให้บริการ โดยข้อมูลส่วนนี้อาจจะเป็นข้อมูลจริงหรือเท็จก็ได้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการใช้ข้อมูลเท็จทำให้เกิดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์แบบไม่ระมัดระวัง และเป็นช่องทางหาเงินของเหล่ามิจฉาชีพ ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์จึงเริ่มให้ความสำคัญกับการยืนยันตัวบุคคลมากขึ้น สำหรับข้อมูลส่วนตัวทั่วไป เจ้าของโปรไฟล์สามารถเลือกแสดงออก หรือแสดงข้อมูลตามที่ต้องการได้ เพื่อให้เกิดความประทับใจกับผู้พบเห็น ทำให้เกิดความพึงพอใจในตนเองของผู้ใช้บริการด้วย

2) รายชื่อเพื่อน (Friend) ส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงสมาชิกที่อยู่ในเครือข่าย โดยการเป็นเพื่อนกันในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นเพื่อนกันในชีวิตจริงด้วย นอกจากนี้จะมีบัญชีในลักษณะเป็นเพื่อนแล้ว ยังมีบัญชีของคนดัง ที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก อาจจะเป็นคารา นักร้อง หรือเน็ตไอดอล หรือคนดังที่คนในเครือข่ายสังคมออนไลน์รู้จัก คนดังเหล่านี้จะมีผู้ติดตามคอยดูความเคลื่อนไหวในชีวิต ทั้งการทำงาน ชีวิตส่วนตัว เป็นต้น

3) ข้อคิดเห็นและข้อความ (Comment and messages) เป็นการสื่อสารของผู้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยผู้ใช้สามารถเขียนข้อความต่างๆ ลงในพื้นที่ของตนเอง โดยที่เพื่อน หรือคนที่อยู่

ในเครือข่ายจะสามารถเข้ามาอ่านข้อความนั้นๆ รวมถึงสามารถแบ่งปันข้อความนั้นๆ ให้ผู้อื่นได้ด้วย ในปัจจุบันการสื่อสารของผู้ใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ข้อความเท่านั้น ยังสามารถใช้สื่อภาพ วิดีโอ ที่มีความน่าสนใจในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น นอกจากนี้การโพสต์ข้อความต่างๆ ไม่จำเป็นจะต้องอยู่ในพื้นที่ส่วนตัวเท่านั้น แต่พื้นที่สาธารณะ เช่น เพจดังต่างๆ ที่มีจำนวนผู้ติดตามมากๆ หรือในกรณีมีการนำเสนอข่าวสารต่างๆ ผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ ก็มีการคอมเมนต์ ความคิดเห็น หรือประเด็นต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง โดยที่ผู้อื่นที่ไม่ได้เป็นเพื่อนก็สามารถอ่านความคิดเห็นของผู้ใช้ได้ และบ่อยครั้งที่พบการกระทบกระทั่งจากความคิดเห็นที่แตกต่างกันในประเด็นต่างๆ ในสังคมออนไลน์

4) การนำเสนอภาพและวิดีโอ (Photo sharing and video sharing) และการนำเสนอภาพและวิดีโอ เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสื่อสารความหมายต่างๆ ว่ามีความสุข ความทุกข์ อย่างไร หรือไปประสบพบเจออะไรในแต่ละวัน การแบ่งปันสื่อวิดีโอในปัจจุบัน ในโปรแกรม Facebook ผู้ใช้บริการสามารถวิดีโอสดผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยที่ผู้คนทั่วโลกสามารถเข้าชมวิดีโอได้ แต่ก็มี ความยากลำบากในการควบคุม เพราะวิดีโอสด ใครก็สามารถทำอะไรก็ได้

โดยสรุป เครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นรูปแบบในการเข้าสังคมเพื่อติดต่อสื่อสารและรับข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยสามารถพูดคุย แลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น แบ่งปัน ภาพ วิดีโอ หรือเรื่องราวต่างๆ ในชีวิต ให้ผู้อื่นทราบ สามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และกลุ่มคนที่หลากหลายทั่วโลก สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการค้าขาย การเผยแพร่ข่าวสาร การก่อวินาศกรรม การสร้างความบันเทิง หรือแม้กระทั่งเป็นช่องทางในการก่ออาชญากรรม ในการศึกษา นี้ศึกษาเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook, Twitter, Instagram, Line, Wechat, Whatsapp และโปรแกรมหรือเว็บไซต์อื่นๆ ที่มีการให้บริการใกล้เคียงกัน

จากงานวิจัยของ Eroglu⁽¹⁶⁾ เรื่อง The investigation of prevalence and risk factors associated with cyber bullying and victimization ซึ่งศึกษาในประเทศตุรกี พบว่าความชุกของพฤติกรรม การรังแกทางไซเบอร์ทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำที่ร้อยละ 67.5 พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ มีความสัมพันธ์กับการติดอินเทอร์เน็ต ความถี่ของการใช้อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเล่นเกมเป็นหลัก ($P < 0.05$) และงานวิจัยเรื่อง Connections between online harassment and offline violence among youth in Central Thailand⁽⁶⁾ พบว่า พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นมีความสัมพันธ์กับความรุนแรงทางไซเบอร์ (AOR = 2.7; 95% CI [1.9, 3.8])

ดังนั้น จากงานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยจึงคาดว่า พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

2.2.7 การเห็นคุณค่าในตนเอง

Rosenberg⁽⁴²⁾ กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การประเมินตนเองในทางบวกหรือทางลบ การเห็นคุณค่าในตนเองเกิดจากการที่บุคคลมีความเคารพตนเอง ยอมรับตนเอง เห็นว่าตนเองมีคุณค่า ตระหนักในข้อผิดพลาดของตนและพยายามแก้ไขให้ดีขึ้น โดยเปรียบเทียบตนเองกับบุคคลอื่นๆ ในขณะที่ Coopersmith⁽⁴³⁾ กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการประเมินคุณค่าของตนเอง ทศนคติในการยอมรับตนเองทั้งด้านบวกและด้านลบ เชื่อว่าตนเองมีความสามารถ มีความสำคัญ ประสบความสำเร็จ และมีคุณค่า ประเมินตนเองโดยเปรียบเทียบตนเองกับมาตรฐานที่ตั้งไว้ และ Guindon⁽⁴⁴⁾ กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นทัศนคติต่อตนเองและการประเมินตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของแนวความคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self concept) เป็นความรู้สึก มีคุณค่าและการได้รับการยอมรับ โดยตระหนักถึงความสามารถ ความสำเร็จของตนเอง รวมถึงข้อมูลย้อนกลับจากบุคคลอื่นด้วย

ดังนั้น การเห็นคุณค่าในตนเอง จึงหมายถึง การประเมินตนเองทางบวกหรือทางลบการเห็นคุณค่าในตนเองเกิดจากบุคคลมีความเคารพตนเอง ยอมรับตนเอง เห็นว่าตนเองมีคุณค่าตระหนักในข้อผิดพลาดของตนและพยายามแก้ไขให้ดีขึ้น โดยเปรียบเทียบตนเองกับบุคคลอื่น

Rosenberg⁽⁴⁵⁾ เสนอแนวคิดเรื่องการเห็นคุณค่าในตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างอัตมโนทัศน์ โดยพิจารณาเป็น 2 มิติ คือ

1) การรับรู้ตนเอง (Cognitive-self) ความรู้ความเข้าใจที่บุคคลมีต่อตนเอง ดูจากตำแหน่ง สถานภาพในสังคม ทำให้บุคคลมีบทบาทของแตกต่างกัน เช่น พ่อแม่ เพื่อน หัวหน้างาน

2) การประเมินตนเอง (Evaluative self) อธิบายตนเองจากการที่บุคคลนำตนเองไปประเมินกับมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือบุคคลอื่น เพื่อที่ประเมินว่าตนเองมีคุณค่าหรือความภูมิใจในตนเองอย่างไร พิจารณาทั้งโดยภาพรวมหรือเฉพาะด้าน นำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรม

สรุป การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การรับรู้ และการประเมินตนเองว่ามีคุณค่า มีความพึงพอใจในตนเองมากน้อยเพียงใด โดยการเห็นคุณค่าในตนเองเกิดจากการรู้สึกว่าคุณค่าในตนเองมีความสำคัญ ได้รับความสำเร็จ ได้รับการยอมรับ ตระหนักและเข้าใจตนเอง มีความเคารพตนเอง ซึ่งสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอกโดยการเปรียบเทียบกันคนอื่นๆ หรือการได้รับข้อมูลย้อนกลับจากคนอื่นๆ

จากงานวิจัยของ Budsayarat⁽¹¹⁾ เรื่อง ผลกระทบของครอบครัวและการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อทัศนคติการข่มเหงรังแกผ่านโลกออนไลน์ของนักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานครพบว่า ความรู้สึกการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์เป็นปัจจัยทำนายกับทัศนคติการข่มเหงรังแก ($P < 0.01$)

ดังนั้น จากงานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยจึงคาดว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

2.2.8 แบบอย่างจากครอบครัว

แบบอย่างจากครอบครัวเป็นปัจจัยที่เกิดจากการเรียนรู้และการเลียนแบบตามทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura โดยการเรียนรู้พฤติกรรมการรังแกกันผู้อื่นผ่านแบบอย่างจากคนในครอบครัวก็คือ การได้เห็น ได้พบเจอ ได้สังเกต และรับรู้พฤติกรรมด้านความรุนแรง หรือการรังแกกันในแบบต่างๆ ทั้ง ทางวาจา วาจา สัมผัสภาพ และทางไซเบอร์ โดยมีงานวิจัยของ เกษตรชัย และ หิ้ม⁽⁵⁾ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสงขลา พบว่าปัจจัยการอบรมเลี้ยงดู ($P < 0.001$) ความรุนแรงจากบิดามารดา ($P < 0.001$) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ในงานวิจัยของชุตินาท ศักรินทร์กุล และ อลิสา วัชรสินธุ⁽¹⁵⁾ พบว่าสถานภาพสมรสของบิดามารดา (OR 6.469) ความสัมพันธ์ในครอบครัว (OR 4.472) มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของเด็กนักเรียนมัธยมศึกษา

ดังนั้น จากงานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยจึงคาดว่า แบบอย่างจากครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

2.2.9 แบบอย่างจากเพื่อน

แบบอย่างจากครอบครัวเป็นปัจจัยที่เกิดจากการเรียนรู้และการเลียนแบบตามทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura โดยแบบอย่างจากเพื่อนหมายถึง การได้เห็น ได้พบ ได้เจอ เพื่อน แสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยจากงานวิจัยของ อภิญา เขาวนุตร⁽⁴⁶⁾ พบว่าปัจจัยด้านอิทธิพลจากเพื่อนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย ทางวาจา และทางสัมผัสภาพ ($P < 0.001$)

ดังนั้น จากงานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยจึงคาดว่า แบบอย่างจากเพื่อนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

2.2.10 แบบอย่างจากครู

แบบอย่างจากครอบครัวเป็นปัจจัยที่เกิดจากการเรียนรู้และการเลียนแบบตามทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura โดยแบบอย่างจากครูคือ การพบเห็นพฤติกรรมการรังแกหรือพฤติกรรมความรุนแรงจากครู จากการศึกษาของ ปารีชาติ นิยมพงษ์⁽⁴⁷⁾ พบว่าพฤติกรรมของครูมีผลต่อพฤติกรรมความก้าวร้าวในเด็กนักเรียน

ดังนั้น จากงานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยจึงคาดว่า แบบอย่างจากครูมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

2.2.11 แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และสื่อออนไลน์

แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และ สื่อออนไลน์ คือ การได้ดู ได้เห็น ได้ฟัง สื่อที่มีเนื้อหา เกี่ยวข้องกับการรังแกหรือความรุนแรง ได้แก่ การตบตี การทำร้ายร่างกาย การกลั่นแกล้งกัน ผ่านสื่อ ต่างๆ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต คลิปวิดีโอ เกม โดยจากงานวิจัยของเกษตรชัย และหิม⁽⁵⁾ พบว่า ปัจจัยด้านอิทธิพลความรุนแรงจากสื่อโทรทัศน์ ($P < 0.001$) อิทธิพลความรุนแรงจากเกม ($P < 0.001$) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น การศึกษาของอภิญา เขาวบุตร⁽⁴⁶⁾ พบว่าการใช้สื่อที่มี ความรุนแรงมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย ($P = 0.018$) พฤติกรรมการ รังแกผู้อื่นทางวาจา ($P < 0.001$) และพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสังคม ($P = 0.047$)

ดังนั้น จากงานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยจึงคาดว่า แบบอย่างจากสื่อทาง โทรทัศน์และสื่อ ออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเอง

3.2 ประชากรและตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอน ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ที่ตั้งอยู่ในเขตราชเทวี จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนศรีอยุธยา โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย และโรงเรียนมัธยมศึกษาศึกษา ข้อมูลจากฐานข้อมูลของกลุ่มงานนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของทั้ง 3 โรงเรียนมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 2,700 คน

3.2.2 ตัวอย่าง

ตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2559 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ที่ตั้งอยู่ในเขตราชเทวี ขนาดตัวอย่างได้มาจากคำนวณจากค่าสัดส่วน และทราบจำนวนประชากรที่ศึกษาซึ่งมีจำนวนประชากร 2,700 คน สูตรในการคำนวณมาจากในหนังสือของ Wayne⁽⁴⁸⁾ และค่าสัดส่วนที่นำมาใช้ในการคำนวณขนาดตัวอย่างมาจากผลการวิจัยเรื่อง Connections between online harassment and offline violence among youth in Central Thailand⁽⁶⁾ ซึ่งพบสัดส่วนของนักเรียนที่เคยมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นที่ร้อยละ 50.6

สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{NZ^2_{\alpha/2} pq}{d^2(N-1) + Z^2_{\alpha/2} pq}$$

- เมื่อ n = จำนวนตัวอย่างที่ต้องการ
 $Z^2_{\alpha/2}$ = ค่าสถิติมาตรฐานได้โค้งปกติมาตรฐาน สำหรับการทดสอบแบบสองทางมีค่าเท่ากับ 1.96
 N = ขนาดของประชากร เท่ากับ 2,700
 p = ค่าสัดส่วนของนักเรียนที่มีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น 0.506
 q = $p - 1$
 d = ค่าความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ที่ยอมให้เกิดได้สูงสุด เท่ากับ 0.05

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{2700 (1.96)^2 (0.506) (0.494)}{(0.05)^2(2700-1) + (1.96)^2 (0.506) (0.494)}$$

$$= 336.4$$

ดังนั้น จำนวนตัวอย่างในการศึกษาต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 337 คน และเพื่อป้องกันความสูญหายหรือความไม่ครบถ้วนของข้อมูล ผู้วิจัยจึงวางแผนเก็บข้อมูลเพิ่มอีกร้อยละ 15 จากขนาดตัวอย่างที่คำนวณไว้ ดังนั้นรวมจำนวนตัวอย่างที่ต้องเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 388 คน

เกณฑ์การคัดเลือกตัวอย่าง

- 1) เป็นนักเรียนไทยกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2559
- 2) มีความสมัครใจและยินดีเข้าร่วมการวิจัย
- 3) ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง

เกณฑ์การคัดตัวอย่างออกจากการศึกษา

- 1) นักเรียนที่ไม่มาเรียนในวันที่เก็บข้อมูล
- 2) ตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์เกินร้อยละ 10 ของข้อคำถาม

3.2.3 การเลือกตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบกลุ่มสองขั้นตอน Two stage cluster sampling โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) **ขั้นตอนการสุ่มโรงเรียน** ในเขตราชเทวี มีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 แห่ง ซึ่งอยู่บริเวณใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยจึงทำการสุ่มเลือกโดยวิธีการจับสลาก มา 1 โรงเรียน เพื่อเป็นตัวแทนของโรงเรียนอื่นๆในการทำการศึกษารุ่นนี้ ได้แก่ **โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย**

2) **ขั้นตอนการสุ่มห้องเรียน** ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายแบบไม่คืนกลับ โดยผู้วิจัยทราบจำนวนนักเรียนในแต่ละห้อง และสุ่มเลือกเป็นรายห้องเรียนทีละห้องและบวกจำนวนนักเรียนไปเรื่อยๆจนกว่าจำนวนนักเรียนจะครบหรือเกินกว่าจำนวนตามที่วางแผนไว้ที่ 388 คน ผลการจับสลากได้จำนวนห้องเรียน 13 ห้องและจำนวนนักเรียน 399 คน ตามรายละเอียดในตารางด้านล่าง

ตารางที่ 3.1 ผลการสุ่มห้องเรียนและจำนวนนักเรียนตัวอย่าง

มัธยมศึกษาปีที่ 4		มัธยมศึกษาปีที่ 5		มัธยมศึกษาปีที่ 6	
ห้องเรียน	จำนวน (คน)	ห้องเรียน	จำนวน (คน)	ห้องเรียน	จำนวน (คน)
4/1	27	5/2	26	6/2	30
4/2	37	5/5	30	6/3	26
4/6	37	5/7	34	6/5	27
4/9	24	5/6	40	6/8	35
4/10	26				
รวม	151		130		118
				รวมทั้งสิ้น	399

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรับมาจากแบบสอบถามหรือเครื่องมือจากงานวิจัยที่ผ่านมา โดยมี 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลและการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ประกอบด้วย อายุ เพศ ทัศนคติทางเพศ ระดับชั้น ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ รวมทั้งหมด 9 ข้อ มี

ลักษณะเป็นข้อคำถามให้เลือกตอบ และเติมข้อความสั้น ๆ โดยแบบสอบถามการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นแบบสอบถามที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมและปรับมาจากการศึกษาของปราการ ฌมายงกูร⁽⁴⁹⁾ และ พนารัตน์ พรหมมา⁽⁵⁰⁾ โดยถามเกี่ยวกับประเภทเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ใช้บริการ ความถี่ ระยะเวลา และ จุดประสงค์หลักในการใช้บริการ

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น เป็นแบบสอบถามที่ปรับมาจาก Adolescent peer relations instrument ของ Parada⁽³²⁾ เพื่อประเมินพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย วาจา และทางสัมพันธ์ภาพ และ Cyberbullying and Online Aggression Survey ของ Patchin & Hinduja⁽³³⁾ เพื่อประเมินพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ โดยพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นแต่ละประเภทจะมีข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ รวมทั้ง 4 ประเภทเป็น 24 ข้อ แต่ละข้อเป็นรายการพฤติกรรมย่อยของการรังแกผู้อื่นแบบต่างๆ คำตอบของนักเรียนจะประเมินว่านักเรียนเคยทำพฤติกรรมตามรายการพฤติกรรมนั้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา ตัวเลือกตอบเป็น ไม่เคย, 2-3 ครั้ง/6 เดือน, 1-2 ครั้ง/เดือน, 1-2 วัน/สัปดาห์, 3-4 วัน/สัปดาห์ และ 5-7 วัน/สัปดาห์

โดยนักเรียนที่มีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ได้แก่ นักเรียนที่เคยมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นอย่างน้อย 1 พฤติกรรมย่อย โดยมีความถี่ตั้งแต่ระดับ 1-2 ครั้ง/เดือนขึ้นไป และกำหนดการให้คะแนนคือ 1-2 ครั้ง/เดือน (1 คะแนน) 1-2 วัน/สัปดาห์ (2 คะแนน) 3-4 วัน/สัปดาห์ (3 คะแนน) และ 5-7 วัน/สัปดาห์ (4 คะแนน) สำหรับนักเรียนที่ตอบว่า ไม่เคย หรือ มีพฤติกรรม 2-3 ครั้ง/6 เดือน แสดงว่าเป็นผู้ที่ไม่มีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

ส่วนที่ 3 การเห็นคุณค่าในตนเอง ปรับมาจากแบบสอบถามของ Rosenberg⁽⁴²⁾ ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 10 ข้อ โดยจะเป็นข้อความแล้วให้ผู้ตอบเลือกตอบว่าเห็นด้วยกับข้อความนั้นหรือไม่ แบ่งระดับความเห็นด้วยเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1) ไม่เห็นด้วย (2) เห็นด้วย (3) และเห็นด้วยอย่างยิ่ง (4) สำหรับข้อคำถามเชิงลบ จะให้คะแนนในทางตรงกันข้าม โดยคะแนนรวมจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

คะแนน > มัชยฐาน หมายถึง การเห็นคุณค่าในตนเองระดับสูง

คะแนน ≤ มัชยฐาน หมายถึง การเห็นคุณค่าในตนเองระดับต่ำ

ส่วนที่ 4 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (บุคคลรอบตัวฉันและสื่อ) เป็นแบบสอบถามที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อวัดตัวแปร แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) แบบอย่างจากครอบครัว เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการพบเห็นการแสดงอารมณ์หรือการรังแกกันจากคนในครอบครัว จำนวน 6 ข้อ ตัวเลือกเป็นความถี่ของการพบเห็นการแสดงอารมณ์

รุนแรง 4 ระดับ ได้แก่ ไม่เคย (1) น้อยกว่า 1 ครั้ง/เดือน (2) 1-4 ครั้ง/เดือน (3) และมากกว่า 4 ครั้ง/เดือน (4) โดยคะแนนรวมจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

คะแนน $>$ มัชยฐาน หมายถึง พบเจอแบบอย่างการรังแกระดับสูง

คะแนน $\leq$ มัชยฐาน หมายถึง พบเจอแบบอย่างการรังแกระดับต่ำ

2) แบบอย่างจากกลุ่มเพื่อน เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพบเห็นตัวอย่างพฤติกรรมความรุนแรงหรือการรังแกกันจากกลุ่มเพื่อน จำนวน 7 ข้อ ตัวเลือกเป็นความถี่ของการพบเห็นพฤติกรรม 4 ระดับ ได้แก่ ได้แก่ ไม่เคย (1) น้อยกว่า 1 ครั้ง/เดือน (2) 1-4 ครั้ง/เดือน (3) และมากกว่า 4 ครั้ง/เดือน (4) โดยคะแนนรวมจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

คะแนน $>$ มัชยฐาน หมายถึง พบเจอแบบอย่างการรังแกระดับสูง

คะแนน $\leq$ มัชยฐาน หมายถึง พบเจอแบบอย่างการรังแกระดับต่ำ

3) แบบอย่างจากครู เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพบเห็นตัวอย่างพฤติกรรมความรุนแรงหรือการรังแกกันจากครู จำนวน 5 ข้อ ตัวเลือกเป็นความถี่ของการพบเห็นพฤติกรรม 4 ระดับ ได้แก่ ได้แก่ ไม่เคย (1) น้อยกว่า 1 ครั้ง/เดือน (2) 1-4 ครั้ง/เดือน (3) และมากกว่า 4 ครั้ง/เดือน (4) โดยคะแนนรวมจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

คะแนน $>$ มัชยฐาน หมายถึง พบเจอแบบอย่างการรังแกระดับสูง

คะแนน $\leq$ มัชยฐาน หมายถึง พบเจอแบบอย่างการรังแกระดับต่ำ

4) แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพบเห็นตัวอย่างพฤติกรรมความรุนแรงหรือการรังแกกันจากสื่อโทรทัศน์ จำนวน 5 ข้อ ตัวเลือกเป็นความถี่ของการพบเห็นพฤติกรรม 4 ระดับ ได้แก่ ได้แก่ ไม่เคย (1) น้อยกว่า 1 ครั้ง/เดือน (2) 1-4 ครั้ง/เดือน (3) และมากกว่า 4 ครั้ง/เดือน (4) โดยคะแนนรวมจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

คะแนน $>$ มัชยฐาน หมายถึง พบเจอแบบอย่างการรังแกระดับสูง

คะแนน $\leq$ มัชยฐาน หมายถึง พบเจอแบบอย่างการรังแกระดับต่ำ

5) แบบอย่างจากสื่อออนไลน์ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพบเห็นตัวอย่างพฤติกรรมความรุนแรงหรือการรังแกกันจากสื่อออนไลน์ จำนวน 6 ข้อ ตัวเลือกเป็นความถี่ของการพบเห็นพฤติกรรม 4 ระดับ ได้แก่ ได้แก่ ไม่เคย (1) น้อยกว่า 1 ครั้ง/เดือน (2) 1-4 ครั้ง/เดือน (3) และมากกว่า 4 ครั้ง/เดือน (4) โดยคะแนนรวมจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

คะแนน $>$ มัชยฐาน หมายถึง พบเจอแบบอย่างการรังแกระดับสูง

คะแนน $\leq$ มัชยฐาน หมายถึง พบเจอแบบอย่างการรังแกระดับต่ำ

3.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1) การหาความตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรง และความเหมาะสมของเนื้อหา นำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2) การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดที่ผ่านการตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้แก่นักเรียนจำนวน 54 คน จากโรงเรียนอื่นในเขตราชเทวีที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ นำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก และความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีการหาค่าความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) โดยเครื่องมือวัดแต่ละชุดมีค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

- พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย = 0.73
- พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา = 0.78
- พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ = 0.71
- พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ = 0.85
- การเห็นคุณค่าในตนเอง = 0.69
- แบบอย่างจากครอบครัว = 0.78
- แบบอย่างจากเพื่อน = 0.80
- แบบอย่างจากครู = 0.83
- แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ = 0.79
- แบบอย่างจากสื่อออนไลน์ = 0.96

3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูล ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยติดต่อเพื่อทำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล และส่งหนังสือแนะนำตัวถึงผู้อำนวยการ โรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ประสานงานกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อแจ้งรายละเอียดในการเก็บข้อมูล โดยแจ้งให้แต่ละโรงเรียนทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์ ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล

3) นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูล ตามโรงเรียนที่วางแผนไว้ โดยแจ้งรายชื่อห้องเรียน

ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างให้อาจารย์ทราบ เพื่อเตรียมนักเรียนสำหรับการตอบแบบสอบถามโดยสมัครใจ พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดให้ทราบและขอความร่วมมือในการเป็นตัวอย่าง

4) ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นรวบรวมข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติ

3.6 ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

1) ผู้วิจัยทำการส่งรายละเอียดโครงการวิจัยและเครื่องมือวิจัย ให้คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พิจารณาให้ความเห็นชอบ ตามเอกสารรับรองจริยธรรมในมนุษย์เลขที่ MUPH 2017/007 ก่อนที่จะไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัย และขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยผ่านทางผู้อำนวยการของโรงเรียนที่ถูกสุ่มเป็นตัวอย่างของการศึกษา

3) ผู้วิจัยชี้แจงข้อพิจารณาทางจริยธรรมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ในหน้าแรกของแบบสอบถาม โดยมีการบอกวัตถุประสงค์ ความชัดเจนในการตอบแบบสอบถาม รวมถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้ให้กลุ่มตัวอย่างและผู้ปกครองได้รับทราบ และจากนั้นจึงดำเนินการเก็บข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เห็นชื่อในหนังสือยินยอมเข้าร่วมการศึกษาและได้รับการยินยอมจากผู้ปกครองเป็นลายลักษณ์อักษรมาแล้วเท่านั้น นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างสามารถหยุดหรือปฏิเสธการเข้าร่วมในการวิจัยได้เสมอ โดยที่ไม่ได้รับผลกระทบใดๆ

4) วิเคราะห์ข้อมูลแบบภาพรวมด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น โดยไม่มีการนำข้อมูลหรือความลับใดๆในระดับรายบุคคลของกลุ่มตัวอย่างมาเปิดเผยหรือนำเสนอ

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เพื่ออธิบายลักษณะทางประชากรและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยใช้การหาค่าสัดส่วน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ต่ำสุด และร้อยละของค่าเฉลี่ย

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ รสนิยมทางเพศ ระดับชั้น ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และการเห็นคุณค่าในตนเอง รวมทั้งปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และ แบบอย่างจากสื่อ

ออนไลน์ กับ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น โดยใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test) ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร กำหนดระดับนัยสำคัญน้อยกว่า 0.05 และหาค่าอัตราส่วนออก (Odd ratio) เพื่อบอกโอกาสของการพบพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในแต่ละปัจจัย กำหนดช่วงความเชื่อมั่น 95% (95% confidence interval)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตราชเทวีจังหวัดกรุงเทพมหานคร เก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเอง ผลการศึกษาจะนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

- 4.1 ปัจจัยด้านบุคคล
- 4.2 พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น
- 4.3 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์
- 4.4 การเห็นคุณค่าในตนเอง
- 4.5 การพบเห็นแบบอย่าง
- 4.6 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น
- 4.7 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

4.1 ปัจจัยด้านบุคคล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวอย่างที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขต ราชเทวี กรุงเทพมหานคร จำนวน 344 คน พบว่านักเรียนตัวอย่างเกือบร้อยละ 60 เป็นนักเรียนหญิง โดยมากกว่าร้อยละ 80 มีรสนิยมทางเพศแบบชอบต่างเพศ มีอายุเฉลี่ย 16.89 ± 0.98 ปี ส่วนมากกำลัง เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาปีที่ 5 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 41.6, 32.6 และ 25.9 ตามลำดับ มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสม 2.77 ± 0.59 ส่วนใหญ่มีผลการเรียนเฉลี่ย สะสม 2.00 - 2.99 รองลงมา 3.00 - 4.00 และต่ำกว่า 2.00 คิดเป็นร้อยละ 50.9, 35.8 และ 7.0 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 ปัจจัยด้านบุคคล

ปัจจัยด้านบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	142	41.3
หญิง	202	58.7
รสนิยมทางเพศ		
ชอบต่างเพศ	282	82.0
ชอบเพศเดียวกัน	20	5.8
ชอบทั้งสองเพศ	40	11.6
ไม่ระบุ	2	0.6
อายุ (ปี)		
15	15	4.4
16	133	38.7
17	99	28.8
18	81	23.4
19 - 20	16	4.7
Max = 20, Min = 15, Mean = 16.89, S.D. = 0.98		
ระดับชั้น		
มัธยมศึกษาปีที่ 4	143	41.6
มัธยมศึกษาปีที่ 5	112	32.5
มัธยมศึกษาปีที่ 6	89	25.9
ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม		
0.68 – 1.99	24	7.0
2.00 – 2.99	175	50.9
3.00 – 4.00	123	35.7
ไม่ระบุ	22	6.4
Max = 4.00, Min = 0.68, Mean = 2.77, S.D. = 0.59		

4.2 พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

การประเมินพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ และพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ พบผลการศึกษาดังนี้

ความชุกของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ระดับความชุกของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นแต่ละประเภทมีค่าแตกต่างกัน โดยพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจามีความชุกสูงที่สุดถึงร้อยละ 82.3 ซึ่งห่างจากความชุกของพฤติกรรมการรังแกประเภทอื่นๆ มากกว่าเท่าตัว โดยพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นที่มีความชุกสูงรองลงมา ได้แก่ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ และพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย โดยพบความชุกที่ร้อยละ 38.2, 34.7 และ 28.2 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาคะแนนตามความถี่ของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ในกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรม กำหนดคะแนนให้ มีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น 1-2 ครั้ง/เดือน = 1 คะแนน จนถึง มีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น 5-7 วัน/สัปดาห์ = 4 คะแนน และคำนวณหาร้อยละค่าเฉลี่ยคะแนน (Percentage mean) ของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในแต่ละด้าน พบว่า พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจามีร้อยละค่าเฉลี่ยคะแนนสูงที่สุด 35.3 คะแนน รองลงมาได้แก่ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ และพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ โดยมีร้อยละค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 19.7, 16.9, 15.1 คะแนนตามลำดับ (ตารางที่ 4.3) รายละเอียดของพฤติกรรมแต่ละประเภท (ตารางที่ 4.4) ดังนี้

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย เมื่อพิจารณาผลการศึกษาเป็นรายข้อพบว่า สักส่วนของนักเรียนที่มีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย มากกว่า 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ ที่มีสัดส่วนสูงสุด 3 อันดับแรกได้แก่ “ทำร้ายร่างกายโดยการชก ต่อย ตบ ตะบอง ร้อยละ 7.0, “เดินชน หรือ กระแทก โดยตั้งใจ” ร้อยละ 6.7 และ “การขว้างปาสิ่งของใส่คนอื่น” ร้อยละ 5.2

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา เมื่อพิจารณาผลการศึกษาเป็นรายข้อพบว่า สักส่วนของนักเรียนที่มีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา มากกว่า 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ ที่มีสัดส่วนสูงสุด 3 อันดับแรกได้แก่ “พูดจา ล้อเลียน แชว” ร้อยละ 45.5, “ด่าว่า ด้วยถ้อยคำหยาบคาย” ร้อยละ 40.2 และ “แกล้งเรียกชื่อให้หันมา แต่ไม่พูดด้วย ” ร้อยละ 18.3

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ เมื่อพิจารณาผลการศึกษาเป็นรายข้อพบว่า สักส่วนของนักเรียนที่มีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ มากกว่า 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ ที่มีสัดส่วนสูงสุด 3 อันดับแรกได้แก่ พฤติกรรม “ร่วมกับเพื่อนสนิททำเป็นไม่สนใจ” ร้อยละ 8.8 “กุเรื่อง สร้างเรื่อง เพื่อกลั่นแกล้ง” ร้อยละ 6.7 และ “ชวนเพื่อนสนิท ให้อยู่ห่าง ไม่เข้าใกล้” ร้อยละ 4.4

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ เมื่อพิจารณาผลการศึกษาเป็นรายข้อพบว่า สัดส่วนของนักเรียนที่มีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ มากกว่า 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ ที่มีสัดส่วนสูงสุด 3 อันดับแรกได้แก่ “ส่งข้อความกวนใจผ่านช่องทางออนไลน์” ร้อยละ 7.6 , “แอบถ่ายรูปคนอื่นแล้วโพสต์ลงสื่อออนไลน์เพื่อให้เสียหาย” ร้อยละ 5.8 และ “ส่งข้อความล้อเลียน ผ่านระบบออนไลน์เพื่อให้บุคคลนั้นโกรธ/ไม่พอใจ” ร้อยละ 4.7

ตารางที่ 4.2 ความชุกของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

ประเภทของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น	มีพฤติกรรม (ร้อยละ)	ไม่มีพฤติกรรม (ร้อยละ)
พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา	82.3	17.7
พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์	38.2	61.8
พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ	34.7	65.3
พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย	28.2	71.8

ตารางที่ 4.3 คะแนนพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรม

ประเภทของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น	n	Min	Max	Mean	SD.	Percentage Mean
พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา	279	1	24	9.1	5.20	35.3
พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย	96	1	24	5.5	4.84	19.7
พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์	130	1	18	4.9	4.47	16.9
พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ	117	1	24	4.5	3.95	15.1

ตารางที่ 4.4 พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นรายข้อ

พฤติกรรมกรรังแกผู้อื่น	ร้อยละ					
	ไม่เคย	2-3 ครั้ง /6 เดือน	1-2 ครั้ง / เดือน	1-2 วัน /สัปดาห์	3-4 วัน /สัปดาห์	5-7 วัน /สัปดาห์
พฤติกรรมกรรังแกผู้อื่นทางร่างกาย						
1.ทำร้ายร่างกายโดยการชก ต่อย ตบ เตะ	76.0	7.3	4.7	5.0	4.4	2.6
2.ขว้าง ปา สิ่งของใส่	71.5	12.2	6.1	5.0	3.2	2.0
3.เดินชน หรือกระแทก โดยตั้งใจ	72.7	12.2	4.9	3.5	3.5	3.2
4.ผลัก แรงๆ เพราะไม่ชอบจี้หน้า	83.7	7.0	2.3	3.5	2.0	1.5
5.ข่มขู่เพื่อจะทำร้าย	87.8	5.5	2.6	0.6	2.0	1.5
6.ทะเลาะ ตบตีกัน เพราะไม่ชอบจี้หน้า	89.5	5.5	1.7	1.2	0.9	1.2
พฤติกรรมกรรังแกผู้อื่นทางวาจา						
1.พูดจา ส่อเสียด แชว	15.2	16.3	9.0	14.0	19.5	26.0
2.คำว่า ค้ายถ้อยคำหยาบคาย	20.4	14.6	11.1	13.7	15.4	24.8
3.พูดจาให้เขาดูเป็นตัวตลก	37.9	14.9	14.9	15.2	9.2	7.9
4.แกล้งเรียกชื่อให้หันมา แต่ไม่พูดด้วย	36.6	19.5	13.4	12.2	9.3	9.0
5.พูดจาเสียดสี เหน็บแนม	40.5	19.8	9.0	13.1	10.8	6.8
6.พูดวิจารณ์เรื่องรูปร่างหน้าตาที่เขาไม่ชอบ	54.8	15.2	9.0	12.2	5.5	3.3
พฤติกรรมกรรังแกผู้อื่นทางสัมพันธภาพ						
1.ร่วมกับเพื่อนสนิททำเป็นไม่สนใจ	63.4	14.4	7.0	6.4	4.4	4.4
2.กุเรื่อง สร้างเรื่อง เพื่อกลั่นแกล้ง	71.8	9.9	5.5	6.1	3.5	3.2
3.ชวนเพื่อนสนิท ให้อยู่ห่างไม่เข้าใกล้	77.1	9.7	3.8	5.0	2.9	1.5
4.กีดกันไม่ให้เข้าร่วมกลุ่ม	79.9	10.4	3.8	3.5	1.5	0.9
5.แสดงความรังเกียจ ทำให้ขายหน้า	84.8	7.6	3.5	2.9	0.9	0.3
6.กระจายข่าวลือว่าร้ายให้เสียหาย	90.1	4.1	2.0	2.3	1.5	0.0
พฤติกรรมกรรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์						
1.แอบถ่ายรูปคนอื่น แล้วโพสต์ลงสื่อออนไลน์ เพื่อให้เสียหาย	66.9	14.8	5.5	7.0	3.5	2.3
2.ส่งข้อความกวนใจ ผ่านช่องทางออนไลน์	67.1	11.6	6.1	7.6	3.5	4.1

ตารางที่ 4.4 พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นรายข้อ (ต่อ)

พฤติกรรมกรรังแกผู้อื่น	ไม่เคย	ร้อยละ				
		2-3 ครั้ง /6 เดือน	1-2 ครั้ง /เดือน	1-2 วัน /สัปดาห์	3-4 วัน /สัปดาห์	5-7 วัน /สัปดาห์
3. โปสต์ข้อความทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ผู้อื่นดูน่าขบขัน/ดูเป็นตัวตลก	68.6	14.2	7.3	6.7	2.0	1.2
4. โปสต์ข้อความใดๆหน้าวอล์ดคนอื่น เพื่อให้บุคคลนั้น โกรธหรืออับอาย	74.9	11.9	4.7	4.1	2.6	1.8
5. ส่งข้อความล้อเลียน ผ่านระบบออนไลน์ เพื่อให้บุคคลนั้น โกรธ/ไม่พอใจ	74.9	12.5	5.0	2.9	3.5	1.2
6. เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือความลับของผู้อื่นผ่านสื่อออนไลน์	88.7	4.6	2.9	2.0	1.5	0.3

4.3 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ผลการศึกษาพบว่านักเรียนทุกคนใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยสัดส่วนของนักเรียนที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์แต่ละประเภทแตกต่างกัน โดยนักเรียนเกือบทั้งหมดใช้ Facebook (ร้อยละ 98.0) รองลงมาคือ Line (ร้อยละ 92.2) Instagram (ร้อยละ 78.5) และ Twitter (ร้อยละ 38.4) เมื่อพิจารณาว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทใดที่นักเรียนแต่ละคนใช้บริการบ่อยที่สุด พบว่าร้อยละ 67.2 ของนักเรียนตอบว่าใช้ Facebook บ่อยที่สุด รองลงมา Line, Instagram, และ Twitter ที่ร้อยละ 13.7, 12.3, 4.7 ตามลำดับ ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนมีมากน้อยต่างกันตั้งแต่ 2.2 ถึง 168 ชั่วโมง/สัปดาห์ ปริมาณการใช้โดยเฉลี่ย 57.7 ± 37.5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ นักเรียนเกือบร้อยละ 50 ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ 21 - 60 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการติดต่อสื่อสาร เพื่อความบันเทิง และเพื่อการรับข้อมูลข่าวสาร ในสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 65.4, 64.0 และ 62.8 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ใช้		
Facebook	337	98.0
Line	317	92.2
Instagram	270	78.5
Twitter	132	38.4
Others	35	10.2
ประเภทเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ใช้บ่อยที่สุด		
Facebook	231	67.5
Line	47	13.7
Instagram	42	12.3
Twitter	16	4.7
Others	6	1.8
ปริมาณการใช้ (ชั่วโมง/สัปดาห์)		
2.2 - 20	38	11.1
21 - 40	99	28.9
41 - 60	64	18.7
61 - 80	54	15.7
81 - 100	47	13.7
101 - 168	41	12.0
Max=168, Min=2.2, Mean=57.7, S.D.=37.5, Median=52.5, Q1=30, Q3=84		
วัตถุประสงค์การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์		
การติดต่อสื่อสาร	225	65.4
ความบันเทิง	220	64.0
การรับข้อมูลข่าวสาร	216	62.8

4.4 การเห็นคุณค่าในตนเอง

นักเรียนมีช่วงคะแนนการเห็นมีคุณค่าในตนเองตั้งแต่ 16 – 40 คะแนน โดยคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองเท่ากับ 29.3 ± 4.0 คะแนน และ Percentage mean เท่ากับ 70.2 เมื่อแบ่งระดับการเห็นคุณค่าในตนเองออกเป็น 2 ระดับ พบว่า ร้อยละ 58.4 ของนักเรียนมีการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับสูง และ ร้อยละ 41.6 มีการเห็นคุณค่าในตนเองในต่ำ (ตารางที่ 4.6)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ในข้อคำถามเชิงบวกนักเรียนประมาณร้อยละ 60 ตอบว่าเห็นด้วย ขณะที่ในข้อคำถามเชิงลบ นักเรียนประมาณร้อยละ 50 ตอบว่าไม่เห็นด้วย ยกเว้นข้อ “ฉันหวังที่จะนับถือตัวเองให้ได้มากกว่านี้” ที่พบว่านักเรียนร้อยละ 85.1 ตอบว่าเห็นด้วย (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.6 การเห็นคุณค่าในตนเอง

ระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง	จำนวน	ร้อยละ
สูง (> 29 คะแนน)	163	51.8
ต่ำ ($\leq$ 29 คะแนน)	175	48.2

Range 16-40, Mean=29.3, S.D. =4.0, Percentage Mean = 70.2, Median=29, Q1=27, Q3=32

ตารางที่ 4.7 การเห็นคุณค่าในตนเองรายข้อ

รายการ	ร้อยละ			
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ฉันพอใจในตนเอง	26.5	63.9	7.3	2.3
2. ฉันรู้สึกดีต่อตัวเอง	37.0	52.0	8.7	2.3
3. ฉันมีสิ่งดีๆ ในชีวิตหลายอย่าง	27.0	60.8	10.2	2.0
4. ฉันรู้สึกว่าคุณค่าตัวเองไร้ค่า*	2.9	13.1	46.4	37.6
5. ตัวฉันไม่มีอะไรดีเลย*	3.5	19.2	52.0	25.3
6. โดยรวมแล้วฉันรู้สึกว่าคุณค่าตัวเองล้มเหลว*	6.1	18.4	42.7	32.8
7. ชีวิตฉัน ไม่ค่อยมีอะไรที่น่าภูมิใจ*	3.6	22.4	50.4	23.6
8. ฉันเป็นคนมีความสามารถ ทำอะไรได้ดี	16.0	57.5	24.2	2.3

ตารางที่ 4.7 การเห็นคุณค่าในตนเองรายข้อ (ต่อ)

รายการ	ร้อยละ			
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
9. ฉันก็สำคัญไม่แพ้คนอื่น	13.8	57.9	24.8	3.5
10. ฉันหวังที่จะนับถือตัวเองให้ได้มากกว่านี้*	24.8	60.3	11.1	3.8

* ข้อคำถามเชิงลบ

4.5 การพบเห็นแบบอย่าง

การพบเห็นแบบอย่างเป็นปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งนักเรียนได้พบเห็น รับทราบข้อมูล พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นจากบุคคลและสื่อ ประกอบด้วย แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ ผลการศึกษาดังนี้

1) แบบอย่างจากครอบครัว ร้อยละ 42.4 ของนักเรียนเคยพบเห็นพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นจากคนในครอบครัวในระดับสูง เมื่อพิจารณาคะแนนการพบเห็นพฤติกรรมพบว่าจะแบบอย่างจากครอบครัวอยู่ในช่วง 6 – 22 คะแนน มีพื้นฐานเท่ากับ 8.0 และ Percentage median เท่ากับ 11.1 เมื่อพิจารณาความถี่ในการพบเห็นพฤติกรรมเป็นรายข้อพบว่า พฤติกรรมที่นักเรียนเห็นจากครอบครัวมากที่สุดคือ “การพุดจา ล้อเลียนผู้อื่น” (ร้อยละ 56.7) โดยร้อยละ 13.7 มีความถี่ในการพบเห็นมากกว่า 4 ครั้ง/เดือน สำหรับพฤติกรรมย่อยอื่นๆที่นักเรียนเคยพบเห็นมีสัดส่วนในช่วงร้อยละ 15.8 – 22.3 (ตารางที่ 4.8 – 4.9)

2) แบบอย่างจากเพื่อน ร้อยละ 42.2 ของนักเรียนเคยพบเห็นพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นจากเพื่อนในระดับสูง เมื่อพิจารณาคะแนนการพบเห็นพฤติกรรมพบว่าจะแบบอย่างจากเพื่อนอยู่ในช่วง 7 – 28 คะแนน ค่ามีพื้นฐาน 13.0 คะแนน และ Percentage median 28.6 เมื่อพิจารณาความถี่ในการพบเห็นพฤติกรรมรายข้อพบว่า พฤติกรรมที่นักเรียนเห็นจากเพื่อนมากที่สุดคือ “การพุดจา ล้อเลียนผู้อื่น” (ร้อยละ 80.7) โดยร้อยละ 34.5 มีความถี่ในการพบเห็นมากกว่า 4 ครั้ง/เดือน สำหรับพฤติกรรมย่อยอื่นๆที่นักเรียนเคยพบเห็นมีสัดส่วนในช่วงร้อยละ 34.0-60.5 (ตารางที่ 4.8 – 4.9)

3) แบบอย่างจากครู ร้อยละ 45.3 ของนักเรียนเคยพบเห็นพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นจากครูในระดับสูง เมื่อพิจารณาคะแนนความถี่การพบเห็นพฤติกรรมพบว่าจะช่วงคะแนนแบบอย่างจากครู

5 – 20 คะแนน ค่ามัธยฐานเท่ากับ 6.0 , โดยมีคะแนน Percentage median เท่ากับ 6.7 เมื่อพิจารณาความถี่ในการพบเห็นพฤติกรรมเป็นรายชื่อพบว่า พฤติกรรมที่นักเรียนเห็นจากครูมากที่สุดคือ “การพูดจา ล้อเลียนผู้อื่น” (ร้อยละ 42.7) โดยร้อยละ 6.1 มีความถี่ในการพบเห็นมากกว่า 4 ครั้ง/เดือน สำหรับพฤติกรรมย่อยอื่นๆที่นักเรียนเคยพบเห็นมีสัดส่วนในช่วงร้อยละ 13.7-40.7 (ตารางที่ 4.8 – 4.9)

4) แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ ร้อยละ 49.0 ของนักเรียนเคยพบเห็นพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นจากสื่อโทรทัศน์ในระดับสูง เมื่อพิจารณาคะแนนการพบเห็นพฤติกรรมพบว่าคะแนนแบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์อยู่ในช่วง 5 – 20 คะแนน ค่ามัธยฐานเท่ากับ 11.0 คะแนน และ Percentage median เท่ากับ 40.0 เมื่อพิจารณาความถี่ในการพบเห็นพฤติกรรมเป็นรายชื่อพบว่า พฤติกรรมที่นักเรียนเห็นจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุดคือ “พูดจา ล้อเลียน/ใช้คำพูดดูถูกดูแคลนผู้อื่น” (ร้อยละ 70.3) โดยร้อยละ 24.9 มีความถี่ในการพบเห็นมากกว่า 4 ครั้ง/เดือน สำหรับพฤติกรรมย่อยอื่นๆที่นักเรียนเคยพบเห็นมีสัดส่วนในช่วงร้อยละ 62.8-70.1 (ตารางที่ 4.8 – 4.9)

5) แบบอย่างจากสื่อออนไลน์ ร้อยละ 45.6 ของนักเรียนเคยพบเห็นพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นจากสื่อออนไลน์ในระดับสูง เมื่อพิจารณาคะแนนการพบเห็นพฤติกรรมพบว่าคะแนนแบบอย่างจากสื่อออนไลน์อยู่ในช่วง 6 – 24 คะแนน ค่ามัธยฐานเท่ากับ 16.0 และคะแนน Percentage median เท่ากับ 55.6 เมื่อพิจารณาความถี่ในการพบเห็นพฤติกรรมเป็นรายชื่อพบว่า พฤติกรรมที่นักเรียนเห็นจากสื่อออนไลน์มากที่สุดคือ “การใช้ถ้อยคำรุนแรง คำทอกลั่นทางสื่อออนไลน์” และ “การพูดจา ล้อเลียน ผู้อื่น ผ่านสื่อออนไลน์” โดยมีสัดส่วนเท่ากันที่ร้อยละ 78.5 โดยมีความถี่ในการพบเห็นมากกว่า 4 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 32.2 และ 29.9 ตามลำดับ สำหรับพฤติกรรมย่อยอื่นๆที่นักเรียนเคยพบเห็นมีสัดส่วนในช่วงร้อยละ 66.0-75.3 (ตารางที่ 4.8 – 4.9)

ตารางที่ 4.8 คะแนนการพบเห็นแบบอย่าง

การพบเห็นแบบอย่าง	ระดับสูง		ระดับต่ำ		Range	Median	Q1, Q3	Percentage Median
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
จากครอบครัว	144	42.4	196	57.6	6-22	8.0	6,11	11.1
จากเพื่อน	143	42.2	196	57.8	7-28	13.0	10,16	28.6
จากครู	155	45.3	187	54.7	5-20	6.0	5,9	6.7
จากสื่อโทรทัศน์	168	49.0	175	51.0	5-20	11.0	7,15	40.0
จากสื่อออนไลน์	157	45.6	187	54.4	6-24	16.0	10,20	55.6

ตารางที่ 4.9 การพบเห็นแบบอย่างรายชื่อ

ประเภทของแบบอย่าง	ร้อยละการเห็นพฤติกรรมจากแบบอย่าง			
	ไม่เคย	< 1 ครั้ง / เดือน	1-4 ครั้ง / เดือน	> 4 ครั้ง / เดือน
แบบอย่างจากครอบครัว				
1. พุดจา ล้อเลียน	43.3	21.9	21.1	13.7
2. ขว้างปาสิ่งของใส่กัน	77.7	14.1	6.1	2.1
3. ใช้สื่อออนไลน์กลั่นแกล้งผู้อื่น	78.1	11.7	7.3	2.9
4. ใช้กำลังทำร้ายกัน เช่น ตบ ตี เตะ ต่อย	81.3	12.0	3.8	2.9
5. คู่คำ ว่ากล่าวกัน ด้วยถ้อยคำรุนแรง ให้เจ็บช้ำน้ำใจ	84.2	7.9	5.0	2.9
6. แสดงความรังเกียจ กีดกัน ไม่ให้เข้ากลุ่ม	84.2	7.9	5.0	2.9
แบบอย่างจากเพื่อน				
1. พุดจา ล้อเลียน ผู้อื่น	19.3	20.8	25.4	34.5
2. ใช้คำพุดให้คนอื่นเจ็บช้ำน้ำใจ	39.5	28.1	20.4	12.0
3. แกล้งเพื่อน โดยตัดแต่งรูปแล้วแชร์ผ่านสื่อออนไลน์	44.0	27.8	14.1	14.1
4. โพสต์ข้อความกลั่นแกล้งผ่านสื่อออนไลน์	50.3	24.0	16.4	9.3
5. ขว้างปาสิ่งของใส่กัน	58.6	21.7	14.1	5.6
6. ใช้กำลังทำร้ายร่างกาย เช่น ตบ ตี เตะ ต่อย	65.1	19.6	9.4	5.9
7. แสดงความรังเกียจหรือกีดกันเพื่อนบางคนไม่ให้เข้ากลุ่ม	66.0	19.4	7.9	6.7
แบบอย่างจากครู				
1. พุดจา ล้อเลียน ผู้อื่น	57.3	22.6	14.0	6.1
2. ใช้ถ้อยคำรุนแรง พุดให้เจ็บช้ำน้ำใจ	59.3	20.1	11.9	8.7
3. นินทาว่าร้ายผู้อื่น	69.7	18.1	8.7	3.5
4. ลงโทษนักเรียนโดยเกินกว่าเหตุ เช่น การเขียนตีต้อย เตะ	81.4	10.1	7.0	1.5
5. โพสต์ข้อความกลั่นแกล้งผ่านสื่อออนไลน์	86.3	8.2	3.5	2.0

ตารางที่ 4.9 การพบเห็นแบบอย่างรายชื่อ (ต่อ)

ประเภทของแบบอย่าง	ร้อยละการเห็นพฤติกรรมจากแบบอย่าง			
	ไม่เคย	< 1 ครั้ง / เดือน	1-4 ครั้ง / เดือน	> 4 ครั้ง / เดือน
แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์				
1. พุดจาล้อเลียน/ใช้คำพุดคดถูกคู่แกลนผู้อื่น	29.7	22.7	22.7	24.9
2. คำทอกันด้วยถ้อยคำหยาบคาย	29.9	29.1	21.2	19.8
3. ตัวละครในทีวี มีการแซร์คลิปเพื่อแกล้งผู้อื่น หรือ การโพสต์ข้อความใส่ร้ายกัน	34.0	20.9	24.8	20.3
4. รวมหัวกลั่นแกล้งผู้อื่นที่อ่อนแอกว่า	36.2	22.4	22.2	19.2
5. ใช้กำลัง ตบ ตี ทำร้ายกัน	37.2	15.7	23.3	23.8
แบบอย่างจากสื่อออนไลน์				
1. การพุดจา ล้อเลียน ผู้อื่น ผ่านสื่อออนไลน์	21.5	19.5	29.1	29.9
2. การใช้ถ้อยคำรุนแรง คำทอกันทางสื่อออนไลน์	21.5	20.1	26.2	32.3
3. การโพสต์ข้อความหยาบคายในสื่อออนไลน์	24.7	18.0	22.1	35.2
4. การแกล้งกันโดยแซร์รูป / คลิป ลงสื่อออนไลน์	30.5	18.3	22.7	28.5
5. การร่วมหัวกันแกล้งผู้อื่นในผ่านสื่อออนไลน์	33.7	19.8	23.0	23.5
6. การใช้กำลัง ทำร้ายกัน ในคลิป สื่อออนไลน์	34.0	19.2	22.7	24.1

4.6 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square test) และใช้อัตราส่วนออก (Odds ratio) ในการบอกโอกาสของการพบพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในแต่ละปัจจัย โดยปัจจัยที่นำมาหาความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเป็นคะแนนจะถูกจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม โดยแบ่งกลุ่มอิงตามค่ามัธยฐานของคะแนน คือ กลุ่ม “ระดับสูง” คือผู้ที่มีคะแนนสูงกว่าหรือเท่ากับมัธยฐาน และกลุ่ม “ระดับต่ำ” คือผู้ที่มีคะแนนน้อยกว่ามัธยฐาน โดยปัจจัยที่นำมาหาความสัมพันธ์มีดังนี้

ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่

อายุ: 1) 16 ปี 2) 17 ปี 3) 18 ปี (อ้างอิง)

เพศ: 1) ชาย 2) หญิง (อ้างอิง)

รสนิยมทางเพศ:

1) ชอบต่างเพศ 2) รสนิยมทางเพศแบบอื่นๆ (อ้างอิง)

ระดับชั้น: 1) ม.4 2) ม.5 3) ม.6 (อ้างอิง)

ผลการเรียนเฉลี่ย:

1) 3.00-4.00 2) 2.00-2.99 3) < 2.00 (อ้างอิง)

ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์:

1) > 53 ชม./สัปดาห์ 2) ≤ 53 ชม./สัปดาห์ (อ้างอิง)

การเห็นคุณค่าในตนเอง:

1) ระดับต่ำ 2) ระดับสูง (อ้างอิง)

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

แบบอย่างจากครอบครัว: 1) ระดับสูง 2) ระดับต่ำ (อ้างอิง)

แบบอย่างจากเพื่อน: 1) ระดับสูง 2) ระดับต่ำ (อ้างอิง)

แบบอย่างจากครู: 1) ระดับสูง 2) ระดับต่ำ (อ้างอิง)

แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์: 1) ระดับสูง 2) ระดับต่ำ (อ้างอิง)

แบบอย่างจากสื่อออนไลน์: 1) ระดับสูง 2) ระดับต่ำ (อ้างอิง)

ผลการศึกษาดังนี้

4.6.1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้าน อายุ ระดับชั้น แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน และแบบอย่างจากครู มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดย

นักเรียนที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปี ลงมา และอายุ 17 ปี มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายมากกว่านักเรียนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป 2.90 เท่า (95%CI 1.54-5.47) และ 1.81 เท่า (95%CI 0.90-3.63) ตามลำดับ

นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และปีที่ 5 มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายมากกว่านักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 3.98 เท่า (95%CI 2.02-7.84) และ 1.68 เท่า (95%CI 0.80-3.51) ตามลำดับ

นักเรียนที่พบแบบอย่างจากครอบครัวระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายมากกว่านักเรียนที่พบแบบอย่างจากครอบครัวระดับต่ำ 2.22 เท่า (95%CI 1.37-3.60)

นักเรียนที่พบแบบอย่างจากเพื่อนระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายมากกว่านักเรียนที่พบแบบอย่างจากเพื่อนระดับต่ำ 3.18 เท่า (95%CI 1.94-5.20)

นักเรียนที่พบแบบอย่างจากครูระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายมากกว่านักเรียนที่พบแบบอย่างจากเพื่อนระดับต่ำ 2.81 เท่า (95%CI 1.72-4.59)

โดยปัจจัยที่ไม่พบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย ได้แก่ เพศ รสนิยมทางเพศ ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ การเห็นคุณค่าในตนเอง แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ ($p > 0.05$) รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย

ตัวแปร	พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย				Chi Square	Sig	OR	95%CI
	เคย		ไม่เคย					
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
ปัจจัยด้านบุคคล								
อายุ (ปี)								
≤ 16	54	36.7	93	63.3	11.74	0.003	2.90	1.54-5.47
17	26	26.5	72	73.5			1.81	0.90-3.63
≥ 18	16	16.7	80	83.3				
เพศ								
ชาย	47	33.6	93	66.4	3.45	0.063	1.57	0.97-2.52
หญิง	49	24.4	152	75.6				
รสนิยมทางเพศ								
ชอบต่างเพศ	80	28.6	200	71.4	0.24	0.630	1.17	0.62-2.23
อื่นๆ	15	25.4	44	74.6				

ตารางที่ 4.10 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย (ต่อ)

ตัวแปร	พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย				Chi Square	Sig	OR	95%CI
	เคย		ไม่เคย					
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
ระดับชั้น								
มัธยมศึกษาปีที่ 4	58	40.8	84	59.2	20.84	<0.001	3.98	2.02-7.84
มัธยมศึกษาปีที่ 5	25	22.5	86	77.5			1.68	0.80-3.51
มัธยมศึกษาปีที่ 6	13	14.8	75	85.2				
ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม								
3.00-4.00	26	21.3	96	78.7	4.37	0.112	0.66	0.25-1.75
2.00-2.99	56	32.4	117	67.6			1.16	0.46-2.96
< 2.00	7	29.2	17	70.8				
ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (ชั่วโมง/สัปดาห์)								
> 53	54	32.5	112	67.5	2.95	0.086	1.52	0.94-2.44
≤ 53	42	24.1	132	75.9				
การเห็นคุณค่าในตนเอง								
ระดับต่ำ	43	30.5	98	69.5	0.72	0.397	1.23	0.76-1.99
ระดับสูง	51	26.3	143	73.7				
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม								
แบบอย่างจากครอบครัว								
ระดับสูง	54	37.5	90	62.5	10.77	0.001	2.22	1.37-3.60
ระดับต่ำ	41	21.2	152	78.8				
แบบอย่างจากเพื่อน								
ระดับสูง	59	41.8	82	58.2	22.06	<0.001	3.18	1.94-5.20
ระดับต่ำ	36	18.5	159	81.5				

ตารางที่ 4.10 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย (ต่อ)

ตัวแปร	พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย				Chi Square	Sig	OR	95%CI
	เคย		ไม่เคย					
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
แบบอย่างจากครู								
ระดับสูง	61	39.6	93	60.4	17.73	<0.001	2.81	1.72-4.59
ระดับต่ำ	35	18.9	150	81.1				
แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์								
ระดับสูง	50	29.9	117	70.1	0.47	0.493	1.18	0.74-1.89
ระดับต่ำ	46	26.6	127	73.4				
แบบอย่างจากสื่อออนไลน์								
ระดับสูง	46	29.7	109	70.3	0.33	0.568	1.15	0.72-1.84
ระดับต่ำ	50	26.9	136	73.1				

4.6.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้าน แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และ แบบอย่างจากสื่อออนไลน์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดย

นักเรียนที่พบแบบอย่างจากครอบครัวระดับสูง มีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจามากกว่านักเรียนที่พบแบบอย่างจากครอบครัวระดับต่ำ เป็น 3.15 เท่า (95%CI 1.63-6.09)

นักเรียนที่พบแบบอย่างจากเพื่อนระดับสูง มีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจามากกว่านักเรียนที่พบแบบอย่างจากเพื่อนระดับต่ำ เป็น 3.13 เท่า (95%CI 1.62-6.05)

นักเรียนที่พบแบบอย่างจากครูระดับสูง มีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจามากกว่านักเรียนที่พบแบบอย่างจากครูระดับต่ำ เป็น 2.33 เท่า (95%CI 1.27-4.30)

นักเรียนที่พบแบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ระดับสูง มีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจามากกว่านักเรียนที่พบแบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ระดับต่ำ เป็น 3.18 เท่า (95%CI 1.71-5.90)

นักเรียนที่พบแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ระดับสูง มีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา มากกว่านักเรียนที่พบแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ระดับต่ำ เป็น 2.81 เท่า (95%CI 1.51-5.22)

โดยปัจจัยที่ไม่พบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา ได้แก่ อายุ เพศ รสนิยมทางเพศ ระดับชั้น ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และการเห็นคุณค่าในตนเอง ($p > 0.05$) รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา

ตัวแปร	พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา				Chi Square	Sig	OR	95%CI
	เคย		ไม่เคย					
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
ปัจจัยด้านบุคคล								
อายุ (ปี)								
≤ 16	120	82.2	26	17.8	0.08	0.961	0.94	0.47-1.85
17	80	81.6	18	18.4			0.90	0.43-1.89
≥ 18	79	83.2	16	16.8				
เพศ								
ชาย	110	78.6	30	21.4	2.28	0.131	0.65	0.37-1.14
หญิง	169	84.9	30	15.1				
รสนิยมทางเพศ								
ชอบต่างเพศ	228	82.0	50	18.0	0.04	0.850	0.93	0.44-1.96
อื่นๆ	49	83.1	10	16.9				
ระดับชั้น								
มัธยมศึกษาปีที่ 4	120	85.1	21	14.9	2.69	0.261	3.98	2.02-7.84
มัธยมศึกษาปีที่ 5	86	77.5	25	22.5			0.66	0.32-1.36
มัธยมศึกษาปีที่ 6	73	83.9	14	16.1				

ตารางที่ 4.11 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา (ต่อ)

ตัวแปร	พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา				Chi Square	Sig	OR	95%CI
	เคย		ไม่เคย					
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม								
3.00-4.00	103	84.4	19	15.6	1.44	0.486	1.81	0.64-5.14
2.00-2.99	138	80.7	33	19.3			1.39	0.51-3.79
น้อยกว่า 2.00	18	75.0	6	25.0				
ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (ชั่วโมง/สัปดาห์)								
> 53	143	85.6	24	14.4	2.18	0.140	1.53	0.87-2.71
≤ 53	136	79.5	35	20.5				
การเห็นคุณค่าในตนเอง								
ระดับต่ำ	113	80.7	27	19.3	0.26	0.608	0.86	0.49-1.52
ระดับสูง	160	82.9	33	17.1				
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม								
แบบอย่างจากครอบครัว								
ระดับสูง	130	90.9	13	9.1	12.49	<0.001	3.15	1.63-6.09
ระดับต่ำ	146	76.0	46	24.0				
แบบอย่างจากเพื่อน								
ระดับสูง	129	90.8	13	9.2	12.30	<0.001	3.13	1.62-6.05
ระดับต่ำ	146	76.0	46	24.0				
แบบอย่างจากครู								
ระดับสูง	135	88.8	17	11.2	7.67	0.006	2.33	1.27-4.30
ระดับต่ำ	143	77.3	42	22.7				
แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์								
ระดับสูง	149	90.3	16	9.7	14.32	<0.001	3.18	1.71-5.90
ระดับต่ำ	129	74.6	44	25.4				

ตารางที่ 4.11 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา (ต่อ)

ตัวแปร	พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา				Chi Square	Sig	OR	95%CI
	เคย		ไม่เคย					
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
แบบอย่างจากสื่อออนไลน์								
ระดับสูง	141	89.8	16	10.2	11.32	0.001	2.81	1.51-5.22
ระดับต่ำ	138	75.8	44	24.2				

4.6.3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ

ผลการศึกษาพบว่า อายุ ระดับชั้น ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู และ แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดย

นักเรียนที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปี ลงมา และอายุ 17 ปี มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพมากกว่านักเรียนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป 2.48 เท่า (95%CI 1.37-4.48) และ 2.70 เท่า (95%CI 1.42-5.11) ตามลำดับ

นักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และปีที่ 5 มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็น 2.93 เท่า (95%CI 1.57-5.46) และ 2.52 เท่า (95%CI 1.31-4.86) ตามลำดับ

นักเรียนที่มีปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่า 53 ชั่วโมง/สัปดาห์ มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพมากกว่านักเรียนที่มีปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 53 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.65 เท่า (95%CI 1.05-2.60)

นักเรียนที่พบแบบอย่างจากครอบครัวระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพมากกว่านักเรียนที่พบแบบอย่างจากครอบครัวระดับต่ำ 3.08 เท่า (95%CI 1.93-4.92)

นักเรียนที่พบแบบอย่างจากเพื่อนระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพมากกว่านักเรียนที่พบแบบอย่างจากเพื่อนระดับต่ำ 3.06 เท่า (95%CI 1.91-4.89)

นักเรียนที่พบแบบอย่างจากครูระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพมากกว่านักเรียนที่พบแบบอย่างจากครูระดับต่ำ 2.98 เท่า (95%CI 1.87-4.74)

นักเรียนที่พบแบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพมากกว่านักเรียนที่พบแบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ระดับต่ำ 2.17เท่า (95%CI 1.37-3.43)

โดยปัจจัยที่ไม่พบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ ได้แก่ เพศ รสนิยมทางเพศ ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม การเห็นคุณค่าในตนเอง และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ ($p > 0.05$) รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ

ตัวแปร	พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น				Chi Square	Sig	OR	95%CI
	ทางสัมพันธ์ภาพ							
	เคย	ไม่เคย	จำนวน	ร้อยละ				
อายุ (ปี)								
≤ 16	58	39.5	89	60.5	11.52	0.003	2.48	1.37-4.48
17	39	41.5	55	58.5			2.70	1.42-5.11
≥ 18	20	20.8	76	79.2				
เพศ								
ชาย	51	36.2	90	63.8	0.23	0.635	1.12	0.71-1.76
หญิง	66	33.7	130	66.3				
รสนิยมทางเพศ								
ชอบต่างเพศ	94	33.9	183	66.1	0.34	0.561	0.84	0.47-1.51
อื่นๆ	22	37.9	36	62.1				
ระดับชั้น								
มัธยมศึกษาปีที่ 4	59	41.5	83	58.5	12.27	0.002	2.93	1.57-5.46
มัธยมศึกษาปีที่ 5	41	38.0	67	62.0			2.52	1.31-4.86
มัธยมศึกษาปีที่ 6	17	19.5	70	80.5				

ตารางที่ 4.12 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธภาพ (ต่อ)

ตัวแปร	พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น				Chi Square	Sig	OR	95%CI
	ทางสัมพันธภาพ							
	เคย	ไม่เคย						
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม								
3.00-4.00	36	30.3	83	69.7	2.07	0.355	0.87	0.34-2.21
2.00-2.99	66	38.4	106	61.6			1.25	0.51-3.07
น้อยกว่า 2.00	8	33.3	16	66.7				
ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (ชั่วโมง/สัปดาห์)								
> 53	67	40.6	98	59.4	4.78	0.029	1.65	1.05-2.60
≤ 53	50	29.2	121	70.8				
การเห็นคุณค่าในตนเอง								
ระดับต่ำ	54	38.3	87	61.7	1.62	0.203	1.35	0.85-2.12
ระดับสูง	60	31.6	130	68.4				
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม								
แบบอย่างจากครอบครัว								
ระดับสูง	69	49.6	70	50.4	23.04	<0.001	3.08	1.93-4.92
ระดับต่ำ	47	24.2	147	75.8				
แบบอย่างจากเพื่อน								
ระดับสูง	69	49.6	70	50.4	22.73	<0.001	3.06	1.91-4.89
ระดับต่ำ	47	24.4	146	75.6				
แบบอย่างจากครู								
ระดับสูง	73	48.3	78	51.7	21.78	<0.001	2.98	1.87-4.74
ระดับต่ำ	44	23.9	140	76.1				
แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์								
ระดับสูง	72	43.6	93	56.4	11.10	0.001	2.17	1.37-3.43
ระดับต่ำ	45	26.3	126	73.7				

ตารางที่ 4.12 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธภาพ (ต่อ)

ตัวแปร	พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น				Chi Square	Sig	OR	95%CI
	ทางสัมพันธภาพ							
	เคย	ไม่เคย	จำนวน	ร้อยละ				
แบบอย่างจากสื่อออนไลน์								
ระดับสูง	57	36.8	98	63.2	0.54	0.464	1.18	0.75-1.85
ระดับต่ำ	60	33.0	122	67.0				

4.6.6 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์

ผลการศึกษาพบว่า ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และ แบบอย่างจากสื่อออนไลน์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดย

นักเรียนที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่า 53 ชั่วโมง/สัปดาห์ มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์มากกว่านักเรียนที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 53 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.66 เท่า (95%CI 1.07-2.58)

นักเรียนที่พบแบบอย่างจากครอบครัวในระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์มากกว่านักเรียนที่พบแบบอย่างจากครอบครัวในระดับต่ำ 2.67 เท่า (95%CI 1.70-4.21)

นักเรียนที่พบแบบอย่างจากเพื่อนในระดับสูงมีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์มากกว่านักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างจากเพื่อนในระดับต่ำ 5.49 เท่า (95%CI 3.40-8.86)

นักเรียนที่พบแบบอย่างจากครูในระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์มากกว่านักเรียนที่พบแบบอย่างจากครูในระดับต่ำ เป็น 3.23 เท่า (95%CI 2.04-5.09)

นักเรียนที่พบแบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ในระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์มากกว่านักเรียนที่พบแบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ในระดับต่ำ 2.45 เท่า (95%CI 1.56-3.84)

นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากสื่อออนไลน์ในระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์มากกว่านักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากสื่อออนไลน์ในระดับต่ำ 1.85 เท่า (95%CI 1.16-2.81)

ปัจจัยที่ไม่พบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ ได้แก่ อายุ เพศ รสนิยมทางเพศ ระดับชั้น ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม และการเห็นคุณค่าในตนเอง ($p > 0.05$) รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.13 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์

ตัวแปร	พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์				Chi Square	Sig	OR	95%CI
	เคย		ไม่เคย					
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
ปัจจัยด้านบุคคล								
อายุ (ปี)								
≤ 16	59	40.1	88	59.9	2.55	0.280	1.45	0.84-2.50
17	41	41.8	57	58.2			1.56	0.86-2.81
≥ 18	30	31.6	65	68.4				
เพศ								
ชาย	52	36.9	89	63.1	0.19	0.665	0.91	0.58-1.41
หญิง	78	39.2	121	60.8				
รสนิยมทางเพศ								
ชอบต่างเพศ	103	36.9	176	63.1	1.61	0.205	0.69	0.39-1.22
อื่นๆ	27	45.8	32	54.2				
ระดับชั้น								
มัธยมศึกษาปีที่ 4	60	42.0	83	58.0	2.78	0.249	1.61	0.92-2.82
มัธยมศึกษาปีที่ 5	43	39.1	67	60.9			1.43	0.79-2.58
มัธยมศึกษาปีที่ 6	27	31.0	60	69.0				
ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม								
3.00-4.00	42	35.0	78	65.0	0.66	0.720	0.70	0.28-1.73
2.00-2.99	66	37.7	109	62.3			0.79	0.33-1.89
น้อยกว่า 2.00	10	43.5	13	56.5				

ตารางที่ 4.13 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ (ต่อ)

ตัวแปร	พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์				Chi Square	Sig	OR	95%CI
	เคย		ไม่เคย					
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (ชั่วโมง/สัปดาห์)								
> 53	73	44.5	91	55.5	5.11	0.024	1.66	1.07-2.58
≤ 53	57	32.6	118	67.4				
การเห็นคุณค่าในตนเอง								
ระดับต่ำ	60	43.2	79	56.8	2.07	0.150	1.39	0.89-2.17
ระดับสูง	69	35.4	126	64.6				
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม								
แบบอย่างจากครอบครัว								
ระดับสูง	73	51.4	69	48.6	18.48	<0.001	2.67	1.70-4.21
ระดับต่ำ	55	28.4	139	71.6				
แบบอย่างจากเพื่อน								
ระดับสูง	86	61.0	55	39.0	51.99	<0.001	5.49	3.40-8.86
ระดับต่ำ	43	22.2	151	77.8				
แบบอย่างจากครู								
ระดับสูง	82	53.2	72	46.8	26.13	<0.001	3.23	2.04-5.09
ระดับต่ำ	48	26.1	136	73.9				
แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์								
ระดับสูง	80	48.8	84	51.2	15.51	<0.001	2.45	1.56-3.84
ระดับต่ำ	49	28.0	126	72.0				
แบบอย่างจากสื่อออนไลน์								
ระดับสูง	71	45.8	84	54.2	6.91	0.009	1.85	1.16-2.81
ระดับต่ำ	59	31.9	126	68.1				

4.7 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมมารีงแกผู้อื่นแต่ละประเภทมีดังนี้ (ตารางที่ 4.16)

พฤติกรรมมารีงแกผู้อื่นทางร่างกาย พบตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ ระดับชั้น แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน และแบบอย่างจากครู

พฤติกรรมมารีงแกผู้อื่นทางวาจา พบตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์

พฤติกรรมมารีงแกผู้อื่นทางสัมพันธภาพ พบตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ ระดับชั้น ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู และแบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์

พฤติกรรมมารีงแกผู้อื่นทางไซเบอร์ พบตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์

ตารางที่ 4.14 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย			
	รังแกทางร่างกาย	รังแกทางวาจา	รังแกทางสัมพันธภาพ	รังแกทางไซเบอร์
สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยด้านบุคคล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมมารีงแกผู้อื่นของนักเรียน				
- อายุ	ยอมรับ	ปฏิเสธ	ยอมรับ	ปฏิเสธ
- เพศ	ปฏิเสธ	ปฏิเสธ	ปฏิเสธ	ปฏิเสธ
- รสนิยมทางเพศ	ปฏิเสธ	ปฏิเสธ	ปฏิเสธ	ปฏิเสธ
- ระดับชั้น	ยอมรับ	ปฏิเสธ	ยอมรับ	ปฏิเสธ
- ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม	ปฏิเสธ	ปฏิเสธ	ปฏิเสธ	ปฏิเสธ
- ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	ปฏิเสธ	ปฏิเสธ	ยอมรับ	ยอมรับ
- การเห็นคุณค่าในตนเอง	ปฏิเสธ	ปฏิเสธ	ปฏิเสธ	ปฏิเสธ

ตารางที่ 4.14 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย (ต่อ)

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย			
	รังแกทาง	รังแกทาง	รังแกทาง	รังแกทาง
	ร่างกาย	วาจา	สัมพันธภาพ	ไซเบอร์
สมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียน				
- แบบอย่างจากครอบครัว	ยอมรับ	ยอมรับ	ยอมรับ	ยอมรับ
- แบบอย่างจากเพื่อน	ยอมรับ	ยอมรับ	ยอมรับ	ยอมรับ
- แบบอย่างจากครู	ยอมรับ	ยอมรับ	ยอมรับ	ยอมรับ
- แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์	ปฏิเสธ	ยอมรับ	ยอมรับ	ยอมรับ
- แบบอย่างจากสื่อออนไลน์	ปฏิเสธ	ยอมรับ	ปฏิเสธ	ยอมรับ

บทที่ 5

อภิปรายผล

การศึกษาพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตราชเทวี จังหวัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีปัญญาสังคม (Social cognitive theory) ของ Bandura เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ซึ่งครอบคลุมปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ รสนิยมทางเพศ ระดับชั้น ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม การเห็นคุณค่าในตนเอง และปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และ แบบอย่างจากสื่อออนไลน์ ในการอภิปรายผล ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายผลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การอภิปรายระเบียบวิธีวิจัย และการอภิปรายผลการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 อภิปรายระเบียบวิธีวิจัย

5.1.1 รูปแบบการวิจัย

รูปแบบของการศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) เพื่อหาความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ซึ่งรูปแบบของการศึกษามีความเหมาะสมที่จะสามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ อย่างไรก็ตามการศึกษาแบบภาคตัดขวางไม่สามารถบอกความสัมพันธ์เชิงเหตุผลได้ สามารถบอกได้เพียงว่าปัจจัยใดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นบ้าง ซึ่งสามารถใช้เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้

5.1.2 ตัวอย่างและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเขตราชเทวี โรงเรียนสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร จำนวน 344 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มสองขั้นตอน (Two stage cluster sampling) ขั้นตอนที่ 1 คือการสุ่มโรงเรียน โดยมี โรงเรียนในเขตราชเทวี 3 โรงเรียนและทำการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากมา 1 โรงเรียน และขั้นตอนที่ 2 คือการสุ่มห้องเรียน โดยทำการสุ่มอย่างง่ายแบบไม่คืนกลับโดยการจับสลากทีละห้องจนได้จำนวนตัวอย่างที่เพียงพอ การเก็บข้อมูลเพียง 1 โรงเรียนไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากรที่ดีที่สุด อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก โรงเรียนทั้ง 3 แห่ง ตั้งอยู่บริเวณที่ใกล้เคียงกัน และมีกลุ่มนักเรียนมาจากพื้นที่เดียวกัน ทำให้มีลักษณะปัจจัยทางสังคมคล้ายกัน รวมทั้งเพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการนี้ในการสุ่มตัวอย่าง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยยื่นเอกสารการวิจัยและทำการชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 2 สัปดาห์ก่อนเก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยทำการชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและให้นักเรียนและผู้ปกครองที่ยินยอมเข้าร่วมวิจัยลงลายมือชื่อยินยอมเข้าร่วมวิจัยก่อนเก็บข้อมูลจริง โดยนักเรียนเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองใช้เวลาประมาณ 20 นาที ในการทำแบบสอบถาม โดยทำการเก็บข้อมูลพร้อมกันทีละห้อง โดยได้รับความร่วมมือจากทั้งทางโรงเรียนและนักเรียนเป็นอย่างดี

5.1.3 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบตอบด้วยตนเอง พัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่ผ่านมา เพื่อใช้ในการวัดตัวแปรที่ในการศึกษา แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล และการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ส่วนที่ 3 การเห็นคุณค่าในตนเอง ส่วนที่ 4 สิ่งแวดล้อมด้านบุคคลและสื่อ เครื่องมือวิจัยได้รับการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 54 คน และนำมาหาค่าความเชื่อมั่นหาละปรับแก้ ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง โดยเครื่องมือวิจัยมีค่าเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคตั้งแต่ 0.69-0.96 เครื่องมือวัดในการวิจัยนี้ถือว่าคุณภาพและความน่าเชื่อถือเพียงพอสำหรับใช้วัดตัวแปรในการศึกษาพัฒนาเครื่องมือวัด เพราะผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านและเครื่องมือส่วนใหญ่มีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้

5.1.4 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้พิจารณาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและระดับการวัดตัวแปร และลักษณะการกระจายของข้อมูล โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าสัดส่วน ร้อยละ

วิเคราะห์ความถี่ หากค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ต่ำสุด และร้อยละของค่าเฉลี่ย ในการอธิบายลักษณะของข้อมูล และใช้สถิติเชิงวิเคราะห์ได้แก่ Chi-square test ในการทดสอบสมมติฐาน การวิจัย โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่า 0.05 และ Odds Ratio ในการตรวจสอบ ลักษณะของความสัมพันธ์ โดยกำหนดช่วงความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 (95% Confident interval)

ตัวแปรพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นมีลักษณะการวัดเป็นอันดับมาตรา (Ordinal scale) ส่วนตัวแปรต้น มีทั้งตัวแปรที่มีลักษณะการวัดเป็น มาตรานามบัญญัติ (Nominal scale) ได้แก่ เพศ และรสนิยมทางเพศ, มาตราจัดอันดับ (Ordinal scale) ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง และ กลุ่มตัวแปรแบบอย่างจากบุคคลรอบข้างและสื่อ, มาตราอันดับภาคชั้น ได้แก่ ผลการเรียนรู้เฉลี่ยสะสม และ มาตราอัตราส่วน ได้แก่ ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ลักษณะการกระจายของข้อมูลของ ตัวแปรตามไม่เป็นแบบปกติ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้การทดสอบ Chi-square ในการหาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปร ซึ่งเป็นสถิติที่มีข้อจำกัดในการใช้น้อย และเหมาะสมกับเงื่อนไข และลักษณะของ ข้อมูลของการศึกษาในครั้งนี้ โดยมีการจัดกลุ่มตัวแปรต้นที่มีข้อมูลเป็นแบบต่อเนื่องก่อนที่จะนำมา ทำการวิเคราะห์ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้การหาค่า Odds ratio ในการหาความสัมพันธ์ของตัวแปร เพื่อศึกษาโอกาสของการทำพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในแต่ละปัจจัยที่แตกต่างกัน

5.2 การอภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

ผลการศึกษาพบว่าความชุกของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นอยู่ที่ร้อยละ 84.9 และเมื่อ จำแนกเป็นรายด้านพบว่า พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจามีความชุกสูงสุด รองลงมาคือ พฤติกรรม การรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ และพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ทางร่างกาย โดยมีความชุกที่ ร้อยละ 82.3, 38.2, 34.7 และ 28.2 ตามลำดับ การที่พฤติกรรมการรังแก ผู้อื่นทางวาจามีความชุกสูงที่สุดก็อาจเป็นเพราะว่า เป็นพฤติกรรมที่กระทำได้ง่ายและผลกระทบเห็น หรือสังเกตไม่ได้ง่าย ในขณะที่พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายเป็นพฤติกรรมที่เห็นชัดเจน มัก ถูกมองว่าเป็นสิ่งไม่ดี จึงพบความชุกที่ต่ำกว่าการรังแกประเภทอื่นๆ⁽⁴⁶⁾

การศึกษาของ Laheam⁽¹⁾ พบว่าความชุกของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียน ระดับประถมศึกษาเท่ากับ ร้อยละ 32.9 โดยวัดจากการคำถาม 2 ข้อได้แก่ “Have you ever harmed anyone bodily?” และ “Have you ever hurt the feelings of anyone?” การศึกษาของ Ojanen⁽⁶⁾ ศึกษา พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นแบบออฟไลน์และแบบออนไลน์ของวัยรุ่นอายุ 15-20 ปี ในเขตภาคกลาง

ของประเทศไทย โดยมีข้อคำถามในการวัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นแบบออฟไลน์จำนวน 8 ข้อ คำถามคือ “In the past year, have you had the following experiences ?How many times? แล้วมีลิสต์ของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย ทางวาจา และรวมไปถึงการล่วงละเมิดทางเพศ จำนวน 8 ข้อ และคำถามการเป็นพยานในเหตุการณ์ (Witnessing) อีก 4 ข้อ พบความชุกของการรังแกผู้อื่นร้อยละ 50.6 จะเห็นได้ว่าลักษณะของข้อคำถามและขอบเขตเวลาที่ใช้ในการวัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของการศึกษาในประเทศไทยที่ผ่านมามีความแตกต่างกัน จึงทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบความชุกกันได้ โดยการที่ค่าความชุกของการศึกษาหนึ่งสูงกว่าของอีกการศึกษาหนึ่งไม่ได้หมายความว่าขนาดของปัญหาที่แท้จริงจะเป็นแบบนั้นเสมอไป⁽²⁶⁾

ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติม โดยเลือกงานวิจัยที่ใช้เครื่องมือการวัดที่ใกล้เคียงกับการศึกษาในครั้งนี้ โดยพบการศึกษาของ Albdour⁽⁵¹⁾ ที่ศึกษาพฤติกรรมการรังแกของวัยรุ่นอเมริกันอาหรับ มีการใช้เครื่องมือของ Parada 2010 ในการวัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น เช่นเดียวกับการศึกษาในครั้งนี้ โดยพบความชุกของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นร้อยละ 77.3 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาพฤติกรรมการรังแกระดับชาติของสหรัฐอเมริกา (Nationwide study) พบความชุกสูงกว่า ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ว่า ลักษณะของเครื่องมือมีความไวค่อนข้างสูงต่อการวัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น อย่างไรก็ตามแม้ว่าการศึกษานี้จะไม่สามารถเปรียบเทียบความชุกกับการศึกษาอื่นๆ ในประเทศไทยได้ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาของ Albdour ก็ยังพบระดับความชุกของการศึกษาในครั้งนี้สูงกว่า ดังนั้นพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของการศึกษาในครั้งนี้จึงมีความเป็นไปได้สูงว่าขนาดความชุกสูงจริงซึ่งควรได้รับการดูแลแก้ไข

5.2.2 ปัจจัยด้านบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับชั้น และปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ดังนี้

อายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย และพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ นักเรียนที่มีอายุมากกว่ามีระดับการมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายและพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพน้อยกว่านักเรียนที่มีอายุน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนที่มีอายุมากขึ้นจะมีพัฒนาการทางความคิด อารมณ์และสังคมที่มีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ทำให้มีความยังคิดมากกว่าเด็กอายุน้อยกว่าในการประพฤติกฎปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคม⁽¹⁷⁾ นอกจากนี้จากการตั้งข้อสังเกตของผู้วิจัย พบว่านักเรียนที่มีอายุน้อยส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นปีแรกของการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนจะมีทั้งกลุ่มนักเรียนที่จบระดับมัธยมต้นจากโรงเรียนเดิม และนักเรียนที่จบระดับมัธยมต้นจากโรงเรียนอื่นๆซึ่งเด็กทั้งสองกลุ่มจะมี

ความรู้สึกการเป็นเจ้าของพื้นที่ และความรู้สึกของการมีอำนาจต่างกัน เด็กเก่าอาจมีการรวมกลุ่มกัน และมักใช้พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายและสัมพันธ์ภาพเพื่อสร้างความน่าเกรงขามกับนักเรียนกลุ่มอื่นและสร้างความเป็นกลุ่มก้อนของตนเองด้วย ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ Laheam⁽¹⁾ Kljakovic⁽³⁾ Ojanen⁽⁶⁾ และ Yang⁽³⁵⁾ ที่พบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้งในทิศทางเดียวกันและทิศทางตรงกันข้ามขึ้นอยู่กับช่วงอายุ

ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ของอายุกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา และทางไซเบอร์ อาจเป็นเพราะพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจาและการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์เป็นพฤติกรรมที่ไม่ได้เป็นที่สนใจจากครูหรือผู้ปกครองมากนัก และเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ยาก ทำให้นักเรียนที่มีอายุมาก แม้ว่าจะมีวุฒิภาวะมากกว่าแต่ก็ยังคงกล้าที่จะแสดงพฤติกรรมไม่ต่างจากนักเรียนที่มีอายุน้อย สอดคล้องกับการศึกษาของ Safaria⁽⁵²⁾ ที่พบว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์

ระดับชั้นกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น พบว่านักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และปีที่ 5 มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายและทางสัมพันธ์ภาพมากกว่า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เช่นเดียวกันกับอายุ โดยผลการวิจัยสามารถอธิบายได้ในแนวทางเดียวกันกับความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น กล่าวคือ นักเรียนที่มีอายุมากหรือระดับชั้นที่สูงกว่ามีแนวโน้มในการรังแกผู้อื่นทางร่างกายและสัมพันธ์ภาพลดลง เนื่องจากนักเรียนที่อายุมากขึ้นจะมีพัฒนาการทางความคิด อารมณ์และสังคมที่มีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ทำให้มีความยังคิดมากกว่านักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า รวมทั้งชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นชั้นแรกของการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งบริบทของการปรับตัวในสิ่งแวดล้อมใหม่ และการมีกลุ่มนักเรียนเก่าและใหม่ผสมกัน อาจทำให้นักเรียนมีระดับพฤติกรรมการรังแกแตกต่างกัน ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ Lapidot-Lefler & Dolev-Cohen⁽³⁴⁾ ในปี 2014 ที่พบว่านักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเทียบกับระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับของการพบเห็นพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นแตกต่างกัน (Bullying bystanders) ($P < 0.001$)

ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น พบว่านักเรียนที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่า 53 ชั่วโมง/สัปดาห์ มีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ และทางไซเบอร์ สูงขึ้นเป็น 1.65 และ 1.66 เท่า การใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ปริมาณมากๆ เพิ่มโอกาสในการพบเห็นแบบอย่างพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ผ่านทางสื่อออนไลน์ต่างๆ นอกจากนี้การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากๆ ทำให้การมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างน้อยลง บางคนจึงมีปัญหาในการเข้าสังคมซึ่งสามารถแสดงออกมาจากการทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Songsiri⁽⁵³⁾ ที่พบว่าปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มี

ความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ และการศึกษาของ Chang⁽⁴⁾ ที่พบว่า พฤติกรรมเสี่ยงในการใช้อินเทอร์เน็ต (Internet risk behaviour) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในโรงเรียน (School bullying) และพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์

สำหรับปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ รสนิยมทางเพศ ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม และการเห็นคุณค่าในตนเอง ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น อภิปรายได้ดังนี้

เพศกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้ง 4 ประเภท ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ปัจจุบันการแสดงออกของพฤติกรรมต่างๆ ของทั้งเพศหญิงและเพศชายมีความใกล้เคียงกันมากขึ้น ผู้หญิงและผู้ชายมีสิทธิในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ทั้งในบทบาทเพศตนเองและเพศตรงข้ามได้โดยไม่ถูกมองเป็นเรื่องผิดปกติ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องความรุนแรงรวมไปถึงการรังแกผู้อื่น ในอดีตมักจะพบเจอในเพศชายเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันมีแนวโน้มใกล้เคียงกันมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อภิญา เยาวบุตร⁽⁵⁰⁾ ที่ไม่พบความแตกต่างของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นระหว่างเพศหญิงและชาย ทั้งพฤติกรรมการรังแกทางผู้อื่นทางร่างกาย ทางวาจา และทางสัมพันธ์ภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ของ Roberto⁽⁵⁴⁾ ซึ่งไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์

รสนิยมทางเพศกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างรสนิยมทางเพศกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้ง 4 ประเภท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสัดส่วนของกลุ่มนักเรียนที่มีรสนิยมทางเพศแบบอื่นๆ ที่ไม่ใช่ชอบต่างเพศ (Heterosexual) มีค่อนข้างน้อย (น้อยกว่าร้อยละ 20) ทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบพฤติกรรมการรังแกกันของทั้งสองกลุ่มได้ชัด จึงมองไม่เห็นความสัมพันธ์ และอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้ผลการศึกษาในครั้งนี้แตกต่างกับผลการศึกษาอื่นๆ ที่ผ่านมา

ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ของผลการเรียนเฉลี่ยสะสมกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้ง 4 ประเภท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลการเรียนไม่ได้เป็นตัวสะท้อนความเป็นผู้ใหญ่ของนักเรียน นักเรียนที่เรียนดีและเรียนไม่ดีต่างก็ยังคงอยู่ในวัยรุ่นที่มีความต้องการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่เป็นการยอมรับจากผู้อื่น ปัจจัยและอิทธิพลจากบุคคลรอบข้างจึงมีส่วนสำคัญมากกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ Chang⁽⁴⁾ ที่พบว่าความสามารถทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

การเห็นคุณค่าในตนเองกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ของการเห็นคุณค่าในตนเองกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้ง 4 ประเภท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการรังแกแต่ละประเภทมีที่แสดงการรังแกได้โดยตรงและโดยอ้อมโดยนักเรียนสามารถมีพฤติกรรม

การรังแกได้หลากหลายรูปแบบ การรังแกมักเกิดจากจากความไม่เท่าเทียมกันในอำนาจ นักเรียนที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำมักเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกรังแก แต่ในมุมมองของผู้กระทำการรังแกผู้อื่น การเห็นคุณค่าในตนเองอาจจะไม่ได้มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้การแบ่งกลุ่มของระดับการเห็นคุณค่าในตนเองจากมัธยมศึกษาที่ 29 คะแนน อาจทำให้กลุ่มที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำมีจำนวนมากกว่าความเป็นจริง และอาจเป็นสาเหตุให้ไม่พบความสัมพันธ์ของการเห็นคุณค่าในตนเองและพฤติกรรมกรังแกผู้อื่น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกษตรชัย และหิม⁽⁵⁾ ที่พบว่าพฤติกรรมกรังแกผู้อื่นไม่มีความสัมพันธ์กับความภาคภูมิใจในตนเอง

5.2.3 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรังแกผู้อื่น

จากทฤษฎีปัญญาสังคม ของ Bandura กล่าวว่า พฤติกรรมมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมที่เกิดเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม โดยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมหมายถึงสิ่งแวดล้อมทั้งทางบุคคลและเชิงสัญลักษณ์ โดยมนุษย์จะมีกระบวนการสังเกตจากตัวแบบ หรือแบบอย่างจากสิ่งแวดล้อม ผ่านกระบวนการคิดก่อนจะเกิดเป็นพฤติกรรม ซึ่งผลการศึกษาทำให้ผลสอดคล้องกับทฤษฎีโดยพบว่า

แบบอย่างจากครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรังแกผู้อื่น โดยนักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากครอบครัวในระดับสูงมีโอกาสมีพฤติกรรมกรังแกผู้อื่นทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมกรังแกผู้อื่นทางร่างกาย ทางวาจา ทางสัมพันธ์ภาพ และทางไซเบอร์ มากกว่านักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างจากครอบครัวในระดับต่ำ ผลการศึกษานี้เป็นไปตามทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura ที่อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ผ่านตัวแบบ โดยครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่เล็กที่สุดและมีความสำคัญมากที่สุด ในการอบรมเลี้ยงดูและเป็นแบบอย่างให้กับบุตรหลาน นักเรียนที่เกิดมาในครอบครัวที่มีการแสดงความก้าวร้าว รังแกกันอยู่เสมอ นักเรียนก็จะซึมซับพฤติกรรมเหล่านั้น และเรียนรู้ว่าเป็นเรื่องปกติที่จะสามารถแสดงออกในพฤติกรรมลักษณะคล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ เกษตรชัย และหิม⁽⁵⁾ อภิญา เยาวบุตร⁽⁴⁶⁾ Songsiri⁽⁵³⁾ ที่พบว่าอิทธิพลจากครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรังแกผู้อื่น

แบบอย่างจากเพื่อนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรังแกผู้อื่น โดยนักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากเพื่อนในระดับสูงมีโอกาสมีพฤติกรรมกรังแกผู้อื่นทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมกรังแกผู้อื่นทางร่างกาย ทางวาจา ทางสัมพันธ์ภาพ และทางไซเบอร์ มากกว่านักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างจากเพื่อนในระดับต่ำ ผลการศึกษานี้เป็นไปตามทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura ที่อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ผ่านตัวแบบ โดยวัยรุ่นเป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับเพื่อน และใช้เวลาอยู่กับเพื่อนมากที่สุด เพราะเป็นวัยเรียนและใช้เวลาที่โรงเรียนมากที่สุด อีกทั้งเป็น

วัยที่ต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ทำให้เพื่อนมีความสำคัญต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น และแบบอย่างจากเพื่อนจึงมีอิทธิพลค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับแบบอย่างจากกลุ่มอื่น สอดคล้องกับการศึกษาของ อภิญา เยาวบุตร⁽⁴⁶⁾ ที่พบว่าอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนมีความเกี่ยวข้องกับการมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย วาจา และสังคม

แบบอย่างจากครูมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น โดยนักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากครูในระดับสูงมีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย ทางวาจา ทางสัมพันธ์ภาพ และทางไซเบอร์ มากกว่านักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างจากครูในระดับต่ำ ผลการศึกษาเป็นไปตามทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura ที่อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ผ่านตัวแบบ ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญสำหรับนักเรียน เพราะเป็นผู้ที่ให้วิชาความรู้แก่นักเรียน ครูจึงเป็นแบบอย่างที่สำคัญสำหรับนักเรียนในการมีพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมรวมไปถึงแบบอย่างพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น สอดคล้องกับการศึกษาของ ปาริชาติ นิยมพงษ์⁽⁴⁷⁾ ที่พบว่าพฤติกรรมของครูมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน

แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น 3 ด้านยกเว้นพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย โดยนักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากสื่อโทรทัศน์ในระดับสูงมีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น 3 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา ทางสัมพันธ์ภาพ และทางไซเบอร์ มากกว่านักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ในระดับต่ำ ผลการศึกษาเป็นไปตามทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura ที่อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ผ่านตัวแบบ ตัวแบบหรือแบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์เป็นแบบอย่างที่นักเรียนสามารถพบเจอได้เป็นประจำ และนักเรียนมัชมัยให้ความสำคัญกับดารา นักแสดงที่มีชื่อเสียง มีความชื่นชอบและติดตามความเป็นไปในวงการบันเทิง รวมทั้งมีการเลือกแบบอย่างจากดารานักแสดงหรือผู้มีชื่อเสียงที่ชื่นชอบมาเป็นแบบอย่างหรือไอดอลแบบอย่างที่พบเจอทางสื่อโทรทัศน์จึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ อภิญา เยาวบุตร⁽⁴⁶⁾ เกษตรชัย และหิม⁽⁵⁾ ที่พบว่าแบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ เช่น ชนิตการ์ตูนที่ดู หรือการรับสื่อที่มีความรุนแรง มีความเกี่ยวข้องกับการมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

แบบอย่างจากสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจาและพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ แต่ไม่พบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย และทางสัมพันธ์ภาพ ผลการศึกษาเป็นไปตามทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura ที่อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ผ่านตัวแบบ โดยสื่อออนไลน์เป็นสื่อที่วัยรุ่นให้ความสนใจและมีการเข้าถึงได้ง่ายและมีความหลากหลาย ทำให้วัยรุ่นมีโอกาสได้รับอิทธิพลจากสื่อออนไลน์

ค่อนข้างมาก นักเรียนยังมีปริมาณการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ค่อนข้างสูง เฉลี่ย 53 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ยิ่งเพิ่มโอกาสของนักเรียนต่อได้รับแบบอย่างพฤติกรรมจากสื่อออนไลน์สอดคล้องกับการศึกษาของ เกษตรชัย และหิม⁽⁵⁾ ซึ่งพบว่าสื่อออนไลน์ประเภทเกมที่มีความรุนแรง เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเขตราชเทวี จังหวัดกรุงเทพมหานคร ใช้รูปแบบการวิจัยแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) เพื่ออธิบายสถานการณ์ปัญหาการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย ปีการศึกษา 2559 จำนวน 344 ตัวอย่าง ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มสองขั้นตอน (Two-stage cluster sampling) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบตอบด้วยตนเองจำนวน 73 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงวิเคราะห์ ได้แก่ การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test) และหาอัตราส่วนออก (Odds ratio) ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย สรุปการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

6.1 พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น แบ่งออกเป็น 4 ประเภทได้แก่ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ และพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ ผลการศึกษาความชุกของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นพบว่า พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจามีความชุกสูงที่สุด ร้อยละ 82.3 รองลงมาคือ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ และพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย คิดเป็นร้อยละ 38.2, 34.7 และ 28.2 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาร้อยละของคะแนนเฉลี่ย (Percentage mean) ตามความถี่ของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในแต่ละด้าน พบว่า พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจามีร้อยละค่าเฉลี่ยคะแนนสูงที่สุด 35.3 คะแนน รองลงมาได้แก่ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ และพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ โดยมีร้อยละค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 19.7, 16.9, 15.1 คะแนน และเมื่อพิจารณารายชื่อจะพบว่า สักส่วนของนักเรียนที่เคยทำพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา การรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ การรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ และ การรังแกผู้อื่นทางร่างกาย มีค่าระหว่างร้อยละ 45.2-84.8, 11.3-32.9, 9.9-36.6 และ 10.5-24.0 ตามลำดับ

6.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

6.2.1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย ได้แก่ อายุ ระดับชั้น แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน และแบบอย่างจากครู เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิง นักเรียนที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปี ลงมา และอายุ 17 ปี มีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายทางร่างกายมากเป็น 2.9 เท่า (95%CI 1.54-5.47) และ 1.81 เท่า (95%CI 0.90-3.63) นักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และปีที่ 5 มีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายมากเป็น 3.98 เท่า (95%CI 2.02-7.84) และ 1.68 เท่า (95%CI 0.80-3.51) นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากครอบครัวระดับสูง มีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายมากเป็น 2.22 เท่า (95%CI 1.37-3.60) นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากเพื่อนระดับสูง มีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายมากเป็น 3.18 เท่า (95%CI 1.94-5.20) และนักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากครูระดับสูง มีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายมากเป็น 2.81 เท่า (95%CI 1.72-4.59)

6.2.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา ได้แก่ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิง นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากครอบครัวในระดับสูงมีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจามากเป็น 3.15 เท่า (95%CI 1.63-6.09) นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากเพื่อนในระดับสูงมีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจามากเป็น 3.13 เท่า (95%CI 1.62-6.05) นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากครูในระดับสูงมีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจามากเป็น 2.33 เท่า (95%CI 1.27-4.30) นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากสื่อโทรทัศน์ในระดับสูงมีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจามากเป็น 3.18 เท่า (95%CI 1.71-5.90) และ นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากสื่อออนไลน์ในระดับสูงมีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจามากเป็น 2.81 เท่า (95%CI 1.51-5.22)

6.2.3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ ได้แก่ อายุ ระดับชั้น ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู และแบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิง นักเรียนที่มีอายุ

ตั้งแต่ 16 ปีลงมา และอายุ 17 ปี มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพมากเป็น 2.48 เท่า (95%CI 1.37-4.48) และ 2.70 เท่า (95%CI 1.42-5.11), นักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และปีที่ 5 มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพมากเป็น 2.93 เท่า (95%CI 1.56-5.46) และ 2.52 เท่า (95%CI 1.31-4.86) นักเรียนที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่า 53 ชั่วโมง/สัปดาห์ มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากกว่านักเรียนที่มีปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 53 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.65 เท่า (95%CI 1.05-2.60) นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากครอบครัวระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพมากเป็น 3.08 เท่า (95%CI 1.93-4.96) นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากเพื่อนระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพมากเป็น 3.06 เท่า (95%CI 1.91-4.89) นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากเพื่อนระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพมากเป็น 3.06 เท่า (95%CI 1.91-4.89) นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากครูระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพมากเป็น 2.98 เท่า (95%CI 1.87-4.74) และนักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากสื่อโทรทัศน์ในระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพมากเป็น 2.17 เท่า (95%CI 1.37-3.43)

6.2.4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ ได้แก่ ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิง นักเรียนที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่า 53 ชั่วโมง/สัปดาห์ มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกมากเป็น 1.66 เท่า (95%CI 1.07-2.58) นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากครอบครัวในระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์มากเป็น 2.67 เท่า (95%CI 1.70-4.21) นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากเพื่อนระดับสูงมีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์มากเป็น 5.49 เท่า (95%CI 3.40-8.86) นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากครูในระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 3.23 เท่า (95%CI 2.04-5.09), นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากสื่อโทรทัศน์ในระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์มากเป็น 2.45 เท่า (95%CI 1.56-3.84) นักเรียนที่พบแบบอย่างการรังแกจากสื่อออนไลน์ในระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์มากเป็น 1.85 เท่า (95%CI 1.16-2.81)

6.3 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากผลการศึกษาพบปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการรังแกผู้อื่นที่แตกต่างกันตามประเภทของพฤติกรรมกรรมการรังแกผู้อื่น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

6.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการศึกษาที่พบว่า นักเรียนที่พบเห็นตัวแบบจากสื่อออนไลน์ในระดับสูงมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจาและทางไซเบอร์สูงขึ้น และนักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกหรือความรุนแรงจากสื่อโทรทัศน์ในระดับสูงมีโอกาสแสดงพฤติกรรมกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา ทางสัมพันธ์ภาพ และทางไซเบอร์ สูงขึ้นด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่า 53 ชั่วโมง/สัปดาห์ เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมกรรมการรังแกผู้อื่นทั้งทางสัมพันธ์ภาพและทางไซเบอร์ จึงมีข้อเสนอแนะว่า ผู้ปกครอง และ โรงเรียนอาจจะต้องมีมาตรการจำกัดการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียน ไม่ให้มากจนเกินไปโดยเฉพาะในเวลาเรียน และอาจต้องส่งเสริมกิจกรรมอื่นๆในการพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกันของนักเรียนให้มีการเชื่อมต่อกับสังคมจริงมากกว่าเพียงแค่สังคมออนไลน์ อีกทั้งการพัฒนาทักษะในการรับรู้ข่าวสาร การเสพสื่อ และการตีความให้คุณค่าสื่อในแนวทางที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นสื่อโทรทัศน์หรือสื่อออนไลน์ วัยรุ่นเป็นวัยที่สามารถเรียนรู้และคิดเป็น สามารถพัฒนาทักษะเหล่านี้ได้ นอกจากนี้การพัฒนาสื่อและเผยแพร่ผ่านทางโทรทัศน์หรือผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อใช้ในรณรงค์หรือเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนก็น่าจะเป็นประโยชน์ในการลดปัญหาได้เช่นกัน โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรต้องใช้วิธีการปรับพฤติกรรมที่ตัวนักเรียนในการเลือกรับข่าวสารและตีความให้คุณค่าสื่อในแนวทางที่เหมาะสม

2) จากผลการศึกษาที่พบว่า นักเรียนที่พบเห็นพฤติกรรมกรรมการรังแกจากครอบครัวในระดับสูงมีโอกาสแสดงพฤติกรรมกรรมการรังแกผู้อื่นสูงขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะว่าครอบครัวโดยเฉพาะผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน องค์กรที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว และส่งเสริมการป้องกันความรุนแรงภายในครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญในการสร้างประชากรที่มีคุณภาพ โรงเรียนอาจจะต้องประเมินหรือสอบถามปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจากนักเรียนที่มีพฤติกรรมกรรมการรังแกผู้อื่น หรือพฤติกรรมความรุนแรงอื่นๆ เพื่อจะได้ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาได้

3) จากผลการศึกษาที่พบว่า นักเรียนที่พบเห็นพฤติกรรมกรรมการรังแกจากเพื่อนและจากครูในระดับสูงมีโอกาสแสดงพฤติกรรมกรรมการรังแกผู้อื่นสูงขึ้น นอกจากนี้แล้วยังพบว่าด้วยว่านักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า และระดับชั้นต่ำกว่า มีแนวโน้มการมีพฤติกรรมกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายและทาง

สัมพันธ์ภาพน้อยกว่านักเรียนที่มีอายุมากกว่าและระดับชั้นสูงกว่า จึงมีข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรกำชับดูแลพฤติกรรมของครูผู้สอนควบคู่ไปกับนักเรียน ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ควรลดพฤติกรรมการแก้ไขปัญหาโดยใช้ความรุนแรง ที่อาจเป็นต้นแบบของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในนักเรียนได้ หน่วยงานที่ต้องการเข้าไปแก้ไขปัญหการรังแกกันในนักเรียนอาจจะต้องเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุน้อยหรือเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อน และอาจต้องขยายกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้น โดยรวมครูผู้สอนเข้าไปเป็นกลุ่มเป้าหมายในการออกแบบกิจกรรมด้วยกิจกรรมที่ให้เพื่อนเป็นแบบอย่างการมีพฤติกรรมที่เหมาะสม หรือเป็นต้นแบบในการลดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในนักเรียนน่าจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการมีพฤติกรรมที่เหมาะสม และลดพฤติกรรมการรังแกกันในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้ และโรงเรียนควรมีมาตรการในการสอดส่องดูแลนักเรียน โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิดเพื่อลดการพบเห็นแบบอย่างการรังแกผู้อื่นในกลุ่มนักเรียน

6.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม เช่น แบบอย่างจากบุคคลรอบตัวและสื่อ เพื่อให้เข้าใจลักษณะเฉพาะเชิงลึกของปรากฏการที่พบ โดยอาจใช้รูปแบบการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed method) เพื่อให้เข้าใจปัญหาได้ชัดเจนมากขึ้น
- 2) ควรมีการศึกษารูปแบบอื่นๆ ที่สามารถอธิบายและให้ความเป็นเหตุเป็นผลของปัจจัยได้ เช่นการศึกษาแบบ Cohort study โดยเลือกศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปใช้แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ตรงจุดมากขึ้น
- 3) ควรมีการนำผลการศึกษาไปออกแบบกิจกรรมการสร้างต้นแบบโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพุทธิปัญญาของ Bandura ในการศึกษา โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลอง เพื่อดูประสิทธิภาพของกิจกรรมที่จะสามารถช่วยลดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้หรือไม่
- 4) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการรังแกระหว่างกลุ่มนักเรียนในเขตเมืองและเขตชนบท รวมทั้งกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่นอกระบบของการศึกษา เพื่อให้เข้าใจในสถานการณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ขึ้นกับบริบทและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน
- 5) ควรมีการศึกษาผลกระทบของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น การถูกรังแก และการเป็นพยานในเหตุการณ์ โดยศึกษาผลกระทบการรังแกเป็นรายประเภท เพราะจะทำให้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้น ซึ่งในประเทศไทยยังมีการศึกษาผลกระทบของพฤติกรรมการรังแกไม่มากนัก

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร
BULLYING BEHAVIOURS AMONG SENIOR HIGH SCHOOL STUDENTS,
RATCHATHEWI DISTRICT, BANGKOK METROPOLITAN

จิตชัย ไชไพบรวัน 5836454 PHMP/M

ส.ม.

คณะกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์: วิรินทร์ กิตติพิชัย, วท.ค.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์),
ศุภชัย ปิติกุลตั้ง, M.D.,ว.ว.(กุมารเวชศาสตร์)

บทสรุปแบบสมบูรณ์

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเพื่อพัฒนาไปสู่ผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีการแสดงออกเพื่อหาความเป็นตัวตน (Self-identity) และต้องการการยอมรับจากสังคม โดยใช้วิธีการแสดงออกที่แตกต่างกันไป⁽¹⁷⁾ อุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงวัยรุ่นสามารถส่งผลกระทบต่อทั้งระดับตัวบุคคลและระดับสังคม การแสดงออกที่ไม่เหมาะสมประการหนึ่งของวัยรุ่นที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นคือ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น (Bullying) ซึ่งเป็นการแสดงความก้าวร้าวต่อผู้อื่น โดยใช้วาจา ร่างกาย หรือวิธีการอื่นๆ เพื่อรังแกผู้ที่มีลักษณะด้อยกว่า เช่น ตัวเล็กกว่า อายุน้อยกว่า อ่อนแอกว่า มีลักษณะของความไม่สมดุลของอำนาจและมีการกระทำซ้ำ⁽¹⁾ ในปัจจุบัน พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นไม่ได้จำกัดเพียงการใช้กำลัง การพูดจาไม่ดีต่อกัน หรือการกีดกันทางสังคมเท่านั้น แต่ยังมีกรรังแกผ่านโลกออนไลน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อวัยรุ่นเช่นเดียวกัน

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในวัยรุ่นนั้นมีผลกระทบทั้งในระดับบุคคล และระดับสังคม ในระดับบุคคลผลกระทบของการรังแกนั้นมีความแตกต่างกันในกลุ่มของผู้รังแก และผู้ถูกรังแก โดยผลกระทบที่มักพบในกลุ่มวัยรุ่นที่ถูกรังแก เช่น ได้แก่ ภาวะซึมเศร้า แยกตัว และไม่มีความสุขในการเรียน ทำให้ผลการเรียนแย่ลง และเป็นสาเหตุของการย้ายและออกจากโรงเรียนกลางคัน⁽⁸⁾ ส่วนผลกระทบในกลุ่มที่รังแกผู้อื่น มักพบว่าการรังแกผู้อื่นเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีพฤติกรรมไม่

เหมาะสมต่างๆ เช่น การทดลองใช้สารเสพติด การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน หรือพฤติกรรมเสี่ยงอื่นๆ ซึ่งเป็นสาเหตุต่อภาวะสุขภาพของวัยรุ่นในระยะยาวได้⁽⁷⁾ ในปัจจุบันวัยรุ่นยังสามารถใช้ช่องทางออนไลน์ในการรังแกผู้อื่นด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การโพสต์ถ้อยคำเหยียดหยาม การโพสต์รูปเพื่อล้อเลียนหรือโพสต์รูปที่จงใจให้คนอื่นวิจารณ์ในทางเสียหาย การกระทำความกล้าว่าส่งผลให้ผู้ที่ถูกรังแกเกิดความรู้สึกเสื่อมเสีย อับอาย และส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ที่ถูกกระทำได้⁽⁹⁾

จากการศึกษาสถานการณ์พฤติกรรมรังแกผู้อื่นในวัยรุ่นทั่วโลก พบว่าแต่ละประเทศ มีความชุกของพฤติกรรมรังแกผู้อื่นมากน้อยแตกต่างกัน ตั้งแต่ ร้อยละ 3.6 ถึงมากกว่าร้อยละ 34⁽⁷⁾ โดยในประเทศไทยมีการศึกษาในปี พ.ศ.2551 พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 27.8 รายงานว่าตนเองถูกเพื่อนรังแก⁽¹⁾ และในปี พ.ศ. 2557 การศึกษาพฤติกรรมรังแกผู้อื่นในนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสงขลา พบความชุกของพฤติกรรมรังแกผู้อื่นร้อยละ 37.9⁽⁵⁾ และในปี พ.ศ. 2555-2556 มีการศึกษาพฤติกรรมรังแกผู้อื่นในเขตภาคกลางของไทย โดยพบความชุกของพฤติกรรมรังแกผู้อื่น ร้อยละ 50.6 ความชุกของการถูกรังแกร้อยละ 47.8 ความชุกของพฤติกรรมรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ร้อยละ 49.3 และความชุกของการถูกรังแกทางไซเบอร์ร้อยละ 43.2⁽⁶⁾

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพฤติกรรมรังแกผู้อื่นในวัยรุ่นตอนกลางถึงตอนปลายในเขตเมือง เนื่องจากเป็นสังคมที่มีความซับซ้อน และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาของ Bandura⁽¹²⁾ อธิบายไว้ว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากคุณลักษณะส่วนบุคคล (ประกอบด้วยปัจจัยทางจิตสังคมและคุณลักษณะภายในบุคคล) ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจึงมีผลอย่างมากต่อพฤติกรรมของบุคคล การแสดงพฤติกรรมของบุคคลและสื่อต่างๆ รอบตัว ทำให้เกิดการจดจำและเลียนแบบ โดยเฉพาะในวัยรุ่นซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านระหว่างวัยเด็กและวัยรุ่นใหญ่ รูปแบบการแสดงออกที่หลากหลายส่วนหนึ่งมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว อาทิ ครอบครัว เพื่อน ครู และสื่อต่างๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ และสื่อออนไลน์ ซึ่งเป็นปัจจัยกระตุ้นในการแสดงพฤติกรรม ปัจจุบันการเข้าถึงสื่อออนไลน์สามารถทำได้ง่ายและตลอดเวลา และวัยรุ่นเองก็ใช้เวลาอยู่กับสื่อออนไลน์ทั้งที่บ้าน โรงเรียน และที่สาธารณะต่างๆ จากการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกผู้อื่นของวัยรุ่น พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ^(1, 10, 14) อายุ^(1, 14) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน⁽¹⁵⁾ การเห็นคุณค่าในตนเอง⁽¹¹⁾ และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น อิทธิพลจากครอบครัว^(5, 15) เพื่อน⁽⁵⁾ สื่อโทรทัศน์และสื่อออนไลน์⁽¹⁶⁾ มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมรังแกผู้อื่นและหรือการใช้ความรุนแรงในวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญ

ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนของรัฐ เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร เพราะการศึกษาในบริบทเฉพาะจะช่วยให้อธิบายปรากฏการณ์ได้ชัดเจนมากขึ้น โดยศึกษาปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ผลการเรียนรู้เฉลี่ยสะสม ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การใช้สื่อสังคมออนไลน์ และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม โดยศึกษาการเป็นแบบอย่างของบุคคลและสื่อ ได้แก่ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ ว่ามีผลต่อพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นอย่างไร ผลการศึกษานี้จะนำไปสู่การวางแผน ป้องกัน และแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับครู อาจารย์ ในโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการออกแบบแผนในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อสำรวจความชุกของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร
- 2) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ รสนิยมทางเพศ ระดับชั้น ผลการเรียนรู้เฉลี่ยสะสม การใช้สื่อสังคมออนไลน์ และ การเห็นคุณค่าในตนเอง กับ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร
- 3) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ กับ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1) รูปแบบการวิจัยและการสุ่มตัวอย่าง การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร มีนักเรียนเข้าร่วมวิจัยจำนวน 344 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มสองขั้นตอน (Two-stage cluster sampling) ขั้นตอนที่ 1 คือการสุ่มโรงเรียน โดยสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากมา 1 โรงเรียน และขั้นตอนที่ 2 คือการสุ่มห้องเรียน โดยทำการสุ่มอย่างง่ายแบบไม่คืนกลับโดยการจับสลากที่ละห้องจนได้จำนวนตัวอย่างที่เพียงพอ และเก็บข้อมูลจากห้องที่สุ่มได้ โดยเก็บจากนักเรียนทุกคนที่สมัครใจเข้าร่วมวิจัย

2) **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเอง แบ่ง 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลและการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ประกอบด้วย เพศ อายุ รสนิยมทางเพศ ระดับชั้น และการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น 4 ประเภท จำนวน 24 ข้อ ได้แก่ การรังแกผู้อื่นทางร่างกาย ทางวาจา ทางสัมพันธ์ภาพ และทางไซเบอร์ โดยมีค่าความเชื่อมั่น 0.73, 0.78, 0.71, 0.85 ตามลำดับ ส่วนที่ 3 การเห็นคุณค่าในตนเอง จำนวน 10 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น 0.69 ส่วนที่ 4 แบบอย่างจากบุคคลรอบข้างและสื่อ ประกอบด้วย แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ โดยมีค่าความเชื่อมั่น 0.78, 0.80, 0.83, 0.79, 0.96 ตามลำดับ การศึกษานี้ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ตามเอกสารรับรองจริยธรรมในมนุษย์เลขที่ MUPH 2017/007

3) **การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย** การศึกษานี้ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล และใช้การทดสอบไคสแควร์ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 และใช้การคำนวณหาค่า Odd ratio ในการอธิบายลักษณะของความสัมพันธ์กำหนดช่วงความเชื่อมั่นที่ 95% (95% confidence interval)

สรุปผลการวิจัย

1) **ข้อมูลทั่วไป** จากการเก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวอย่างที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย-จำนวน 344 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนตัวอย่างเกือบร้อยละ 60 เป็นนักเรียนหญิง โดยมากกว่าร้อยละ 80 มีรสนิยมทางเพศแบบชอบต่างเพศ นักเรียนมีอายุเฉลี่ย 16.89 ± 0.98 ปี ส่วนมากกำลังเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาปีที่ 5 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 41.6, 32.5 และ 25.9 ตามลำดับ มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสม 2.77 ± 0.59 ส่วนใหญ่มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสม 2.00 - 2.99 รองลงมา 3.00 - 4.00 และต่ำกว่า 2.00 คิดเป็นร้อยละ 50.9, 35.7 และ 7.0 ตามลำดับ

2) **พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น** ผลการศึกษาพบว่าความชุกของพฤติกรรมการรังแกกันแต่ละประเภทมีค่าแตกต่างกัน โดยพฤติกรรมการรังแกทางวาจามีความชุกสูงที่สุดที่ร้อยละ 82.3 รองลงมาคือพฤติกรรมการรังแกทางไซเบอร์ ร้อยละ 38.2 พฤติกรรมการรังแกทางสัมพันธ์ภาพร้อยละ 34.7 และพฤติกรรมการรังแกทางร่างกาย ร้อยละ 28.2

3) **การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์** พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างน้อย 1 ประเภท ร้อยละของนักเรียนที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์แต่ละประเภท

เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ Facebook (ร้อยละ 98.0) Line (ร้อยละ 92.2) Instagram (ร้อยละ 78.5) และ Twitter (ร้อยละ 38.4) สัดส่วนเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ถูกใช้บ่อยที่สุดเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ Facebook , Line, Instagram, Twitter ที่ร้อยละ 67.5, 13.7, 12.3, 4.7 ตามลำดับ ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนอยู่ในช่วง 2.2 ถึง 168 ชั่วโมง/สัปดาห์ ปริมาณการใช้โดยเฉลี่ย 57.7 ± 37.5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ นักเรียนเกือบร้อยละ 50 ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ 21 - 60 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยร้อยละ 65.4 ใช้เพื่อการติดต่อสื่อสาร, ร้อยละ 64.0 ใช้เพื่อความบันเทิง และร้อยละ 62.8 ใช้เพื่อการรับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสัดส่วนวัตถุประสงค์การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ค่อนข้างใกล้เคียงกัน

4) การเห็นคุณค่าในตนเอง คะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองสูงหมายถึงมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง คะแนนการเห็นคุณค่าของนักเรียนอยู่ในช่วง 16 – 40 คะแนน เฉลี่ย 29.3 ± 4.0 คะแนน และ percentage mean เท่ากับ 70.2 จำแนกระดับการเห็นคุณค่าเป็น 2 ระดับ โดยร้อยละ 58.4 ของนักเรียนมีการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับสูง และ ร้อยละ 41.6 มีการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับต่ำ

5) การพบเห็นแบบอย่าง ประกอบด้วย แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ ผลการศึกษาพบ Percentage median ของคะแนนการพบเห็นแบบอย่างแต่ละประเภทเรียงจากมากไปน้อยดังนี้ แบบอย่างจากสื่อออนไลน์ แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครอบครัว และแบบอย่างจากครู โดยมี Percentage median ของคะแนนเท่ากับ 55.6, 40.0, 28.6, 11.1, 6.7 ตามลำดับ การเห็นแบบอย่างแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือระดับสูงและระดับต่ำ สัดส่วนของนักเรียนที่เห็นแบบอย่างจากบุคคลรอบข้างและสื่อทั้ง 5 ประเภทค่อนข้างใกล้เคียงกัน ระหว่างร้อยละ 42.2-49.0

6) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกทางร่างกาย ได้แก่ อายุ ระดับชั้น แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน และแบบอย่างจากครู โดยเมื่อเทียบกับกลุ่มอ้างอิงนักเรียนที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปี ลงมา และอายุ 17 ปี มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 2.90 (95%CI 1.54-5.47) และ 1.81 เท่า (95%CI 0.90-3.63), นักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และปีที่ 5 มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 3.98 (95%CI 2.02-7.84) และ 1.68 เท่า (95%CI 0.80-3.51), นักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากครอบครัวระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 2.22 เท่า (95%CI 1.37-3.60), นักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากเพื่อนระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 3.18 เท่า (95%CI 1.94-5.20) และ นักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากครูระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 2.81 เท่า (95%CI 1.72-4.59)

7) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกทางวาจา ได้แก่ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ โดยเมื่อเทียบกับกลุ่มอ้างอิง นักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากครอบครัวระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 3.15 เท่า (95%CI 1.63-6.09), นักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากเพื่อนระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 3.13 เท่า (95%CI 1.62-6.05), นักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากครูระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 2.33 เท่า (95%CI 1.27-4.30), นักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากสื่อโทรทัศน์ระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 3.18 เท่า (95%CI 1.71-5.90) และนักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากสื่อออนไลน์ระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 2.81 เท่า (95%CI 1.51-5.22)

8) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกทางสัมพันธ์ภาพ ได้แก่ อายุระดับชั้น ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู และแบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ โดยเมื่อเทียบกับกลุ่มอ้างอิง นักเรียนที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปี ลงมา และอายุ 17 ปี มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 2.48 เท่า (95%CI 1.37-4.48) และ 2.70 เท่า (95%CI 1.42-5.11), นักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และปีที่ 5 มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 2.08 (95%CI 1.21-3.56) และ 1.41 เท่า (95%CI 0.81-2.47), นักเรียนที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่า 53 ชั่วโมง/สัปดาห์ขึ้นไป มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพมากเป็น 1.65 เท่า (95%CI 1.05-2.60), นักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากครอบครัวระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 3.08 เท่า (95%CI 1.93-4.92), นักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากเพื่อนระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 3.06 เท่า (95%CI 1.91-4.89), นักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากครูระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 2.98 เท่า (95%CI 1.87-4.74), และนักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากสื่อโทรทัศน์ระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 2.17 เท่า (95%CI 1.37-3.43)

9) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกทางไซเบอร์ ได้แก่ ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ แบบอย่างจากครอบครัว แบบอย่างจากเพื่อน แบบอย่างจากครู แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ และแบบอย่างจากสื่อออนไลน์ โดยเมื่อเทียบกับกลุ่มอ้างอิง นักเรียนที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่า 53 ชั่วโมง/สัปดาห์ขึ้นไป มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพมากเป็น 1.66 เท่า (95%CI 1.07-2.58), นักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากครอบครัวระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 2.67 เท่า (95%CI 1.70-4.21), นักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากเพื่อนระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 5.49 เท่า (95%CI 3.40-8.86), นักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากครูระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 3.23

เท่า (95%CI 2.04-5.09), นักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากสื่อโทรทัศน์ระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 2.45 เท่า (95%CI 1.56-3.84) และนักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากสื่อออนไลน์ระดับสูง มีโอกาสแสดงพฤติกรรมมากเป็น 1.85 เท่า (95%CI 1.16-2.81)

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

ตัวแปร	พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น							
	ทางร่างกาย		ทางวาจา		ทางสัมพันธ์ภาพ		ทางไซเบอร์	
	เคย ร้อยละ	OR (95%CI)	เคย ร้อยละ	OR (95%CI)	เคย ร้อยละ	OR (95%CI)	เคย ร้อยละ	OR (95%CI)
อายุ	$\chi^2 = 11.74^{**}$		$\chi^2 = 0.08$		$\chi^2 = 11.52^{**}$		$\chi^2 = 2.55$	
≤ 16	36.7	2.90 1.54-5.47	82.2	0.94 0.47-1.85	39.5	2.48 1.37-4.48	40.1	1.45 0.84-2.50
17	26.5	1.81 0.90-3.63	81.6	0.9 0.43-1.89	41.5	2.7 1.42-5.11	41.8	1.56 0.86-2.81
≥ 18	16.7	1	83.2	1	20.8	1	31.6	1
เพศ	$\chi^2 = 3.45$		$\chi^2 = 2.28$		$\chi^2 = 0.23$		$\chi^2 = 0.19$	
ชาย	33.6	1.57 0.97-2.52	78.6	0.65 0.37-1.14	36.2	1.12 0.71-1.76	36.9	0.91 0.58-1.41
หญิง	24.4	1	84.9	1	33.7	1	39.2	1
รสนิยมทางเพศ	$\chi^2 = 0.24$		$\chi^2 = 0.04$		$\chi^2 = 0.34$		$\chi^2 = 1.61$	
ชอบต่างเพศ	28.6	1.17 0.62-2.23	82	0.93 0.44-1.96	33.9	0.84 0.47-1.51	36.9	0.69 0.39-1.22
อื่นๆ	25.4	1	83.1	1	37.9	1	45.8	1
ระดับชั้น	$\chi^2 = 20.84^{***}$		$\chi^2 = 2.69$		$\chi^2 = 12.27^{**}$		$\chi^2 = 2.78$	
ม.4	40.8	3.98 2.02-7.84	85.1	3.98 2.02-7.84	41.5	2.93 1.57-5.46	42	1.61 0.92-2.82
ม.5	22.5	1.68 0.80-3.51	77.5	0.66 0.32-1.36	38	2.52 1.31-4.86	39.1	1.43 0.79-2.58
ม.6	14.8	1	83.9	1	19.5	1	31	1

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น (ต่อ)

ตัวแปร	พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น							
	ทางร่างกาย		ทางวาจา		ทางสัมพันธ์ภาพ		ทางไซเบอร์	
	เคย	OR	เคย	OR	เคย	OR	เคย	OR
	ร้อยละ	(95%CI)	ร้อยละ	(95%CI)	ร้อยละ	(95%CI)	ร้อยละ	(95%CI)
ผลการเรียนสะสม	$\chi^2 = 4.37$		$\chi^2 = 1.44$		$\chi^2 = 2.07$		$\chi^2 = 0.66$	
3.00-4.00	21.3	0.66	84.4	1.81	30.3	0.87	35	0.7
		0.25-1.75		0.64-5.14		0.34-2.21		0.28-1.73
2.00-2.99	32.4	1.16	80.7	1.39	38.4	1.25	37.7	0.79
		0.46-2.96		0.51-3.79		0.51-3.07		0.33-1.89
< 2.00	29.2	1	75	1	33.3	1	43.5	1
ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	$\chi^2 = 2.95$		$\chi^2 = 2.18$		$\chi^2 = 4.78^*$		$\chi^2 = 5.11^*$	
> 53 hrs/week	32.5	1.52	85.6	1.53	40.6	1.65	44.5	1.66
		0.94-2.44		0.87-2.71		1.05-2.60		1.07-2.58
≤ 53 hrs/week	24.1	1	79.5	1	29.2	1	32.6	1
การเห็นคุณค่าในตนเอง	$\chi^2 = 0.72$		$\chi^2 = 0.26$		$\chi^2 = 1.62$		$\chi^2 = 2.07$	
ระดับต่ำ	30.5	1.23	80.7	0.86	38.3	1.35	43.2	1.39
		0.76-1.99		0.49-1.52		.85-2.12		0.89-2.17
ระดับสูง	26.3	1	82.9	1	31.6	1	35.4	1
แบบอย่างจากครอบครัว	$\chi^2 = 10.77^{**}$		$\chi^2 = 12.49^{***}$		$\chi^2 = 23.04^{***}$		$\chi^2 = 18.48^{***}$	
ระดับสูง	37.5	2.22	90.9	3.15	49.6	3.08	51.4	2.67
		1.37-3.60		1.63-6.09		1.93-4.92		1.70-4.21
ระดับต่ำ	21.2	1	76	1	24.2	1	28.4	1

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น (ต่อ)

ตัวแปร	พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น							
	ทางร่างกาย		ทางวาจา		ทางสัมพันธ์ภาพ		ทางไซเบอร์	
	เคย	OR	เคย	OR	เคย	OR	เคย	OR
	ร้อยละ	(95%CI)	ร้อยละ	(95%CI)	ร้อยละ	(95%CI)	ร้อยละ	(95%CI)
แบบอย่างจากเพื่อน	$\chi^2 = 22.06^{***}$		$\chi^2 = 12.3^{***}$		$\chi^2 = 22.73^{***}$		$\chi^2 = 51.99^{***}$	
ระดับสูง	41.8	3.18	90.8	3.13	49.6	3.06	61	5.49
		1.94-5.20		1.62-6.05		1.91-4.89		3.40-8.86
ระดับต่ำ	18.5	1	76	1	24.4	1	22.2	1
แบบอย่างจากครู	$\chi^2 = 17.73^{***}$		$\chi^2 = 7.67^{**}$		$\chi^2 = 21.78^{***}$		$\chi^2 = 26.13^{***}$	
ระดับสูง	39.6	2.81	88.8	2.33	48.3	2.98	53.2	3.23
		1.72-4.59		1.27-4.30		1.87-4.74		2.04-5.09
ระดับต่ำ	18.9	1	77.3	1	23.9	1	26.1	1
แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์	$\chi^2 = 0.47$		$\chi^2 = 14.32^{***}$		$\chi^2 = 11.1^{**}$		$\chi^2 = 15.51^{***}$	
ระดับสูง	29.9	1.18	90.3	3.18	43.6	2.17	48.8	2.45
		0.74-1.89		1.71-5.90		1.37-3.43		1.56-3.84
ระดับต่ำ	26.6	1	74.6	1	26.3	1	28	1
แบบอย่างจากสื่อออนไลน์	$\chi^2 = 0.33$		$\chi^2 = 0.33^{**}$		$\chi^2 = 0.54$		$\chi^2 = 0.54^{**}$	
ระดับสูง	29.7	1.15	89.8	2.81	36.8	1.18	45.8	1.85
		0.72-1.84		1.51-5.22		0.75-1.85		1.16-2.81
ระดับต่ำ	26.9	1	75.8	1	33	1	31.9	1

* p-value < 0.05, ** p-value < 0.01, *** p-value < 0.001

อภิปรายผลการวิจัย

1) พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

ความชุกของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของการศึกษาในครั้งนี้เท่ากับร้อยละ 84.9 โดยพิจารณาเป็นรายประเภทจะพบว่าระดับความชุกแตกต่างกัน โดยพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจามีความชุกสูงสุด รองลงมาคือ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมผัสภาพ และพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย โดยมีความชุกที่ ร้อยละ 82.3, 38.2, 34.7 และ 28.2 ตามลำดับ สาเหตุที่พฤติกรรมการรังแกทางผู้อื่นวาจามีความชุกสูงที่สุดก็อาจเป็นเพราะว่าเป็นพฤติกรรมที่กระทำได้ง่ายและผลกระทบไม่สามารถเห็นหรือสังเกตได้ง่าย ในทางตรงกันข้ามพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายเป็นพฤติกรรมที่เห็นชัดเจนและมักถูกมองในทางลบ จึงพบความชุกที่ต่ำกว่าการรังแกประเภทอื่นๆ เมื่อเปรียบเทียบความชุกกับการศึกษาที่ผ่านมาพบว่ามีข้อจำกัดในเรื่องของวิธีการวัดตัวแปรที่มีความแตกต่างกันทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบความชุกได้^(1,6,26) อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกาของ Albdour⁽⁵¹⁾ ที่ใช้เครื่องมือวัดของ Parada เช่นเดียวกันกับการศึกษาในครั้งนี้ ผลการศึกษาพบความชุกของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นร้อยละ 77.3 ซึ่งต่ำกว่าความชุกจากการศึกษาครั้งนี้ ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้สูงว่าพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของการศึกษาในครั้งนี้เป็นปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการดูแลแก้ไข

2) ปัจจัยด้านบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

ปัจจัยด้านบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ได้แก่ อายุ ระดับชั้น และปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ อภิปรายดังนี้

อายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย และพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมผัสภาพ นักเรียนที่มีอายุมากกว่ามีระดับการมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายและพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมผัสภาพน้อยกว่านักเรียนที่มีอายุน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนที่มีอายุมากขึ้นจะมีพัฒนาการทางความคิด อารมณ์และสังคมที่มีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ทำให้มีความยังคิดมากกว่าเด็กอายุน้อยกว่าในการประพฤติปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคม⁽¹⁷⁾ ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ Laheam⁽¹⁾ Kljakovic⁽³⁾ Ojanen⁽⁶⁾ และ Yang⁽³⁵⁾ ที่พบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้งในทิศทางเดียวกันและทิศทางตรงกันข้ามขึ้นอยู่กับช่วงอายุ ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ของอายุกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา และทางไซเบอร์ อาจเป็นเพราะพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจาและการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์เป็นพฤติกรรมที่ไม่ได้เป็นที่สนใจจากครูหรือผู้ปกครองมากนัก และเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ยาก นักเรียนจึงกล้าที่จะทำสอดคล้องกับการศึกษาของ Safaria⁽⁵²⁾ ที่พบว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์

ระดับชั้นกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น พบว่านักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และปีที่ 5 มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายและทางสัมพันธ์ภาพมากกว่า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เช่นเดียวกันกับอายุ โดยผลการวิจัยสามารถอธิบายได้ในแนวทางเดียวกันกับความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น กล่าวคือ นักเรียนที่มีอายุมากหรือระดับชั้นที่สูงกว่ามีแนวโน้มในการรังแกผู้อื่นทางร่างกายและสัมพันธ์ภาพลดลง เนื่องจากนักเรียนที่อายุมากขึ้นจะมีพัฒนาการทางความคิด อารมณ์และสังคมที่มีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ทำให้มีความขังคึกมากกว่านักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า รวมทั้งชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นชั้นแรกของการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งบริบทของการปรับตัวในสิ่งแวดล้อมใหม่ และการมีกลุ่มนักเรียนเก่าและใหม่ผสมกัน อาจทำให้นักเรียนมีระดับพฤติกรรมการรังแกแตกต่างกัน ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ Lapidot-Lefler & Dolev-Cohen⁽³⁴⁾ ในปี 2014 ที่พบว่านักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเทียบกับระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับของการพบเห็นพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นแตกต่างกัน (Bullying bystanders) ($P < 0.001$)

ปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น โดยนักเรียนที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่า 53 ชั่วโมง/สัปดาห์ มีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางสัมพันธ์ภาพ และทางไซเบอร์สูงขึ้น การใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ปริมาณมากๆ เพิ่มโอกาสในการพบเห็นแบบอย่างพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นผ่านทางสื่อออนไลน์ต่างๆ นอกจากนี้การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มาก ทำให้การมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างน้อยลง บางคนจึงมีปัญหาในการเข้าสังคมซึ่งสามารถแสดงออกมาจากการทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Songsiri⁽³³⁾ ที่พบว่าปริมาณการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ และการศึกษาของ Chang⁽⁴⁾ ที่พบว่าพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้อินเทอร์เน็ต (Internet risk behaviour) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในโรงเรียน (School bullying) และพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์

3) ปัจจัยด้านบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

ปัจจัยด้านบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ได้แก่ เพศ รสนิยมทางเพศ ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม และการเห็นคุณค่าในตนเอง ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ดังนี้

เพศกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้ง 4 ประเภท อาจด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ปัจจุบันการแสดงออกพฤติกรรมต่างๆ ของทั้งเพศหญิงและเพศชายมีความใกล้เคียงกันมากขึ้น ผู้หญิงและผู้ชายมีสิทธิในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ทั้งในบทบาทเพศตนเองและเพศตรงข้ามได้โดยไม่ถูกมองเป็นเรื่อง

ผิดปกติ ในอดีตพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงและการรังแกผู้อื่น มักพบในเพศชายเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันมีแนวโน้มใกล้เคียงกันมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อภิญา เยาวบุตร⁽⁵⁰⁾ ที่ไม่พบความแตกต่างของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ทั้งพฤติกรรมการรังแกทางผู้อื่นทางร่างกาย ทางวาจา และทางสัมพันธ์ภาพ ระหว่างเพศหญิงและชาย และการศึกษาของ Roberto⁽⁵⁴⁾ ก็ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์เช่นเดียวกัน

รสนิยมทางเพศกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างรสนิยมทางเพศกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้ง 4 ประเภท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสัดส่วนของกลุ่มนักเรียนที่มีรสนิยมทางเพศแบบอื่นๆ ที่ไม่ใช่ชอบต่างเพศ (Heterosexual) มีค่อนข้างน้อย (น้อยกว่าร้อยละ 20) ทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบพฤติกรรมการรังแกกันของทั้งสองกลุ่มได้ชัด จึงมองไม่เห็นความสัมพันธ์ และอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้ผลการศึกษาในครั้งนี้แตกต่างกับผลการศึกษาอื่นๆที่ผ่านมา

ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ของผลการเรียนเฉลี่ยสะสมกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้ง 4 ประเภท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลการเรียนไม่ได้เป็นตัวสะท้อนความเป็นผู้ใหญ่ของนักเรียน นักเรียนที่เรียนดีและเรียนไม่ดีต่างก็ยังคงอยู่ในวัยรุ่นที่ต้องการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ได้รับการยอมรับจากสังคม นอกจากนี้อิทธิพลจากบุคคลรอบข้างอาจมีส่วนสำคัญต่อการมีพฤติกรรมการรังแกมากกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ Chang⁽⁴⁾ ที่พบว่าความสามารถทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

การเห็นคุณค่าในตนเองกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ของการเห็นคุณค่าในตนเองกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้ง 4 ประเภท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการรังแกแต่ละประเภทสามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมแตกต่างกัน นักเรียนสามารถมีพฤติกรรมการรังแกได้หลากหลายรูปแบบ การรังแกมักเกิดจากจากความไม่เท่าเทียมกันในด้านนักเรียนที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำมักเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกรังแก แต่ในมุมมองของผู้กระทำการรังแกผู้อื่นการเห็นคุณค่าในตนเองอาจจะไม่ได้มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้การแบ่งกลุ่มของระดับการเห็นคุณค่าในตนเองจากมัธยมศึกษาที่ 29 คะแนนอาจทำให้กลุ่มที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำมีจำนวนมากกว่าความเป็นจริง และอาจเป็นสาเหตุให้ไม่พบความสัมพันธ์ของการเห็นคุณค่าในตนเองและพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกษตรชัย และหิม⁽⁵⁾ ที่พบว่าพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นไม่มีความสัมพันธ์กับความภาคภูมิใจในตนเอง

4) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

จากทฤษฎีปัญญาสังคม ของ Bandura กล่าวว่า พฤติกรรมมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมซึ่งส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านบุคคลและเชิง

สัญลักษณ์ โดยมนุษย์จะมีกระบวนการสังเกตและเรียนรู้จากตัวแบบ เกิดการเลียนแบบเป็นพฤติกรรม ซึ่งผลการศึกษาทำให้ผลสอดคล้องกับทฤษฎีโดยพบว่า

แบบอย่างจากครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

โดยนักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากครอบครัวในระดับสูงมีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้ง 4 ประเภท ได้แก่พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย วาจา สัมพันธภาพ และไซเบอร์ มากกว่านักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างจากครอบครัวในระดับต่ำ ผลการศึกษาเป็นไปตามทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura ที่อธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ผ่านตัวแบบ โดยครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญ นักเรียนที่เกิดมาในครอบครัวที่มีการแสดงความก้าวร้าวหรือรังแกกันอยู่เสมอสามารถซึมซับพฤติกรรมเหล่านั้น และเรียนรู้ว่าเป็นเรื่องปกติที่สามารถแสดงออกในพฤติกรรมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ เกษตรชัย และหิม⁽⁵⁾ อภิญญา เขาวนุตร⁽⁴⁶⁾ Songsiri⁽⁵³⁾ ที่พบว่าอิทธิพลจากครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

แบบอย่างจากเพื่อนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น โดยนักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากเพื่อนในระดับสูงมีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้ง 4 ประเภท มากกว่านักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างจากเพื่อนในระดับต่ำ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura เช่นเดียวกับแบบอย่างจากครอบครัว โดยวัยรุ่นเป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับเพื่อน และใช้เวลาอยู่กับเพื่อนมากที่สุด และต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน เพื่อนจึงมีความสำคัญต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น สอดคล้องกับการศึกษาของ อภิญญา เขาวนุตร⁽⁴⁶⁾ ที่พบว่าอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนมีความเกี่ยวข้องกับการมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

แบบอย่างจากครูมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

นักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากครูในระดับสูงมีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย ทางวาจา ทางสัมพันธภาพ และทางไซเบอร์ มากกว่านักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างจากครูในระดับต่ำ ผลการศึกษาเป็นไปตามทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura ที่อธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ผ่านตัวแบบ ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญสำหรับนักเรียนเพราะเป็นผู้ที่ให้ความรู้แก่นักเรียน ครูจึงเป็นแบบอย่างที่สำคัญสำหรับนักเรียนในการมีพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมรวมไปถึงแบบอย่างพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น สอดคล้องกับการศึกษาของ ปาริชาติ นิยมพงษ์⁽⁴⁷⁾ ที่พบว่าพฤติกรรมของครูมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน

แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น นักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกจากสื่อโทรทัศน์ในระดับสูงมีโอกาสมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น 3 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา ทางสัมพันธภาพ และทางไซเบอร์ มากกว่านักเรียนที่พบเห็น

แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ในระดับต่ำ ผลการศึกษาเป็นไปตามทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura ที่อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ผ่านตัวแบบ แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์เป็นแบบอย่างที่นักเรียนสามารถพบเจอได้เป็นประจำ และนักเรียนมัธยมให้ความสำคัญกับดารา นักแสดงที่มีชื่อเสียง มีความชื่นชอบและติดตามวงการบันเทิง มักมีตัวแบบ หรือ Idol เป็นคนที่มีชื่อเสียง แบบอย่างที่พบเจอทางสื่อโทรทัศน์จึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ อภิญา เยาวบุตร⁽⁴⁶⁾ เกษตรชัย และหิม⁽⁵⁾ ที่พบว่าแบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์ เช่น ษนิคการ์ตูนที่ดู หรือการเสพสื่อที่มีความรุนแรง มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

แบบอย่างจากสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น
ทางวาจาและพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ แต่ไม่พบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย และทางสัมพันธ์ภาพ เป็นไปตามทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura ที่อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ผ่านตัวแบบ โดยสื่อออนไลน์เป็นสื่อที่วัยรุ่นให้ความสนใจและมีการเข้าถึงได้ง่ายและมีความหลากหลาย ทำให้วัยรุ่นมีโอกาสได้รับอิทธิพลจากสื่อออนไลน์ค่อนข้างมาก นักเรียนยังมีปริมาณการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ค่อนข้างสูง เฉลี่ย 53 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ยิ่งเพิ่มโอกาสของนักเรียนต่อการได้รับแบบอย่างพฤติกรรมจากสื่อออนไลน์ สอดคล้องกับการศึกษาของ เกษตรชัย และหิม⁽⁵⁾ ซึ่งพบว่าสื่อออนไลน์ประเภทเกมที่มีความรุนแรง เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการศึกษาที่พบว่า นักเรียนที่พบเห็นตัวแบบจากสื่อออนไลน์ในระดับสูงมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจาและทางไซเบอร์สูงขึ้น และนักเรียนที่พบเห็นแบบอย่างการรังแกหรือความรุนแรงจากสื่อโทรทัศน์ในระดับสูงก็มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางวาจา ทางสัมพันธ์ภาพ และทางไซเบอร์ สูงขึ้นด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่า 53 ชั่วโมง/สัปดาห์ เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้งทางสัมพันธ์ภาพและทางไซเบอร์ จึงมีข้อเสนอแนะว่า ผู้ปกครอง และ โรงเรียนอาจจะต้องมีมาตรการจำกัดการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนไม่ให้มากเกินไป โดยเฉพาะในเวลาเรียน และอาจต้องส่งเสริมกิจกรรมอื่นๆในการพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกันของนักเรียนให้มีการเชื่อมต่อกับสังคมจริงมากกว่าเพียงแค่สังคมออนไลน์ อีกทั้งการพัฒนาทักษะในการรับรู้ข่าวสาร การเสพสื่อ และการตีความให้คุณค่าสื่อในแนวทางที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นสื่อโทรทัศน์หรือสื่อออนไลน์ วัยรุ่นเป็นวัยที่สามารถเรียนรู้และคิดเป็น สามารถพัฒนาทักษะเหล่านี้ได้ นอกจากนี้การ

พัฒนาสื่อและเผยแพร่ผ่านทางโทรทัศน์หรือผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อใช้ในรณรงค์หรือเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนก็น่าจะเป็นประโยชน์ในการลดปัญหาได้เช่นกัน โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรต้องใช้วิธีการปรับพฤติกรรมที่ตัวนักเรียนในการเลือกรับข่าวสารและตีความให้คุณค่าสื่อในแนวทางที่เหมาะสม

2) จากผลการศึกษาที่พบว่า นักเรียนที่พบเห็นพฤติกรรมการรังแกจากครอบครัวในระดับสูงมีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นสูงขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะว่าครอบครัวโดยเฉพาะผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ นักเรียน องค์การที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว และส่งเสริมการป้องกันความรุนแรงภายในครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญในการสร้างประชากรที่มีคุณภาพ โรงเรียนอาจจะต้องประเมินหรือสอบถามปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจากนักเรียนที่มีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น หรือพฤติกรรมความรุนแรงอื่นๆ เพื่อจะได้ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาได้

3) จากผลการศึกษาที่พบว่า นักเรียนที่พบเห็นพฤติกรรมการรังแกจากเพื่อนและจากครูในระดับสูงมีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นสูงขึ้น นอกจากนี้แล้วยังพบว่านักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า และระดับชั้นต่ำกว่า มีแนวโน้มการมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทางร่างกายและทางสัมพันธ์ภาพน้อยกว่านักเรียนที่มีอายุมากกว่าและระดับชั้นสูงกว่า จึงมีข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรกำชับดูแลพฤติกรรมของครูผู้สอนควบคู่ไปกับนักเรียน ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ควรลดพฤติกรรมการแก้ไขปัญหาโดยใช้ความรุนแรง ที่อาจเป็นต้นแบบของพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในนักเรียนได้ หน่วยงานที่ต้องการเข้าไปแก้ไขปัญหาการรังแกกันในนักเรียนอาจจะต้องเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุน้อยหรือเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อน และอาจต้องขยายกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้น โดยรวมครูผู้สอนเข้าไปเป็นกลุ่มเป้าหมายในการออกแบบกิจกรรมด้วยกิจกรรมที่ให้เพื่อนเป็นแบบอย่างการมีพฤติกรรมที่เหมาะสม หรือเป็นต้นแบบในการลดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในนักเรียนน่าจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการมีพฤติกรรมที่เหมาะสม และลดพฤติกรรมการรังแกกันในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้ และโรงเรียนควรมีมาตรการในการสอดส่องดูแลนักเรียน โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิดเพื่อลดการพบเห็นแบบอย่างการรังแกจากเพื่อนในนักเรียนด้วย

BULLYING BEHAVIOURS AMONG SENIOR HIGH SCHOOL STUDENTS IN RATCHATHEWI DISTRICT, BANGKOK METROPOLITAN

CHITCHAI KAIPRAIWAN 5836454 PHMP/M

M.P.H.

THEMATIC PAPER ADVISORY COMMITTEE: WIRIN KITTIPICHAI, Ph.D. (APPLIED BEHAVIORAL SCIENCE RESEARCH), SUPACHAI PITIKULTANG, M.D., DIP. THAI BOARD OF PEDIATRICS

EXTENDED SUMMARY

Background and rationale of study

Adolescence is a transitional stage of life from childhood to adulthood. It is the stage of physical and psychological development and identifying oneself as a person to be a sense of identity and social acceptance. This change has an effect on adolescent behaviours which can be different from person to person.⁽¹⁷⁾ The obstacles or problems in adolescence can have an effect on both individual and social level. Inappropriate behaviors are frequently seen in this stage of life. An adolescent problem that is noticed recently is “bullying”. Bullying is defined as any unwanted aggressive behavior toward others which is repeated multiple times or is highly likely to be repeated. Bullying usually involves with an imbalance of power and may inflict harm or distress on the targeted youth. The type of bullying includes physical, verbal, relational and cyberbullying.

Bullying has an impact on both individual and social level. Bullying may cause physical injury, social and emotional distress, and even death. Bullying victimized adolescents are at increased risk for depression, anxiety, sleep difficulties, and poor school adjustment. Youth who bully others are at increased risk for substance use, academic problems, and violence later in adolescence and adulthood.^(8, 9)

There were studies on the situation or prevalence of bullying over the world. The bullying prevalence ranged from 3.6 to 34%. In Thailand, a study published in 2008

found that 27.8% of secondary school students reported history of being bullied.⁽¹⁾ The study published in 2014 found that 37.9% of students in Islamic school in Songkhla, have bullied others.⁽⁵⁾ The report of bullying in central Thailand which was published in 2012 found that the prevalence of traditional bullying perpetration, traditional bullying victimization, cyber-bullying perpetration, and cyber-bullying victimization were 50.6%, 47.8, 49.3 and 43.2 respectively.⁽⁶⁾

This study focused only on bullying perpetration of mid to late adolescents who study in senior high schools in an urban area. Urban society is complex and very dynamic. According to the social cognitive theory of Bandura,⁽¹²⁾ behaviours are influenced by personal determinants interact with environmental determinants. Change of society and environment has an impact on person's behaviours. People, especially adolescents who will be soon become adults, recognize and imitate the way that other people act or behave. The various kind of behaviours are also influenced by family, friends, teachers, and media such as TV and online media. Nowadays, online media is accessible easily with very less limitation. Teenagers can use online media anywhere whether it be at home, school, or others public places. According to the previous studies on factors related to bullying behaviors in adolescents, found that 1) personal factors; sex,^(1,10,14) age,^(1,14) academic performance,⁽¹⁵⁾ and self-esteem⁽¹¹⁾ and 2) environmental factors; the influence from family,^(5,15) friends,⁽⁵⁾ TV media, and online media⁽¹⁶⁾ have significant association with bullying or aggressive behaviours.

Objective of the study

1. To survey the prevalence of bullying behaviours in senior high school students in Ratchathewi District, Bangkok Metropolitan.
2. To determine the association between bullying behaviours and personal factors including age, sex, sexual orientation, level of education, Grade Point Average (GPA), time spend on social network, and self-esteem in senior high school students in Ratchathewi District, Bangkok Metropolitan.
3. To determine the association between bullying behaviours and environmental factors including family bullying role model, friend bullying role model,

teacher bullying role model, TV media bullying role model, and online media bullying role model in senior high school students in Ratchathewi District, Bangkok Metropolitan.

Research method

1. Research design and sample

The study design of this study was cross-sectional study. The sample was 344 senior high school students from a school under the administration of secondary educational service area office 1, Ratchathewi District, Bangkok Metropolitan. Two-stage cluster sampling was used for sample selection. Stage 1 was the school selection by randomly selected 1 school. Stage 2 was the classroom selection by randomly selected the classroom one by one until the number of the students reached the calculated sample size. The data was collected from all selected classrooms and all students willing to participate in this study.

2. Research instrument

Self-administered questionnaire was used in this study. The questionnaire was divided into 4 parts as follows. Part1 was the “personal characteristics” which consisted of sex, age, sexual orientation, level of education and social network uses. Part2 was the “bullying behaviours” which included 24 items and was categorized into 4 forms; physical, verbal, relational and cyber-bullying. The reliability coefficients of each bullying form were 0.73, 0.78, 0.71, and 0.85 respectively. Part3 was the “self-esteem” which consisted of 10 items and the reliability coefficient was 0.69. Part4 was “Bullying role model” from family, friends, teachers, TV media and online media. The reliability coefficients of each role model are 0.78, 0.80, 0.83, 0.79, and 0.96 respectively.

3. Data analysis and statistics used

Descriptive statistic was used to describe the general characteristics of the data. Chi-square test was used to determine the association between variables. The level of statistical significance was set at less than 0.05. Unadjusted Odd ratio was also used to examine directions of association as well as the likelihood of finding interested behaviours. (Set confidence interval at 95%)

Research results

1) General characteristics According to the data collected from 344 senior high school students in Ratchathewi District; nearly 60% of the samples were female and more than 80% of them were hetero sexual. The average age was 16.89 ± 0.98 years. The majority (41.6%) of the samples were studying in M.4 (Grade 10) followed by M.5 (Grade 11) and M.6 (Grade 12) at 32.6% and 25.9% respectively. The mean of grade point average (GPA) was 2.77 ± 0.59 and most of student had GPA between 2.00-2.99 followed by 3.00-4.00 and below 2.00; the proportion were 50.9%, 35.8% and 7.0% respectively.

2) Bullying behaviours The prevalence of each bullying type was as follows. The highest prevalence was verbal bullying at 82.3% followed by cyber-bullying, relational bullying and physical bullying at 38.2, 34.7 and 28.2 respectively.

3) Time spend on social network The result showed that all the students used social network at least one type. The proportion of the students used Facebook, Line, Instagram and Twitter were 98.0%, 92.2%, 78.5% and 38.4% respectively. The most often social network type used by the students was Facebook 67.2% followed by Line, Instagram and Twitter at 13.7%, 12.3% and 4.7% respectively. The samples spent 2.2-168 hours/week using social network, average 57.7 ± 37.5 hours/week. About half of student used social network 21-60 hours/week. There were 3 main purposes of using social network examined in this study. The proportion of the 3 purposes using social network were almost identical; 65.4% used social network for communication, 64.0% used for entertainment and 62.8% used for receiving information.

4) Self-esteem The higher self-esteem score means the higher self-esteem level. The students got the score from 16-14 point, the mean score= 29.3 ± 4.0 and the percentage mean= 70.2. Self-esteem was classified into 2 groups; high and low self-esteem. 58.4% of the students were classified as high self-esteem while 41.6% were classified as low self-esteem.

5) Bullying role models five bullying role models were investigated in this study; family bullying role model, friend bullying role model, teacher bullying role model, TV media bullying role model and online media bullying role model. The percentage median score of bullying role models was measured to reflect the frequency of bullying experience from each bullying role model. The percentage median scores of

each bullying role model ordered from high to low were as follows; online media bullying role model, TV media bullying role model, friend bullying role model, family bullying role model and teacher bullying role model and the percentage medians score were 55.6, 40.0, 28.6, 11.1, and 6.7 respectively.

6) Factors associated with physical bullying behaviours included; age, level of education, family bullying role model, friend bullying role model, and teacher bullying role model. When compared to the reference group, the students aged ≤ 16 years and the students aged 17 years were 2.90 times and 1.81 times more likely to have physical bullying behaviours. Mathayomsuksa 4 (Grade 10) and Mathayomsuksa 5 students (Grade 11) were 3.98 times and 1.68 times more likely to have physical bullying behaviours. The students who experienced a high level of family bullying role model were 2.22 times more likely to have physical bullying behaviours. The students experiencing a high level of friend bullying role model were 3.18 times more likely to have physical bullying behaviours. The students experiencing high level of teacher bullying role model were 2.81 times more likely to have physical bullying behaviours.

7) Factors associated with verbal bullying behaviours included; family bullying role model, friend bullying role model, teacher bullying role model, TV media bullying role model and online media bullying role model. When compared to the reference group, the students experiencing a high level of family bullying role model were 3.15 times more likely to have verbal bullying behaviours. The students experiencing a high level of friend bullying role model were 3.13 times more likely to have verbal bullying behaviours. The students experiencing a high level of teacher bullying role model were 2.33 times more likely to have verbal bullying behaviours. The students experiencing a high level of TV media bullying role model were 3.18 times more likely to have verbal bullying behaviours and online media bullying role model were 2.81 times more likely to have verbal bullying behaviours.

8) Factors associated with relational bullying behaviours included; age, level of education, weekly time spent on social network, family bullying role model, friend bullying role model, teacher bullying role model and TV media bullying role model. When compared to the reference group, the likelihood of having relational bullying behaviours was as follows; the student aged ≤ 16 years and age 17 years were 2.48 times and 2.70 times more likely to have relational bullying behaviours.

Mathayomsuksa 4 (Grade 10) and Mathayomsuksa 5 students (Grade 11) were 2.08 times and 1.41 times more likely to have relational bullying behaviours, the students spending >53 hours/week using social network were 1.65 times more likely to have relational bullying behaviours and the students experiencing a high level of family, friend, teacher and TV media bullying role model were 3.08, 3.06, 2.98 and 2.17 times more likely to have relational bullying behaviours respectively.

9) Factors associated with cyber bullying behaviours included; weekly time spent on social network, family bullying role model, friend bullying role model, teacher bullying role model, TV media bullying role model, and online media bullying role model. When compared to the reference group, the likelihood of having relational bullying behaviours was as follows; the students spending >53 hours/week using social network were 1.66 times more likely to have cyberbullying behaviours and the students experiencing high level of family, friend, teacher, TV media and online media bullying role model were 2.67, 5.49, 3.23 2.45 and 1.85 times more likely to have relational bullying behaviours respectively.

Table 1 Factors associated with bullying behaviours

Variables	Bullying behaviours							
	Physical		Verbal		Relational		Cyber	
	Ever (%)	OR (95%CI)	Ever (%)	OR (95%CI)	Ever (%)	OR (95%CI)	Ever (%)	OR (95%CI)
Age	$\chi^2 = 11.74^{**}$		$\chi^2 = 0.08$		$\chi^2 = 11.52^{**}$		$\chi^2 = 2.55$	
≤ 16	36.7	2.90	82.2	0.94	39.5	2.48	40.1	1.45
		1.54-5.47		0.47-1.85		1.37-4.48		0.84-2.50
17	26.5	1.81	81.6	0.9	41.5	2.7	41.8	1.56
		0.90-3.63		0.43-1.89		1.42-5.11		0.86-2.81
≥ 18	16.7	1	83.2	1	20.8	1	31.6	1
Sex	$\chi^2 = 3.45$		$\chi^2 = 2.28$		$\chi^2 = 0.23$		$\chi^2 = 0.19$	
Male	33.6	1.57	78.6	0.65	36.2	1.12	36.9	0.91
		0.97-2.52		0.37-1.14		0.71-1.76		0.58-1.41
Female	24.4	1	84.9	1	33.7	1	39.2	1

Table 1 Factors associated with bullying behaviours (cont.)

Variables	Bullying behaviours							
	Physical		Verbal		Relational		Cyber	
	Ever (%)	OR (95%CI)	Ever (%)	OR (95%CI)	Ever (%)	OR (95%CI)	Ever (%)	OR (95%CI)
Gender orientation	$\chi^2 = 0.24$		$\chi^2 = 0.04$		$\chi^2 = 0.34$		$\chi^2 = 1.61$	
Heterosexual	28.6	1.17	82	0.93	33.9	0.84	36.9	0.69
		0.62-2.23		0.44-1.96		0.47-1.51		0.39-1.22
Others	25.4	1	83.1	1	37.9	1	45.8	1
Level of Education	$\chi^2 = 20.84^{***}$		$\chi^2 = 2.69$		$\chi^2 = 12.27^{**}$		$\chi^2 = 2.78$	
M.4	40.8	3.98	85.1	3.98	41.5	2.93	42	1.61
		2.02-7.84		2.02-7.84		1.57-5.46		0.92-2.82
M.5	22.5	1.68	77.5	0.66	38	2.52	39.1	1.43
		0.80-3.51		0.32-1.36		1.31-4.86		0.79-2.58
M.6	14.8	1	83.9	1	19.5	1	31	1
GPA	$\chi^2 = 4.37$		$\chi^2 = 1.44$		$\chi^2 = 2.07$		$\chi^2 = 0.66$	
3.00-4.00	21.3	0.66	84.4	1.81	30.3	0.87	35	0.7
		0.25-1.75		0.64-5.14		0.34-2.21		0.28-1.73
2.00-2.99	32.4	1.16	80.7	1.39	38.4	1.25	37.7	0.79
		0.46-2.96		0.51-3.79		0.51-3.07		0.33-1.89
< 2.00	29.2	1	75	1	33.3	1	43.5	1
Weekly time spend on social network	$\chi^2 = 2.95$		$\chi^2 = 2.18$		$\chi^2 = 4.78^*$		$\chi^2 = 5.11^*$	
> 53 hours	32.5	1.52	85.6	1.53	40.6	1.65	44.5	1.66
		0.94-2.44		0.87-2.71		1.05-2.60		1.07-2.58
≤ 53 hours	24.1	1	79.5	1	29.2	1	32.6	1

Table 1 Factors associated with bullying behaviours (cont.)

Variables	Bullying behaviours							
	Physical		Verbal		Relational		Cyber	
	Ever (%)	OR (95%CI)	Ever (%)	OR (95%CI)	Ever (%)	OR (95%CI)	Ever (%)	OR (95%CI)
Self-esteem	$\chi^2 = 0.72$		$\chi^2 = 0.26$		$\chi^2 = 1.62$		$\chi^2 = 2.07$	
Low	30.5	1.23 0.76-1.99	80.7	0.86 0.49-1.52	38.3	1.35 .85-2.12	43.2	1.39 0.89-2.17
High	26.3	1	82.9	1	31.6	1	35.4	1
Family bullying-Role model	$\chi^2 = 10.77^{**}$		$\chi^2 = 12.49^{***}$		$\chi^2 = 23.04^{***}$		$\chi^2 = 18.48^{***}$	
High	37.5	2.22 1.37-3.60	90.9	3.15 1.63-6.09	49.6	3.08 1.93-4.92	51.4	2.67 1.70-4.21
Low	21.2	1	76	1	24.2	1	28.4	1
Friend bullying - role model	$\chi^2 = 22.06^{***}$		$\chi^2 = 12.3^{***}$		$\chi^2 = 22.73^{***}$		$\chi^2 = 51.99^{***}$	
High	41.8	3.18 1.94-5.20	90.8	3.13 1.62-6.05	49.6	3.06 1.91-4.89	61	5.49 3.40-8.86
Low	18.5	1	76	1	24.4	1	22.2	1
Teacher bullying- role model	$\chi^2 = 17.73^{***}$		$\chi^2 = 7.67^{**}$		$\chi^2 = 21.78^{***}$		$\chi^2 = 26.13^{***}$	
High	39.6	2.81 1.72-4.59	88.8	2.33 1.27-4.30	48.3	2.98 1.87-4.74	53.2	3.23 2.04-5.09
Low	18.9	1	77.3	1	23.9	1	26.1	1
TV media bullying- role model	$\chi^2 = 0.47$		$\chi^2 = 14.32^{***}$		$\chi^2 = 11.1^{**}$		$\chi^2 = 15.51^{***}$	
High	29.9	1.18 0.74-1.89	90.3	3.18 1.71-5.90	43.6	2.17 1.37-3.43	48.8	2.45 1.56-3.84
Low	26.6	1	74.6	1	26.3	1	28	1
Online media - bullying role model	$\chi^2 = 0.33$		$\chi^2 = 0.33^{**}$		$\chi^2 = 0.54$		$\chi^2 = 0.54^{**}$	
High	29.7	1.15 0.72-1.84	89.8	2.81 1.51-5.22	36.8	1.18 0.75-1.85	45.8	1.85 1.16-2.81
Low	26.9	1	75.8	1	33	1	31.9	1

*p-value<0.05, **p-value<0.01, ***p-value<0.001

Discussion

1) Bullying behaviours

The prevalence of bullying in this study was 84.9%. When compared among each bullying type; the highest prevalence was verbal bullying at 82.3% followed by cyber-bullying, relational bullying, and physical bullying at 38.2% 34.7% and 28.2% respectively. The reason why verbal bullying has the highest prevalence may be because verbal bullying does not require much effort. The result of verbal bullying may not be easy to be observed, while other types of bullying especially physical bullying can be seen easily and normally considered a bad behaviour. As a result, physical bullying had the lowest prevalence. Comparing the prevalence of bullying behaviours with the previous studies may not be easy due to the difference of bullying definition and measurement however the study in the USA by Albdour used the same instrument to measure bullying.^(1, 6, 26, 51) The prevalence of Albdour study was 77.3% which was lower than this study. Therefore, the high prevalence of this study may be infer that bullying is now an important problem which should be solved taken care of abruptly.

2) Personal factors associated with bullying behaviours.

Age ≤ 16 and 17 year students were more likely to have physical and relational bullying than student aged 18 and above. This may be because older students are more mature in terms of emotional and psychological development. Older students are likely to be able to control their behaviours in accordance with the social norms.⁽¹⁷⁾ The result is consistent to the previous studies including study of Laheam⁽¹⁾ Kljakovic⁽³⁾ Ojanen⁽⁶⁾ Yang⁽³⁵⁾, which found that age was associated with bullying behaviours.

Level of education Mathayomsuksa 4 and Mathayomsuksa 5 students (Grade 10 and 11) were more likely to have more physical relational bullying behaviours than Mathayomsuksa 6 (Grade 12). This can be explained in the same way that age does; older students or students in higher educational levels are less likely to bully others. Maturity and adolescent development could be the reason behind. Moreover, since Mathayomsuksa 4 is the first level of senior high school levels, which requires lots of student's self-adjustment and involves a mixture of new and ex-students, they need to adapt themselves into new environment. This may cause conflict and imbalance of

power between students lead to bullying behaviours. This finding is consistent to Lapidot-Lefler & Dolev-Cohen's study⁽³⁴⁾ which found that different levels of education result in different types of bullying in terms of bullying bystanders ($P < 0.001$)

Weekly time spent on social network was associated with bullying behaviours. The student using social network more than 53 hours/week were more likely to have relational and cyberbullying. Excessive usage of social network increases the chance of experience bullying or violent behaviours through online media. It also decreases the face to face interaction which may lead to low social skills and inappropriate behaviours. This finding is consistent to the study of Songsiri⁽⁵³⁾ which found the relationship between the amount of social network used and cyberbullying. Also, the study of Chang⁽⁴⁾ found the relationship between internet risk behaviour and school bullying as well as cyberbullying.

3) Personal factors unassociated with bullying behaviours.

Sex had no association with all 4 bullying types. Male and female are now more equal. The expression between male and female becomes more similar. Having expression of opposite sex are now more accepted. It is different from the past when male tended to have more violent behaviours such as bullying than female. The result is consistent to the previous study of Yoawabut⁽⁵⁰⁾ which found no difference of physical bullying, verbal bullying and relational bullying between male and female. Also, there was no difference of cyberbullying between male and female in the study of Roberto.⁽⁵⁴⁾

Gender orientation had no association with all 4 bullying types. This might be because the proportion of other gender orientations (Homosexual, bisexual) compared to heterosexual in the sample was pretty small ($< 20\%$). Comparing bullying behaviours between heterosexual and other sexual orientations may not be obvious. This may be the reason why gender orientation has no association with bullying behaviours.

GPA had no association with all 4 bullying types. This might be because GPA may not be able to reflect maturity of the students. Although the student had different GPA level, all of them were adolescents who are still at risk of having inappropriate behaviours. Environmental factors may have more impact on bullying behaviours. This finding is consistent with the study of Chang⁽⁴⁾ which found that academic performance had no relationship with bullying behaviours.

Self-esteem had no association with all 4 bullying types. This may be because self-esteem are more related to bullying victimization which different from bullying perpetration. Moreover, grouping self-esteem levels by using the median as a cut point may not be the best way. The self-esteem median in this study was 29 out of 40 which was quite high. Thus this could have an effect to the result of the study. However, our finding is consistent to Kasetchai's study which found that self-esteem had no relationship with bullying behaviours.

4) Environmental factors associated with bullying behaviours.

According to the social cognitive theory of Bandura, human behaviours are a result of social learning; they are influenced by environmental determinants and personal determinants. A person can learn by observing and imitating or getting influenced by role model (Can be other people or symbolic). The result of this study is consistent to Bandura's theory which can be discussed as follows.

Family bullying role model was associated with bullying behaviours. The students experiencing a high level of family bullying role model were more likely to bully others physically, verbally, relationally and cyberbullying. The result is consistent to Bandura's social cognitive theory. Family is the important unit to create and design people for the society. Family with domestic violence or with high level of bullying behaviours can have high influence on children. Some inappropriate behaviours can become norms or values for some students. This is also consistent to Kasetchai's study⁽⁵⁾ Apinya's study⁽⁴⁶⁾ and Songsiri's study⁽⁵³⁾ which found the association of family influence.

Friend bullying role model was associated with bullying behaviours. The students experiencing a high level of friend bullying role model were more likely to have all 4 bullying types including physical, verbal, relational and cyberbullying. The result is consistent to Bandura's social cognitive theory and can be explained in the same way as of family bullying role model. Friends are very important in adolescents' life. They usually spend more time with friends than others. They also want to be accepted by friends. Therefore, friends have a lot of influence on one another in terms of behaviours. Our finding is consistent to Apinya's study⁽⁴⁶⁾ which found that friends' influence associated with bullying behaviours.

Teacher bullying role model was associated with bullying behaviours. The student experiencing a high level of teacher bullying role model were more likely to have all 4 bullying types including physical, verbal, relational and cyberbullying. The result is consistent to Bandura's social cognitive theory same as other environmental factors. Teachers are important to students in terms of educating and being role models. Negative role models from teachers can lead to inappropriate behaviours in students. The result is consistent to Parichat's study⁽⁴⁷⁾ which found that teacher's behaviours had an influence on aggressive behaviours in students.

TV media bullying role model was associated with bullying behaviours. The student experiencing a high level of TV media bullying role model were more likely to have 3 bullying types including; verbal, relational and cyberbullying. The result is consistent to Bandura's social cognitive theory too. TV media are often consumed by adolescents. Adolescents follow celebrities on TV media as fans. Some celebrities or characters from the media can become role models for students. This can be the reason why TV media have an association with bullying behaviours. This finding is consistent to Kasetchai's study⁽⁵⁾ and Apinya's study⁽⁴⁶⁾ which found that type of cartoons or violent media were associated with bullying behaviours.

Online media bullying role model was associated with bullying behaviours. The student experiencing a high level of Online media bullying role model were more likely to have 2 bullying types including; physical and cyberbullying. The result is consistent to Bandura's social cognitive theory too. Online media are often used by adolescents due to easy access and varieties. Students are likely to be influenced by online media a lot. Moreover, the weekly time spent on social network was quite high with 53 hours/week averagely. This increase chances for students to perceive bullying behaviours through the channel. This result is consistent to the study of Kasetchai⁽⁵⁾ which found that online media such as online violent games were associated with bullying behaviours.

Recommendation for application

1) The study found that the students experiencing a high level of online media bullying role model were more likely to have verbal and cyberbullying

behaviours, the students experiencing a high level of TV media bullying role model were more likely to have physical verbal and cyberbullying behaviours, and the students using social network more than 53 hours/week were more likely to have relational and cyber bullying behaviours. According to the findings, it can be suggested that parents and schools should set a rule to limit the amount of time that students spend on social network particularly while studying. Social skills and interpersonal skills should be enhanced in order to develop a good relationship among students and make them focus on life in reality rather than life in social network. Moreover, students should develop their media and information consuming skills so that they can analyze, evaluate media more efficiently and maturely. Lastly, creating and developing media such as short film about bullying or used the available one and contribute them through online channels should also be beneficial.

2) The study found that students experienced high level of family bullying role model were more likely to have bullying behaviours. According to this finding, it can be suggested that other family members especially parents should be good role models for students. Related agencies should focus on promoting the building of strong relationship in families as well as preventing domestic violence because the family is significant fundamental institution to produce decent citizen for the country. Schools may need to assess domestic violence from students having bullying behaviours in order to help them and solve the problem effectively.

3) The study found that the students experiencing a high level of friend bullying role model were more likely to have bullying behaviours, younger students and lower educational level students were more likely to have physical and relational bullying behaviours. According to the findings, it can be suggested that school's administrators should supervise students but also teachers. Teachers should be good role models: not being violent or having bullying behaviours. Related agencies dealing with bullying problems may choose target group who are younger or study in Mattayomsuksa 4 first and then expand the target group to teachers. Activities promoting good role models among students not too have bullying behaviours should be introduced. Good students with no bullying behaviours should be complemented/praised in order to reinforce other students to follow such appropriate behaviours. Schools should also have

bullying surveillance to prevent students particularly the risk group from having bullying behaviours.

รายการอ้างอิง

1. Pengpid S, Peltzer K. Bullying and its associated factors among school-aged adolescents in Thailand. *The Scientific World Journal* [Internet]. 2013 Available from: <http://dx.doi.org/10.1155/2013/254083>. Accessed Jul 1, 2016.
2. Caravaca Sanchez F, Falcon Romero M, Navarro-Zaragoza J, Luna Ruiz-Cabello A, Rodrigues Frantzisko O, Luna Maldonado A. Prevalence and patterns of traditional bullying victimization and cyber-teasing among college population in Spain. *BMC Public Health*[Internet].2016;16(1): 176 Available from: <https://bmcpublihealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-016-2857-8>.Accessed Jul 1, 2016.
3. Kljakovic M, Hunt C, Paul E J. Incidence of bullying and victimisation among adolescent in New Zealand. *New Zealand Journal of Psychology* 2015; 44 (2): 57- 67
4. Chang FC, Lee CM, Chiu CH, Hsi W, Huang TF, Pan YC. Relationships among cyberbullying, school bullying, and mental health in Taiwanese adolescents. *J Sch Health* 2013;83(6):454-62.
5. เกษตร และหีม. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการรังแกของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในจังหวัดสงขลา. *วารสารศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)* 2557; 6(12): 14-30.
6. Ojanen TT, Boonmongkon P, Samakkeekarom R, Samoh N, Cholratana M, Guadamuz TE. Connections between online harassment and offline violence among youth in Central Thailand. *Child Abuse Negl* 2015; 44: 159-69.
7. Musick M. Teen bullying a global problem, say health researchers. *George Mason University* [Internet]; 2010. Available from: <https://news.gmu.edu/articles/3449>. Accessed Jul 14, 2016.
8. Centers for Disease Control and Prevention [Internet]. Featured Topic: Bullying research.2016. Available from: <http://www.cdc.gov/violenceprevention/youthviolence/bullyingresearch>. Accessed Aug 10, 2016.

9. Nobullying.com. Stories of 7 teen suicides because of ask.fm bullying. 2016. Available from: <https://nobullying.com/stories-of-7-teen-suicides-because-of-ask-fm-bullying/>. Accessed Aug 15, 2016.
10. Mahidol University, Plan International Thailand, UNESCO Bangkok Office. Bullying targeting secondary school students who are or are perceived to be transgender or same sex attracted: types, prevalence, impact, motivation and preventive measure in 5 provinces of Thailand [Internet]. 2014. Available from: <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002275/227518e.pdf>. Accessed Sep 1, 2016.
11. Budsayarat R. Effects of family context and self-esteem towards cyber-bullying attitudes among female students senior secondary school in Bangkok. [Thesis]. Nakhon pathom: Mahidol University; 2011.
12. Bandura A. Social cognitive theory of mass communication. Munich: Psychologie Verlags Union.1989.
13. Bandura A. Social foundations of thought and action: a social cognitive theory. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall.1986.
14. Laeheem K, Kuning M, McNeil N, Besag V E. Bullying in Pattani primary schools in Southern Thailand. Child Care Health Dev 2009; 35: 178-83.
15. ชุตินาถ ศักรินทร์กุล, อลิสา วัชรสินธุ. ความชุกของการข่มเหงรังแกและปัจจัยด้านจิตสังคมที่เกี่ยวข้องในเด็กมัธยมต้นเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 2557; 59 : 221-30.
16. Eroglu Y, Aktepe E, Akbaba S, Isik A, Özkorumak E. The investigation of prevalence and risk factors associated with cyber bullying and victimization. Education and Science 2015; 40 : 93-107.
17. สุริยเดว ทรีปาตี. พัฒนาการและการปรับตัวในวัยรุ่น. สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล [Internet]. Available from: <http://www.nicfd.cf.mahidol.ac.th/th/images/documents/3.pdf>. Accessed Aug 1, 2016.
18. Muuss RE. Adolescent behavior and society: a book of reading: New York: McGraw-Hill, 1990.
19. World Health Organization. Health for the world's adolescents a second chance in the second decade. 2014; WHO Document Production Services, Geneva, Switzerland. Available

- from:http://apps.who.int/adolescent/second-decade/files/1612_MNCAH_HWA_Executive_Summary.pdf. Accessed Sep 1, 2016.
20. United Nations Population Fund. Generation of change: young people and culture. New York, United Nations Population Fund; 2008.
  21. Steinberg L, Sheffield Morris A. Adolescent development: understanding adolescent development in context. *Annu Rev Psychol* 2001; 52 :97–8.
  22. อุไร สุมาริธรรม. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2545.
  23. Hughes T. Tom Brown's Schooldays. Oxford World Classic.1999.
  24. Olweus D. Aggression in the schools: bullies and whipping boys. Washington: Hemisphere Publ. Corp. [u.a.], Language: English, Database: Bibliotheksverbund Bayern.1978.
  25. McCarthy P, Sheehan M, Wilkie W. Bullying: From backyard to boardroom. Alexandria, N.S.W.: Millennium Books, 1996.
  26. Ruthaychonnee S. Bullying and cyber-bullying in Thailand: A review. *International Journal of Cyber Society and Education* 2013; 6: 31-44.
  27. Wood S, White E. The association between bullying behavior, arousal level and behavior problems. *J Adolesc* 2005; 28: 381-95.
  28. Hunter S C, Boyle J M E. Appraisal and coping strategy use in victims of school bullying. *Br J Educ Psychol* 2004; 74: 83-107.
  29. Guerin S, Hennessy E. Aggression and Bullying. Oxford: Blackwell Publisher. 2002.
  30. U.S. Department of Justice. Addressing the problem of juvenile bullying. *OJJDP Fact Sheet* 2001; 27: 1-2.
  31. Hamburger ME, Basile KC, Vivolo AM. Measuring bullying victimization, perpetration, and bystander experiences: a compendium of assessment tools. Atlanta, GA: Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control; 2011.
  32. Parada R H. Adolescent peer relations instrument: a theoretical and empirical basis for the measurement of participant roles in bullying and victimization of adolescence: an interim test manual and a research monograph: a test manual. Penrith South, DC, Australia: Publication Unit, Self-concept Enhancement and Learning Facilitation (SELF) Research Centre, University of Western Sydney. 2000

33. Hinduja S, Patchin JW. Bullying beyond the schoolyard: preventing and responding to cyberbullying. Thousand Oaks, CA: Corwin Press. 2009.
34. Lapidot-Lefler N, Dolev-Cohen M. Comparing cyberbullying and school bullying among school students: prevalence, gender, and grade level differences. *Social Psychology of Education* 2015; 18(1): 1–16.
35. Yang SJ. Differences in predictors of traditional and cyber-bullying: a 2 years longitudinal study in Korean school children. *Eur Child Adolesc Psychiatry* 2013; 22: 309-18.
36. อารี พลดี. สื่อสังคม. ราชบัณฑิตยสถาน. คลังความรู้ [อินเทอร์เน็ต]. 2556. เข้าถึงเมื่อ 1 กันยายน 2559 Available from: <http://www.royin.go.th/?knowledges=สื่อสังคม-๔-ตุลาคม-๒๕๕๖>.
37. Buettner R. Getting a job via career-oriented social networking sites: the weakness of ties. 49th Annual Hawaii International Conference on System Sciences. Kauai, Hawaii: 2016.
38. Boyd DM, Ellison NB. Social network site: definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-mediated Communication* 2007; 13 : 210-30.
39. Kuss DJ, Griffiths MD. Online social networking and addiction a review of the psychological literature. *Int J Environ Res Public Heal* 2011; 8: 3528-52.
40. เศรษฐพงษ์ มะลิสุวรรณ. นวัตกรรมโทรคมนาคมและการสื่อสารเปลี่ยนวิถีโลก. *วารสาร กทช* 2551; 8: 13 -18.
41. พิมพ์สุรางค์ เตชะบุญเสริมศักดิ์. เครือข่ายสังคมออนไลน์กับครอบครัวไทย. ครอบครัวและเด็กไทยยุคใหม่ก้าวไกลสู่สากล. ใน: วิวัฒน์ กิตติพิชัย และสุธรรม นันทมงคลชัย, บรรณาธิการ.การประชุมวิชาการอนามัยครอบครัวแห่งชาติ ครั้งที่ 7; 23-24 สิงหาคม 2555; โรงแรมเอเชีย ราชเทวี กรุงเทพฯ: ส เจริญการพิมพ์; 2555: 54-63
42. Rosenberg M. Society and the adolescent self-image. Princeton, NJ: Princeton University Press. 1965.
43. Coopersmith S. The antecedents of self-esteem. New York: W. H. Freeman. 1967.
44. Guindon MH. Toward accountability in the use of the self-esteem construct. *J Couns Dev* 2002; 80: 204-14.
45. Rosenberg M. Conceiving the self. New York: Basic Books. 1979.

46. อภิญญา เขาวบุตร, วิณา เทียงธรรม, อาภาพร เผ่าวัฒนา, สุธรรม นันทมงคลชัย. ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการข่มเหงรังแกผู้อื่นในวัยรุ่นตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร. วารสารพยาบาลสาธารณสุข 2558; 2: 71-84.
47. ปาริชาติ นิยมพงษ์. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดบึงกาฬ. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; 2558.
48. Wayne W D. Biostatistics: A foundation of analysis in the health Sciences (10th ed.). John Wiley&Sons, Inc.2013; 192.
49. ปราการ ถมขางกูร. เมื่อลูกติดเกม. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น. 2548.
50. พนารัตน์ พรหมมา. การศึกษาเชิงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; 2555.
51. Albdour M. Arab American adolescents' bullying experience and effects on their perceived stress and health. (Dissertation). Detroit, Wayne State University;2017. 152p.
52. Safaria T. Prevalence and impact of cyberbullying in a sample of Indonesian junior high school student. The Turkish Online Journal of Educational Technology [Internet]. 2016; 15: Available from: <http://www.tojet.net/articles/v15i1/1519.pdf>
53. Songsiri N. Cyber-bullying among secondary and vocational students in Bangkok. Journal of population and social studies. 2011; 19: 235-42.
54. Roberto AJ, Eden J, Savage MW, Ramos-Salazar L, Deiss DM. Prevalence and predictors of cyberbullying behavior in high school seniors. Communication Quarterly 2014; 62(1):97-114

ภาคผนวก ก

เอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Certificate of Approval
Ethical Review Committee for Human Research
Faculty of Public Health, Mahidol University

COA. No. MUPH 2017-007

Protocol Title : BULLYING BEHAVIOURS AMONG SENIOR HIGH SCHOOL STUDENTS IN RATCHATHEWI DISTRICT, BANGKOK METROPOLITAN

Protocol No. : 180/2559

Principal Investigator : Mr. Chitchai Kaipraiwan

Co-Investigator(s) : Asst. Prof. Dr. Wirin Kittipichai
Asst. Prof. Dr. Supachai Pitikultang

Affiliation : Master of Public Health
Faculty of Public Health, Mahidol University

Approval Includes : 1. Project proposal
2. Information sheet
3. Informed consent form
4. Data collection form/Program or Activity plan

Date of Approval : 17 January 2017

Date of Expiration : 16 January 2018

The aforementioned project have been reviewed and approved according to the Declaration of Helsinki by Ethical Review Committee for Human Research, Faculty of Public Health, Mahidol University.

(Assoc. Prof. Dr. Sutham Nanthamongkolchai)

Chairman of Ethical Review Committee for Human Research

(Assoc. Prof. Dr. Prayoon Fongsatitkul)

Dean of Faculty of Public Health

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. รศ.พญ.สุพร อภินันท์ทเวช
อาจารย์ประจำสาขาจิตเวชเด็กและวัยรุ่น ภาควิชาจิตเวชศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล
2. รศ.ดร.อาภาพร เผ่าวัฒนา
อาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
3. อาจารย์ ดร.ฐาสุภกร จันประเสริฐ
อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี จังหวัด
กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของสารนิพนธ์ ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตราชเทวี จังหวัดกรุงเทพมหานคร และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จะถูกรักษาเป็นความลับและจะใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในงานวิจัยเท่านั้น โดยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม และไม่มีผลกระทบต่อใดๆ ต่อนักเรียน ทั้งนี้ผลของการศึกษาจะสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน ป้องกัน หรือ แก้ไขปัญหาการรังแกกันของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอนาคตต่อไป

แบบสอบถามประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล และการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์
- ส่วนที่ 2 พฤติกรรมของฉันทัน
- ส่วนที่ 3 ความรู้สึกละตัวของฉันทันต่อตนเอง
- ส่วนที่ 4 บุคคลรอบตัวฉันทันและสื่อออนไลน์

นายชิตชัย ไช้ไพรวาน

Copyright by มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล และการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ✓ ใน ( ) หน้าคำตอบ หรือเติมข้อความสั้นๆลงในช่องว่าง ตามความจริงของนักเรียน

1. อายุ .....ปี (หากเกิน 6 เดือน ให้นับเป็น 1 ปี)
2. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
3. รสนิยมทางเพศ ( ) ชอบต่างเพศ ( ) ชอบเพศเดียวกัน ( ) ชอบทั้งสองเพศ
( ) อื่นๆ ระบุ.....
4. กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่.....
5. ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (ระบุ).....
6. นักเรียนใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 ( ) Facebook ( ) Twitter ( ) Instagram
 ( ) Line ( ) WhatsApp ( ) อื่นๆ ระบุ.....
7. เครือข่ายสังคมออนไลน์ใดที่นักเรียนใช้บริการบ่อยที่สุด
 ( ) Facebook ( ) Twitter ( ) Instagram
 ( ) Line ( ) WhatsApp ( ) อื่นๆ ระบุ.....
8. ใน 1 สัปดาห์ นักเรียนใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ .....วัน/สัปดาห์
9. ใน 1 วัน นักเรียนใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยเฉลี่ย .....ชั่วโมง / วัน

10. จุดประสงค์หลักในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนคืออะไร

( ) เพื่อรับข้อมูลข่าวสาร ( ) เพื่อการติดต่อสื่อสาร

( ) เพื่อความบันเทิง ( ) อื่นๆ ระบุ.....

คำชี้แจงส่วนที่ 2 – 4 ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องความถี่ที่ตรงกับพฤติกรรม/ความคิดเห็นของนักเรียน

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมของฉัน

ในระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา นักเรียนมี พฤติกรรมเหล่านี้ต่อเพื่อนหรือบุคคลอื่น บ่อยครั้งเพียงใด

พฤติกรรม	5-7 วัน/ สัปดาห์	3-4 วัน/ สัปดาห์	1-2 วัน/ สัปดาห์	1-2 ครั้ง/ เดือน	2-3 ครั้ง/ 6 เดือน	ไม่เคย
1.ทำร้ายร่างกายโดยการชกต่อยต หรือ ตะ						
2.ผลึก แรงๆ เพราะไม่ชอบจี้หน้า						
3.เดินชน หรือกระแทก โดยตั้งใจ						
4.ขว้าง ปา สิ่งของใส่						
5.ทะเลาะ ตบตีกัน เพราะไม่ชอบจี้หน้า						
6.ข่มขู่เพื่อจะทำร้าย						
7.พุดจา ล้อเลียน แซว						
8.ด่าว่า ด้วยถ้อยคำหยาบคาย						
9.พุดจาให้เขาดูเป็นตัวตลก						
10. พุดจาเสียดสี เหน็บแนม						
11. พุดวิจารณ์เรื่องรูปร่างหน้าตาที่เขาไม่ชอบ						
12. แกล้งเรียกชื่อให้หันมา แต่ไม่พุดด้วย						
13. กูเรื่อง สร้างเรื่อง เพื่อกลั่นแกล้ง						
14. แสดงความรังเกียจ ทำให้ขายหน้า						
15. ร่วมกับเพื่อนสนิททำเป็นไม่สนใจ						
16. กระจายข่าวลือว่าร้ายให้เสียหาย						
17. กีดกันไม่ให้เข้าร่วมกลุ่ม						

พฤติกรรม	5-7 วัน/ สัปดาห์	3-4 วัน/ สัปดาห์	1-2 วัน/ สัปดาห์	1-2 ครั้ง/ เดือน	2-3 ครั้ง/ 6 เดือน	ไม่เคย
18. ขวนเพื่อนสนิท ให้อยู่ห่างไม่เข้าใกล้						
19. โพสต์ข้อความทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อให้ผู้อื่นดูน่าขบขันหรือดูเป็นตัวตลก						
20. ส่งข้อความล้อเลียน ผ่านระบบออนไลน์ เพื่อให้บุคคลนั้น โกรธ/ไม่พอใจ						
21. ส่งข้อความกวนใจ ผ่านช่องทางออนไลน์						
22. โพสต์ข้อความใดๆหน้าวอลล์คนอื่น เพื่อให้บุคคลนั้น โกรธหรืออับอาย						
23. แอบถ่ายรูปคนอื่น แล้วโพสต์ลงสื่อออนไลน์ เพื่อให้เสียหาย						
24. เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือความลับของผู้อื่นผ่านสื่อออนไลน์						

ส่วนที่ 3 ความรู้สึกของฉันต่อตนเอง

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ฉันพอใจในตนเอง				
2. ตัวฉันไม่มีอะไรดีเลย				
3. ฉันมีสิ่งดีๆในชีวิตหลายอย่าง				
4. ฉันเป็นคนมีความสามารถ ทำอะไรได้ดี				
5. ชีวิตฉัน ไม่ค่อยมีอะไรน่าภูมิใจ				
6. ฉันรู้สึกว่าคุณค่าตัวเองไร้ค่า				
7. ฉันก็สำคัญไม่แพ้คนอื่น				
8. ฉันหวังที่จะนับถือตัวเองให้ได้มากกว่านี้				
9. โดยรวมแล้วฉันรู้สึกว่าคุณค่าตัวเองล้มเหลว				
10. ฉันรู้สึกดีต่อตัวเอง				

ส่วนที่ 4 บุคคลรอบตัวฉันและสื่อออนไลน์

4.1 นักเรียนพบเห็นพฤติกรรมต่อไปนี้ของคนในครอบครัวของนักเรียนบ่อยเพียงใด

พฤติกรรม	> 4 ครั้ง / เดือน	1-4 ครั้ง / เดือน	< 1 ครั้ง / เดือน	ไม่เคย
1. พุดจา ส่อเสียด				
2. ดูค่าว่ากล่าวกันด้วยถ้อยคำรุนแรงให้เจ็บช้ำ น้ำใจ				
3. แสดงความรังเกียจ กีดกัน ไม่ให้เข้ากลุ่ม				
4. ใช้กำลังทำร้ายกัน เช่น ตบ ตี เตะ ต่อย				
5. ขว้างปาสิ่งของใส่กัน				
6. ใช้สื่อออนไลน์กลั่นแกล้งผู้อื่น				

4.2 นักเรียนพบเห็นพฤติกรรมต่อไปนี้ในกลุ่มเพื่อน ๆ ของนักเรียนบ่อยเพียงใด

พฤติกรรม	> 4 ครั้ง / เดือน	1-4 ครั้ง / เดือน	< 1 ครั้ง / เดือน	ไม่เคย
1. พุดจา ส่อเสียด ผู้อื่น				
2. ใช้คำพูดให้คนอื่นเจ็บช้ำน้ำใจ				
3. แสดงความรังเกียจหรือกีดกันเพื่อนบางคน ไม่ให้เข้ากลุ่ม				
4. ใช้กำลังทำร้ายร่างกาย เช่น ตบ ตี เตะ ต่อย				
5. ขว้างปาสิ่งของใส่กัน				
6. โปสต์ข้อความกลั่นแกล้งผ่านสื่อออนไลน์				
7. แกล้งเพื่อน โดยตัดแต่งรูปแล้วแชร์ผ่านสื่อ ออนไลน์				

ส่วนที่ 4 บุคคลรอบตัวฉันและสื่อออนไลน์ (ต่อ)

4.3 นักเรียนพบเห็นพฤติกรรมต่อไปนี้ในครู อาจารย์ ของนักเรียนบ่อยเพียงใด

พฤติกรรม	> 4 ครั้ง / เดือน	1-4 ครั้ง / เดือน	< 1 ครั้ง / เดือน	ไม่เคย
1. พูจจา ล้อเลียน ผู้อื่น				
2. ใช้ถ้อยคำรุนแรง พุดให้เจ็บช้ำน้ำใจ				
3. นินทาว่าร้ายผู้อื่น				
4. ลงโทษนักเรียน โดยเกินกว่าเหตุ เช่น การเขียนตี ต่อย ตะ				
5. โปสต์ข้อความกลั่นแกล้งผ่านสื่อออนไลน์				

4.4 นักเรียนพบเห็นพฤติกรรมต่อไปนี้ในสื่อโทรทัศน์บ่อยเพียงใด

พฤติกรรม	> 4 ครั้ง / เดือน	1-4 ครั้ง / เดือน	< 1 ครั้ง / เดือน	ไม่เคย
1. พูจจา ล้อเลียน/ใช้คำพุดดูถูกดูแคลนผู้อื่น				
2. ด่าทอกันด้วยถ้อยคำหยาบคาย				
3. รวมหัวกลั่นแกล้งผู้อื่นที่อ่อนแอกว่า				
4. ใช้กำลัง ดบ ตี ทำร้ายกัน				
5. ตัวละครในทีวี มีการแซร์คลิปเพื่อแกล้งผู้อื่น หรือมี การ โปสต์ข้อความใส่ร้ายกัน				

ส่วนที่ 4 บุคคลรอบตัวฉันและสื่อออนไลน์ (ต่อ)

4.5 นักเรียนพบเห็นพฤติกรรมต่อไปนี้ผ่านสื่อออนไลน์บ่อยเพียงใด

พฤติกรรม	> 4 ครั้ง / เดือน	1-4 ครั้ง / เดือน	< 1 ครั้ง / เดือน	ไม่เคย
1. การพุดจา ล้อเลียน ผู้อื่น ผ่านสื่อออนไลน์				
2. การใช้ถ้อยคำรุนแรง คำทอกันทางสื่อออนไลน์				
3. การร่วมหัวกันแก๊งผู้อื่นในผ่านสื่อออนไลน์				
4. การใช้กำลัง ทำร้ายกัน ในคลิป สื่อออนไลน์				
5. การโพสต์ข้อความหยาบคายในสื่อออนไลน์				
6. การแก๊งกัน โดยแชร์รูป / คลิป ลงสื่อออนไลน์				

ภาคผนวก ง
คุณภาพเครื่องมือ

ตารางที่ ง.1 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Corrected item-total correlation) และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น

ข้อที่ ข้อความ	Corrected item-total correlation
พฤติกรรมการรังแกทางร่างกาย	
1. ทำร้ายร่างกาย โดยการ ชก ต่อย ตบ หรือ เตะ	.410
2. ผลัก แรงๆ เพราะไม่ชอบขี้หน้า	.410
3. เดินชน หรือกระแทก โดยตั้งใจ	.562
4. ขว้าง ปา สิ่งของใส่	.530
5. ทะเลาะ ตบตีกัน เพราะไม่ชอบขี้หน้า	.458
6. ข่มขู่เพื่อจะทำร้าย	.364
ค่าความเชื่อมั่น 0.696	
พฤติกรรมการรังแกทางวาจา	
7. พุดจา ล้อเลียน แซว	.592
8. คำว่า ด้อยค่าคำหยาบคาย	.574
9. พุดจาให้เขาคุณเป็นตัวตลก	.458
10. พุดจาเสียคติ เหน็บแนม	.607
11. พุดวิจารณ์เรื่องรูปร่างหน้าตาที่เขาไม่ชอบ	.429
12. แก๊งเรียกชื่อให้หันมา แต่ไม่พุดด้วย	.466
ค่าความเชื่อมั่น 0.771	

ตารางที่ ง.1 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Corrected item-total correlation) และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพฤติกรรมกรรมการรังแกผู้อื่น (ต่อ)

ข้อที่ ข้อความ	Corrected item-total correlation
พฤติกรรมกรรมการรังแกทางสัมพันธภาพ	
13. กุเรื่อง สร้างเรื่อง เพื่อกลั่นแกล้ง	.317
14. แสดงความรังเกียจ ทำให้ขายหน้า	.341
15. ร่วมกับเพื่อนสนิททำเป็นไม่สนใจ	.566
16. กระจายข่าวลือว่าร้ายให้เสียหาย	.417
17. กีดกันไม่ให้เข้าร่วมกลุ่ม	.423
18. ชวนเพื่อนสนิท ให้อยู่ห่างไม่เข้าใกล้	.599
ค่าความเชื่อมั่น 0.697	
พฤติกรรมกรรมการรังแกผ่านโลกออนไลน์	
19. โพสต์ข้อความทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อให้ผู้อื่นดูว่า ขบขำหรือดูเป็นตลก	.580
20. ส่งข้อความล้อเลียน ผ่านระบบออนไลน์เพื่อให้บุคคลนั้น โกรธ/ ไม่พอใจ	.784
21. ส่งข้อความกวนใจ ผ่านช่องทางออนไลน์	.659
22. โพสต์ข้อความใดๆหน้าวอล์คคนอื่น เพื่อให้บุคคลนั้น โกรธหรือ อับอาย	.425
23. แอบถ่ายรูปคนอื่น แล้วโพสต์ลงสื่อออนไลน์ เพื่อให้เสียหาย	.634
24. เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือความลับของผู้อื่นผ่านสื่อออนไลน์	.710
ค่าความเชื่อมั่น 0.839	

ตารางที่ ง.2 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Corrected item-total correlation) และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการพบเห็นแบบอย่างจากบุคคลรอบตัวและสื่อ

ข้อที่ ข้อความ	Corrected item-total correlation
แบบอย่างจากครอบครัว	
1. พุดจา ล้อเลียน	.493
2. คุณค่า ว่ากล่าวกัน ด้วยถ้อยคำรุนแรง ให้เจ็บช้ำน้ำใจ	.489
3. แสดงความรังเกียจ กีดกัน ไม่ให้เข้ากลุ่ม	.437
4. ใช้กำลังทำร้ายกัน เช่น ตบ ตี เตะ ต่อย	.479
5. ขว้างปาสิ่งของใส่กัน	.598
6. ใช้สื่อออนไลน์กลั่นแกล้งผู้อื่น	.616
ค่าความเชื่อมั่น 0.760	
แบบอย่างจากเพื่อน	
1. พุดจา ล้อเลียน ผู้อื่น	.568
2. ใช้คำพุดให้คนอื่นเจ็บช้ำน้ำใจ	.721
3. แสดงความรังเกียจหรือกีดกันเพื่อนบางคนไม่ให้เข้ากลุ่ม	.628
4. ใช้กำลังทำร้ายร่างกาย เช่น ตบ ตี เตะ ต่อย	.775
5. ขว้างปาสิ่งของใส่กัน	.692
6. โพสต์ข้อความกลั่นแกล้งผ่านสื่อออนไลน์	.833
7. แกล้งเพื่อนโดยตัดแต่งรูปแล้วแชร์ผ่านสื่อออนไลน์	.673
ค่าความเชื่อมั่น 0.896	
แบบอย่างจากครู	
1. พุดจา ล้อเลียน ผู้อื่น	.686
2. ใช้ถ้อยคำรุนแรง พุดให้เจ็บช้ำน้ำใจ	.788
3. นินทาว่าร้ายผู้อื่น	.719
4. ลงโทษนักเรียนโดยเกินกว่าเหตุ เช่น การเขียนตี ต่อย เตะ	.530
5. โพสต์ข้อความกลั่นแกล้งผ่านสื่อออนไลน์	.457
ค่าความเชื่อมั่น 0.830	

ตารางที่ ง.2 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Corrected item-total correlation) และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการพบเห็นแบบอย่างจากบุคคลรอบตัวและสื่อ (ต่อ)

ข้อที่ ข้อความ	Corrected item-total correlation
แบบอย่างจากสื่อโทรทัศน์	
1. พุดจาสื่อเลียนหรือดูถูก	.381
2. ใช้ถ้อยคำรุนแรง คำทอกัน	.286
3. รวมหัวกลั่นแก่งผู้อื่นที่อ่อนแอกว่า	.698
4. ใช้กำลัง ตบ ตี ทำร้ายกัน	.745
5. ตัวละครในทีวี มีการแชร์คลิปเพื่อแก่งผู้ผู้อื่น หรือมีการโพสต์ข้อความใส่ร้ายกัน	.674
ค่าความเชื่อมั่น 0.744	
แบบอย่างจากสื่อออนไลน์	
1. การพุดจา สื่อเลียน ผู้อื่น ผ่านสื่อออนไลน์	.864
2. การใช้ถ้อยคำรุนแรง คำทอกันทางสื่อออนไลน์	.876
3. การร่วมหัวกันแก่งผู้อื่นในผ่านสื่อออนไลน์	.821
4. การใช้กำลัง ทำร้ายกัน ในคลิป สื่อออนไลน์	.881
5. การโพสต์ข้อความหยาบคายในสื่อออนไลน์	.930
6. การแก่งกันโดยแชร์รูป / คลิป ลงสื่อออนไลน์	.873
ค่าความเชื่อมั่น 0.960	

ตารางที่ ง.3 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Corrected item-total correlation) และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง

ข้อที่	ข้อความ	Corrected item-total correlation
1.	ฉันพอใจในตนเอง	.271
2.	ตัวฉันไม่มีอะไรดีเลย	.235
3.	ฉันรู้สึกว่ามีสิ่งดีๆในชีวิต หลายอย่าง	.408
4.	ฉันเป็นคนมีความสามารถ ทำอะไรได้ดี	.276
5.	ฉันรู้สึกว่าชีวิตฉัน ไม่ค่อยมีอะไรน่าภูมิใจ	.430
6.	ฉันรู้สึกว่าตนเองไร้ค่า	.383
7.	ฉันก็สำคัญไม่แพ้คนอื่น	.173
8.	ฉันหวังที่จะนับถือตัวเองให้ได้มากกว่านี้	.244
9.	โดยรวมแล้วฉันมักจะรู้สึกว่าตนเองล้มเหลว	.620
10.	ฉันรู้สึกดีต่อตัวเอง	.466
ค่าความเชื่อมั่น = 0.687		

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายชิตชัย ไชไพรววัน
วัน เดือน ปีเกิด	8 มิถุนายน พ.ศ. 2527
สถานที่เกิด	จังหวัดสกลนคร ประเทศไทย
วุฒิการศึกษา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2546-2550 พยาบาลศาสตรบัณฑิต Canberra Institute of Technology 2012-2014 Diploma of Youth Work มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2558-2560 สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
ที่อยู่ปัจจุบัน	153/189 อินนิชิโอ 2 หมู่ที่ 3 ตำบลศาลากลาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130 โทรศัพท์: 084 565 3774 E-mail: ckaipraiwan@gmail.com
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน	พยาบาลวิชาชีพ องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน International Organization for Migration โทรศัพท์ 02 234 7950-5 E-mail: ckaipraiwan@iom.int